

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I
HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
Ministarstvo obrazovanja, nauke,
kulture i sporta

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
Ministry of education, science,
culture and sports

NASTAVNI PLAN PROGRAM ZA ŠESTI razred devetogodišnje osnovne škole

**NASTAVNI PLAN ZA ŠESTI RAZRED
DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE**

REDNI BROJ	OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI	SEDMIČNI BROJ NASTAVNIH SATI	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH SATI
1.	Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost	4	140
2.	Prvi strani jezik	2	70
3.	Drugi strani jezik	2	70
4.	Matematika	4	140
5.	Biologija	1	35
6.	Geografija/Zemljopis	1	35
7.	Historija/Povijest	1	35
8.	Tehnička kultura	1	35
9.	Informatika	1	35
10.	Likovna kultura	1	35
11.	Muzička/Glazbena kultura	1	35
12.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
13.	Religijska kultura/Vjeronauka	2	70

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI

JEZIK I KNJIŽEVNOST

BOSANSKI/HRVATSKI/ SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

4 sati sedmično

140 sati godišnje

Književnost: interpretacija književnih tekstova i obrada lektire	60 časova
Jezik: Gramatika	30 časova
Ortoepija i Ortografija	14 časova
kultura izražavanja i medijska kultura	30 časova
pismene zadace	6 časova

Književni tekstovi	Književno – teorijski pojmovi	Odgojno – obrazovni ciljevi i zadaci	ISHODI UČENJA	
			Minimalni	Optimalni
1. Narodna lirska pjesma iz BiH (po izboru) 2. Narodna epska pjesma iz BiH (po izboru) 3. Usmena narodna proza: bajka, basna, kratka priča 4. S. S.Kranjčević: «Lijep si, bijeli svijete» 5. J. Dučić: «Selo» 6. A. B. Šimić: «Ah, evo opet» 7. M. Bećirbašić: «Harfa» 8. D. Trifunović: «Čist zrak» 9. I. Kajan: «Žuta ptica» 10. Z. Hasić: «Praviš se važan» 11. Š. Pandžo: «List na putu» 12. S. Kulenović: «Gromovo đule»	Usmena književnost Stalni epiteti Epski deseterac Epska i lirska pjesma u usmenoj književnosti Fantastični elementi u bajci; likovi i motivi u Bajci Basna – likovi u basni, preneseni smisao basne, pouka basne UMJETNIČKA KNJIŽEVNOST Lirsko pjesništvo: čulni elementi pjesničke slike, motiv kao najmanja tematska jedinica lirske Pjesme, stih strofa, Poenta lirske pjesme, vrsta stiha, rima ili srok, ritam, usvajanje osnovnih pojmova na razini stilskih figura (izražajnih sredstva):	Uočiti obilježja epske i lirske narodne pjesme Uočiti stalni epitet i deseterac kao obilježja usmenog stvaralaštva Razlikovati epsko od lirske pjesme na temelju opreke događaja ili doživljaja Upoznavati se s usmenom književnom i historijskom baštinom Razvijati svijest o opstojnosti naroda i nacionalnih i kulturnih vrednota (domoljublje, junaštvo, hrabrost, vjernost, običaji, tradicija) koje utjelovljuju junaci opjevani u usmenim epskim i lirskim pjesmama	Uočavanje lirskih slika, motiva i stalnih izražajnih sredstava u narodnoj književnosti Razlikovanje usmene lirske i prozne vrste Uočavanje likova i motiva u bajci Samostalnost u analizi basne, njenog prenesenog smisla i pouke Prepoznaje osnovna osjećanja izražena u pjesmi; Otkrivati lirske slike, motive, poentu pjesme; stilsko-izražajna sredstava u poeziji; Prepoznaje epitet, usporedbu, personifikaciju i onomatopeju;	Zapažanje tematike, likova, osnovnih stilskih obilježja i osobitosti stiha u našoj narodnoj epici Mogućnost uočavanja povijesne podloge fabule narodne epike Uočavanje vrijednosti poruka; pobjeda pravde kao osnovna misao Određuje lirske slike, motive, poentu pjesme, izražajno čita i recitira pjesmu, po mogućnosti savladava tehniku pisanja vlastitoga lirskog teksta. Određuje temu, poruku na osnovi razumijevanja teksta, osuđuje negativne postupke likova, povezuje sadržaj s

<p>13. B. Prosenjak: "Otac" 15. S. Ćorović: «U noći» 16. I. Sekulić: «Bura» (odlomak) 17. P. Kočić: "Jablan" 19. I. V. Rorić: «Pjesma» 20. Š. Ešić: «Cvjetko» 21. I. Samokovlija: «Dječak Aron» 22. I. Singer: "Ole i Trufa" 23. N. Ibrišimović: "Sijelo mudraca" 24. J. Swift: «Guliverova putovanja» (odlomak) 25. H. Sjenkjevič: «Kroz pustinju i prašumu» (odlomak) 26. Grigor Vitez: «Plava boja snijega» (igrokaz)</p>	<p>epitet, personifikacija, poređenje, onomatopeja, inverzija; vrste lirskog pjesništva: ljubavna, deskriptivna, domovinska (patriotska, zavičajno – rodoljubiva). UMJETNIČKA PROZA Novela, crtica, pripovijetka (književno-teorijski pojmovi: fabula, kompozicija, tematsko – idejna osnova, likovi (glavni, sporedni), karakterizacija – etička, sociološka, govorna, portretiranjem, načini pripovijedanja; Roman (vrste: avanturistički; humoristički, naučno-fantastični; romaneskni pripovjedač; kompozicija romana, likovi, tematsko – idejna osnova, jezik i stil Dramski igrokaz (kompozicija, prizor, slika, čin, afix).</p>	<p>Uočiti opkoračenje, gl. obilježja ritma u pjesmi; Prepoznati obilježja domoljubne, opisne, šaljive pjesme; Prepoznati stilska sredstva na tekstu i razumjeti preneseno značenje; Prepoznati dijelove fabule i njihovu logičnu povezanost, pokretače, sredstva zaustavljanja; Prepoznati i okarakterizirati moralne vrijednosti likova (hrabar, plemenit, kukavica, kradljivac); Uočiti osnovnu razliku između priče i romana; Prepoznati kompozicijske dijelove igrokaza</p>	<p>Razlikuje prema najizraženijim obilježjima vrste priču, roman i igrokaz Ukratko prepričava fabulu na nivou - najvažniji događaj i lik, najvažnija obilježja lika Na osnovi glavnih značajki knjiž. vrste objašnjava razliku priče, romana, igrokaza;</p>	<p>konkretnim pojavama iz svoga života, pravilno iznosi slijed događaja pridržavajući se uzročno-posljedičnoga odnosa; Pozna i primjenjuje stilska sredstva u vlastitome tekstu;</p>
--	--	---	---	--

KULTURA USMENOGA I PISMENOG IZRAŽAVANJA

Oblici izražavanja	Programski sadržaji	Odgojno-obrazovni ciljevi/ zadaci	Očekivana postignuća u usmenom i pismenom izražavanju	
			Minimalna	Optimalna
Prepričavanje	Stvaralačko prepričavanje,	Prepričati tekst poštujući hronološki slijed, jasno i logično povezivanje rečenica izdvajajući važnije dijelove, izraziti vlastiti komentar	Prepoznaje i prepričava najvažniji dio teksta	Prepričava cijeli tekst prema hronologiji događaja, komentariše postupke i ponašanje likova, smisleno povezuje rečenice,
Pričanje stvarnog događaja (hronološko i retrospektivno) Pričanje izmišljenog događaja ili doživljaja (hronološko i retrospektivno)				
Opisivanje prema predmetu, biću ili pojavi kao osnovici opisa: opis osobe (portret); opis kraja (pejzaž); opis zatvorenog portret (interijer); opis otvorenog prostora (eksterijer);			Pravilna primjena deskripcije u vježbama usmenoga i pismenog izražavanja	Pisanje vlastitih deskriptivnih tekstova i primjena pravilnih opisivačkih postupaka.
Pisanje školskih pismenih zadaća (dvije u toku školske godine)			Stvaranje vještina i navika u pravilnom pismenom izražavanju.	

MEDIJSKA KULTURA

Pojmovi	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
<p>Osnovne vrste medija: štampani elektronički; Novine, časopisi, strip, radio, televizija, internet (postanak i razvoj) Film (postanak, historijat, filmski rodovi i vrste) Teatar (pozorište kao književno – scenska umjetnost: scena, kulisa, pozorišno prostor;</p>	<p>Razlikovati vrste medija, upoznati najvažnije osobitosti filmskih vrsta, navedenih televizijskih i radijskih emisija; Upoznati se s mjesnim dnevnim i sedmičnim časopisima Poznavati karakteristike stripa</p>	<p>Poznaje najvažnija obilježja pojedinih vrsta medija na razlikovnm nivou; Navodi različite vrste časopisa; filmova, pozorišnih izvedbi, radijskih i televizijskih emisija</p>	<p>Poznaje osnovne karakteristike filmskih vrsta na primjerima, komentariše filmska izražajna sredstva, zna osnovne povijesne podatke o počecima filmske umjetnosti, određuje vrste poznatih televizijskih emisija; Razlikuje strip kao dio medijske kulture i kao jednostavni prozni tekst, samostalno piše strip; samostalno vrši dramatizaciju tekstova.</p>

RJEČNIK, GRAMATIKA

Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		Minimalni	Optimalni
<p>Rječnik</p> <ul style="list-style-type: none"> - Glasovi: samoglasnici, suglasnici; - Slog – dužina sloga; - Uočavanje naglašenih i nenaglašenih riječi; - Naglašen slog u riječi; - Naglasnice i nenaglasnice; - Riječ (značenje riječi, oblik riječi, funkcija riječi); <p>Vrste riječi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Promjenjive i nepromjenjive riječi (osnova riječi, nastavak); - Nepromjenjive riječi: - pojam priloga (prilozi mjesta, vremena, način) - pojam prijedloga - veznici - usklici - čestice <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pomoćni glagoli biti i htjeti. <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deklinacija imenica; - Naziv padeža: nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, instrumental, lokativ - Glasovne promjene u deklinaciji imenica; nepostojano a, palatalizacija, 	<p>Razlikovanje osnovnog i prenesenog značenja poznatih riječi;</p> <p>Primjeriti nekoliko višeznačnih riječi.</p> <p>Zapažanje, imenovanje i razlikovanje poznate promjenjive i nepromjenjive riječi;</p> <p>Prepoznavanje priloga, čestih prijedloga, čestica da, ne, li i usklika u rečenici.</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola biti i htjeti.</p> <p>Razumijevanje temeljne uloge padeža u jeziku;</p> <p>Prepoznavanje padeža u rečenici u njihovim temeljnim značenjskim ulogama;</p> <p>Ovladati – upotreba padeža uz pojedine prijedloge u skladu s normom;</p> <p>Razvijanje jezične sposobnosti i komunikacijske vještine koje će učenicima omogućiti da postanu jezično osposobljene osobe.</p> <p>Prepoznavanje određenog oblika pridjeva u nominative;</p> <p>Prepoznavanje padeža pridjevnih oblika pomoću proširenog padežnog pitanja i</p>	<p>Mogućnost prikladne primjene višeznačne riječi u jezičnim djelatnostima (slušanju, čitanju, govoru, razgovoru i pisanju).</p> <p>Razlikovanje promjenjive od nepromjenjive riječi;</p> <p>Pravilna upotreba/uporaba prijedloga s (a), k (a) i priloga gdje, kamo, kuda;</p> <p>- Pravilna upotreba/uporaba veznika, čestica, usklika u govorenju i pisanju;</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola u govorenju i pisanju.</p> <p>U određivanju padeža služi se proširenim padežnim pitanjima (tj. cijelom rečenicom s upitnom zamjenicom i glagolom);</p> <p>Prepoznavanje padeža u njihovim temeljnim značenjskim ulogama.</p> <p>Prepoznavanje oblika s provedenim glasovnim promjenama.</p> <p>Pravilno upotrebljava neodređeni oblik pridjeva;</p> <p>Upotreba neodređenih i određenih pridjeva s padežnim nastavcima.</p> <p>Prepoznavanje svih vrsta zamjenica;</p>	<p>Razvijen interes za otkrivanje snage, dubine i ljepote riječi.</p> <p>Razumijevanje temeljne uloge promjenjivih i nepromjenjivih riječi;</p> <p>Uočavanje osnove i nastavka u promjenjivoj riječi;</p> <p>Uočavanje i prepoznavanje veza: prilog ili pridjev prilog ili prijedlog (Lijepo dijete lijepo piše).</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola u rečenici.</p> <p>Prepoznavanje padeža u rečenici;</p> <p>Pravilna upotreba padežnih oblika u govoru, pismu (oblici s provedenim glasovnim promjenama);</p> <p>Prepoznavanje jednakih oblika riječi u različitim padežima;</p> <p>Uočavanje duge i kratke množine u nominative;</p> <p>Uočavanje imenica koje imaju samo množinu/jedninu;</p> <p>Samostalno pronalazi primjere određenih i neodređenih oblika pridjeva u rečenici;</p> <p>Uočavanje jednakog glasovnog sastava različitih padeža.</p>

<p>sibilarizacija i imenice koje ne provode sibilarizaciju, jotaciju.</p> <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Određeni i neodređeni oblik pridjeva u nominative; - Deklinacija pridjeva. <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Upitne, odnosne, neodređene, povratna, povratno – posvojna; - Deklinacija ličnih zamjenica. <p>Brojevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Glavni i redni brojevi; - Deklinacija brojeva. <p>Rečenica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predikat – imenski i glagolski; - Subjekt – više subjekata, neizrečeni subjekt; - Priložne oznake u rečenici (mjesto, vrijeme, način); - Rečenica s izrečenim i neizrečenim subjektom; rečenica s više subjekata; rečenica bez subjekta; krnja rečenica. <p>Pravogovor i pravopis</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pisanje i izgovor superlativa pridjeva; - Izgovor i pisanje č i ć u deklinaciji imenica i stepenovanju pridjeva; 	<p>imenice s kojom se pridjev slaže.</p> <p>Razlikovanje posvojne zamjenice i povratno – posvojne zamjenice u govoru i pismu;</p> <p>Uočavanje naglašenih i nenaglašenih oblika osobnih zamjenica;</p> <p>Pisanje zamjenice sebe, se.</p> <p>Uočavanje različitih oblika glavnih i rednih brojeva u rečenici.</p> <p>Prepoznavanje glagolskog predikata kao temeljnog dijela rečenice;</p> <p>Prepoznavanje imenskog predikata i njegovih sastavnica;</p> <p>Uočavanje priložnih oznaka u rečenici;</p> <p>Prepoznavanje rečenica s više subjekata kao proširene rečenice s više istovrsnih dijelova;</p> <p>Prepoznavanje rečenice s neizrečenim subjektom.</p>	<p>Uočavanje naglašenih i nenaglašenih oblika povratne zamjenice;</p> <p>Dekliniranje osobnih zamjenica.</p> <p>Prepoznavanje glavnih i rednih brojeva u rečenici.</p> <p>Određivanje glagolskog predikata, izrečenog subjekta i priložnih oznaka.</p> <p>Primjena naučenih pravila</p>	<p>Pravilna upotreba posvojne, povratno – posvojne i pokazne zamjenice u svim oblicima;</p> <p>Dekliniranje povratno – posvojne i pokaznih zamjenica.</p> <p>Pisanje brojeva u skladu s pravopisom;</p> <p>Pravilna deklinacija brojeva.</p> <p>Određivanje imenskog predikata;</p> <p>Uočavanje lica, vršitelja radnje, u rečenicama s neizrečenim subjektom;</p> <p>Razlikovanje besubjektne i neoglagoljene rečenice.</p> <p>Služenje pravopisom (snalaženje u pravopisnom rječniku) u skladu s dobi učenika.</p>
--	--	---	--

RAZVOJ STANDARDNOG (KNJIŽEVNOG) JEZIKA

- Bosanski, hrvatski, srpski jezik u porodici srodnih jezika;
- Historija Južnih Slavena i jezici južnoslavenskih naroda;
- Počeci slavenske pismenosti i staroslavenski jezik
- Pisma u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku: historijski presjek: glagoljica, ćirilica (bosančica), arebica, latinica;
- Spomenici pismenosti u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku (Humačka ploča, Povelja Kulina bana, natpisi na stećcima, prvi rječnici i gramatike); prve štamparije, prva štampana djela; narodni govori (narječja), (Ishodi učenja u gramatici, pravogovoru, pravopisu i razvoju standardnoga jezika: voditi računa o spiralnom razvoju nastavnoga programa, od 6. do 9. razreda osnovne škole; navedene programske jedinice uskladiti sa predispozicijama učenika te ih uvoditi u osnovne gramatičke pojmove i kategorije).

SPISAK KNJIŽEVNIH DJELA ZA DOMAĆU LEKTIRU:

1. S. Pilić: "Mrvice iz dnevnog boravka"
2. Branko Ćopić: «Orlovi rano lete»
3. Kemal Mahmutefendić: «Roman o novčiću»
4. Zvonimir Balog: "Nevidljiva Iva"
5. Miroslav Antić: «Plavi čuperak»
6. A. Isaković: «Lijeve priče»
7. Željko Ivanković: «Zvezdangrad»
8. Džemaludin Latić: «Srebrena česma»
9. V. Milošević: «Djeca su vojska najjača» (izbor)
10. K. Neslinger: "Konrad, dijete iz limenke"
11. D. Defo: "Robinzon Kruso"
12. Mark Tven: "Doživljaj Haklberi Fina"

(Napomena: u toku jedne školske godine obraditi 8/9 lektirskih djela, po izboru samih nastavnika od punuđenih djela, s time da se za svaku novu školsku godinu izbor djela može mijenjati).

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Nastavni program za predmet Bosanski,hrvatski,srpski jezik i književnost u VI razredu devetogodišnje osnovne škole strukturiran je od slijedećih nastavnih područja:

1. Jezik (gramatika, pravopis, pravogovor, rječnik, razvoj standardnog jezika);
2. Književnost (interpretacija književnih tekstova, čitanačkih i lektirskih);
3. Kultura izražavanja (oblici izražavanja u nastavi i vježbe usmenog i pismenog izražavanja, te dvije školske pismene zadaće);
4. Film(povijest i osnove filmske umjetnosti);
5. Scenske umjetnosti (dramski igrokazi, poetske recitacije i dramatizacije tekstova);
6. Medijska kultura (strip, periodika, radio, televizija, internet, biblioteka).

Prijedlog Nastavnog programa uključuje jezičke, umjetničke, stvaralačke i medijske sadržaje zasnovane na međusobnom prožimanju (korelativnost i integrativnost) nastavnih područja i nastavnih disciplina i predmeta (interdisciplinarnost i povezanost sa drugim nastavnim predmetima: historijom, likovnom kulturom, muzičkom kulturom i dr.) Također, prijedlog Nastavnog programa temelji se na:

a) izboru umjetničkih i znanstvenih sadržaja na principima primjerenosti, reprezentativnosti, egzemplarnosti, odgojnosti, tekstualne adekvatnosti itd.;

b) rasporedu, odnosno organizaciji nastavnih sadržaja po principima kontinuiteta i vertikalno-spiralnog slijeda, kao i principima integracije i korelacije.

Osnovni ciljevi, zadaci, složenost i svrha nastave po pojedinim nastavnim područjima trebaju biti zasnovani na usvajanju osnovnih pojmova iz gramatike, teorije i interpretacije književnosti, vježbi usmenog i pismenog izražavanja, stvaranja vlastitih tekstova (pismenih sastavaka), te ovladavanj osnovnim elementima i tehnikama iz filmske i scenskuih umjetnosti, te medijske kulture.

Prilikom izrade Nastavnoga programa iz književnosti vodilo se računa o estetskim, etičkim i nacionalnim kriterijima u izboru književnih djela i pisaca, što je uzrokovalo relativno veći broj obaveznih tekstova za čitanku. Zato je važno naglasiti da sami nastavnici prilikom izrade globalnih i operativnih nastavnih planova i programa mogu vršiti određenu selekciju obaveznih književnih tekstova, ali svi tekstovi moraju biti zastupljeni u čitankama. Vrlo je važno naglasiti da ovan Nastavni program treba biti popraćen adekvatnom udžbeničkom i priručničkom literaturom (Čitanka, Naš jezik, Kultura izražavanja, priručnici za nastavnike, priručnici za učenike (radne sveske), Vodič kroz lektiru, Videočitanka, Medijska čitanka. Knjige lektire moraju biti opremljene standardiziranom kritičko-metodičkom aparaturom (predgovor, biografija i bibliografija, metodička studija) koju trebaju uraditi stručno kvalificirana lica (kritičari, pisci, metodičari).

STRANI JEZIK

ENGLESKI (prvi i drugi)

NJEMAČKI (prvi i drugi)

ENGLESKI JEZIK (prvi strani jezik)
2 sata sedmično 70 sati godišnje

Nivo	Teme	Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>6. razred</p> <p>Osnovna škola</p> <p>6. godina učenja engleskog jezika</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Porodica • Svakodnevni život • Slobodno vrijeme • Zabava • Priroda • Škola 	<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - postavljati i odgovarati na poznata pitanja - tražiti i davati osnovne informacije - identificirati i locirati ljude i predmete - pratiti jednostavne upute - koristiti Brojeve - opisivati ljude (njihov izgled i raspoloženja) i predmete 	<p>RECEPCIJA</p> <p>a) SLUŠANJE I REAGIRANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. neverbalno, npr. spajanjem slika i tekstova, označavanjem tačnih i netačnih izraza, prezentiranjem određenih dijelova odslušanog teksta mimikom itd. 2. verbalno, npr. odgovaranjem na pitanja, prepoznavanjem netačnih/tačnih tvrdnji, dopunjavanjem nedovršenih rečenica itd. <p>b) ČITANJE I REAGIRANJE:</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove u sebi ili naglas i reagirati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. neverbalno, npr. traženjem određenih informacija, spajanjem slika i tekstova, traženjem pogrešaka i njihovim ispravljanjem u tekstu, označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji, prezentiranjem određenih dijelova teksta mimikom 	<p>Učenici će učiti ili ponavljati:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - brojive i nebrojive - pravilnu/nepravilnu množinu <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lične (padež subjekta i objekta) - pokazne (<i>this, that, these, those</i>) - upitne (<i>who, which, what, whose</i>) - neodređene (<i>somebody, anybody, nobody something, anything, nothing</i>) <p>Pridjeve</p> <p>-Determinatore:</p> <ul style="list-style-type: none"> - članove: <i>a/an, the, zero</i> - prisvojne pridjeve - pokazne pridjeve, <i>this (girl), that (boy), these (girls), those (boys)</i> - pridjeve neodređene količine i broja, npr. <i>some, any, much, many, all, (a) few, (a) little</i> - upitne, <i>what, which, whose</i> - Opisne pridjeve vezane za zadane teme 	<p>Učenici će učiti ili ponavljati rječnik vezan za zadane teme, npr.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Porodica, nešto prošireniji vokabular, npr. <i>family members and their occupations</i> - Svakodnevni život, nešto prošireniji vokabular, npr. <i>daily routine, means of transport</i> (npr. <i>bicycle, bus, car</i>) - Slobodno vrijeme, nešto prošireniji vokabular, npr. <i>pupils' hobbies, favourite sports and games, unusual hobbies</i> itd. - Zabava, nešto prošireniji vokabular, npr. <i>going out</i>

<p>Razvijanje osnovnog znanja jezika</p>		<p>- izražavati na jednostavan način: slaganje i neslaganje znanje i neznanje</p> <p>obaveze i potrebe, sposobnosti, dopuštenja, količine, cijene, vrijeme</p> <p>različite osjećaje kao što su: zadovoljstvo, nezadovoljstvo, iznenađenje, razočarenje i sl.</p> <p>- govoriti o svojim svakodnevnim aktivnostima kao i onima svojih vršnjaka itd.</p>	<p>itd.</p> <p>2. verbalno, npr. postavljanjem pitanja i odgovaranjem na pitanja, prepričavanjem dijelova ili cijelih kratkih tekstova jednostavnim rečenicama, upotrebom novog vokabulara u konkretnim primjerima/rečenicama, prepoznavanjem netačnih tvrdnji, dopunjavanjem nedovršenih rečenica itd.</p> <p>PRODUKCIJA</p> <p>a) GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praviti kratke, jednostavne dijaloge koji se temelje na temama o kojima se raspravljalo - prepričavati kratke priče i šale - sudjelovati u razgovoru o zadanim temama - pjevati dječije pjesmice - igrati igrice: po ulogama jezične igre itd. - recitirati, dramatisirati itd. 	<p>- nepravilno poređenje pridjeva</p> <p>Brojeve: 1-1000</p> <p>Glagole:</p> <p>Present Simple (potvrdni, odrični, upitni)</p> <p>Present Continuous (potvrdni, odrični, upitni)</p> <p>Past Simple pravih glagola (potvrdni, odrični, upitni)</p> <p>Future Simple: <i>shall/will</i> (potvrdni, odrični, upitni)</p> <p>Present Continuous za izražavanje budućnosti</p> <p><i>Going to-</i> oblik</p> <p>Glagole <i>be, have/have got</i> (potvrdni, niječni, upitni)</p> <p>Zapovjedni način, sva lica jednine i množine</p> <p>Priloge, nešto prošireniji obim priloga vezanih za zadane teme, npr.</p> <ul style="list-style-type: none"> - za mjesto - pravac/smjer, npr. <i>left, right, east, west</i> - vrijeme, npr. <i>last week, last year</i> - način, npr. <i>quickly, fast</i> <p>Prijedloge, nešto proširenija upotreba prijedloga za mjesto i vrijeme vezanih za zadane teme</p>	<p><i>to the cinema, theatre, going to the party, pyjama party, surprise party, going to an amusement park</i> itd.</p> <p>- Priroda, nešto prošireniji vokabular, npr. <i>wildlife, animals, plants, mountain, river, picnic</i></p> <p>- Škola, nešto prošireniji vokabular, npr. <i>school subjects, timetable, teachers</i></p> <p>Osim stalne nadogradnje svog vokabulara, učenici će naučiti koristiti:</p> <p>Afikse, vezane za zadane teme i gramatiku, npr. <i>expensive, dirty</i></p> <p>Antonime, vezane za zadane teme, npr. <i>dirty-clean, ask-answer, cry-laugh</i></p> <p>Složenice, vezane za zadane teme, npr. <i>school choir, guitar lessons, orange juice</i></p>
--	--	---	--	---	--

		<p>b) PISANJE Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisati diktate - prepričavati/prepisivati kratke tekstove - pisati kratke sastave na poznate teme itd. - dopunjavati: nedovršene rečenice tabele i križaljke - redati ispremetane riječi u smislene rečenice 	<p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Red riječi (nešto specifičniji red riječi uz upotrebu priloga učestalosti npr. <i>always, never, sometimes</i>) - <i>There is a/ There are some... Is there a...? Are there any....?</i> 	<p>Kolokacije, vezane za zadane teme, npr. <i>discuss a subject, walk a dog, care about us</i> itd.</p> <p>Ekvivalente prevoda čestih i ključnih riječi, uz selektivno poređenje sa maternjim jezikom učenika i nekim drugim stranim jezicima</p>
--	--	---	--	---

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ:

Učenici će učiti engleski jezik i proširivati svoj vokabular oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta, npr :

- **Maternji jezik** (svijet bajki i imaginacije, elementi dramatizacije)
- **Likovno obrazovanje, ples** (crtanje, slikanje, ples, oblikovanje itd.)
- **Fizičko obrazovanje** (sportske aktivnosti i igre)
- **Muzičko obrazovanje** (slušanje i pjevanje omiljene vrste muzike, muzički instrumenti, upoznavanje sa najpoznatijim izvođačima na engleskom jeziku)
- **Biologija** (Dijelovi ljudskog tijela, značaj ishrane za zdravlje...)

INTERKULTURALNE VJEŠTINE:

Učenici će se:

- upoznavati sa kulturom svoje zemlje i učiti da je bolje poštuju i cijene
- upoznavati sa nekim osnovnim razlikama između svoje kulture i kulture naroda sa engleskog govornog područja
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemlje čiji jezik uče

UČENJE KAKO TREBA UČITI:

Učenici će učiti da:

- ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih drugova iz razreda, kao i nivo svog i njihovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve
- razvijaju pozitivan stav prema učenju jezika
- budu odgovorni i aktivni u situacijama kada se uči jezik
- koriste ključne metode iz prakse pri radu u parovima ili malim grupama

Ciljani nivo znanja evropskog okvira za strane jezike:

6. razred – 4. godina učenja	Slušanje i razumijevanje	Govor	Čitanje i razumijevanje	Pisanje
Nivoi	A2.1	A1.3	A2.1	A1.3

Jezičke vještine	Očekivani rezultati učenja
Slušanje i razumijevanje	Učenici razumiju: razgovor na poznate teme i uključuju se u isti; jednostavna pitanja, upustva, opomene, saopštenja nastavnika i učenika, snimljenog materijala i reaguju na njih, kraće tekstove sastavljene od poznatih informacija, suštinu teksta koji sadrži neke nepoznate informacije
Čitanje i razumijevanje	Učenici čitaju: upustva, kratke poruke i natpise, kraće tekstove, pjesme i priče koje ne prelaze ili neznatno prelaze njihov leksički fond
Govor	Učenici: učestvuju u razgovoru s nastavnikom i drugim učenicima, postavljaju i odgovaraju na jednostavna pitanja, koriste izraze i rečenice u vezi sa svakodnevnim aktivnostima, recituju i pjevaju poznate pjesme
Pisanje	Učenici pišu: Jednostavne tekstove poštujući pravopis, Lične poruke i kraće dijaloge, Tekst na poznatu temu, uz pomoć nastavnika, Dopunjuju obrasce i rečenice i izrađuju jednostavne projekte
Znanje o jeziku	Učenici ne samo da prepoznaju i upotrebljavaju, nego počinju i da stiču znanja o jeziku

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Šesti razred je početak nove etape u učenju stranog jezika. Učenici ovog uzrasta ne uče jezik samo imitiranjem i stvaranjem jezičkih navika nego svjesnim uvidom u njegove zakonitosti. Oni počinju dakle stjecati i znanje o jeziku koristeći se već naučenim jezičkim kategorijama iz maternjeg jezika. Pritom će ih nastavnik induktivnim putem voditi ka otkrivanju osnovnih jezičkih zakonitosti koje će težiti primjenjivati samostalno i funkcionalno. I na ovom uzrastu izuzetno je bitna vizualizacija koja mora pratiti kako rad na leksici tako i gramatici.

U radu na tekstu podjednaka će se pažnja posvetiti razvijanju receptivnih jezičkih vještina (slušanje i razumijevanje te čitanje i razumijevanje) uz razvijanje različitih strategija slušanja i čitanja ali i produktivnih vještina, govora i pisanja. Učenici će rado inscenirati naučene dijaloge ali i voditi slične na osnovu datih modela ili skica dijaloga. Postepeno će se osposobljavati i za jednostavnu reprodukciju teksta odgovaranjem na postavljena pitanja ili najjednostavnijim prepričavanjem uz pomoć slika. U vježbama pismenog izražavanja učenici će dopunjavati izostavljene dijelove teksta, na osnovu predočenog modela jednostavnog teksta pisati sličan ili samostalno pisati jednostavan kratki tekst (čestitku, razglednicu, SMS).

Posebno je važno istaći neophodnost kontinuiranog uvježbavanja i ponavljanja. Sistematiziranje naučenog i vođenje neke vrste jezičkog portfolija razvit će kod učenika svijest o ličnom napredovanju u procesu učenja stranog jezika.

Nastavnik je dužan da podstiče motivaciju za učenje stranog jezika. Dinamičnosti časa doprinijet će smjena više aktivnosti, oblika nastavnog rada ali i igara i pjesmica koje će na svojevrsan način unijeti potrebnu vedrinu i opuštenost u nastavu.

Nastava stranog jezika, osim kognitivnog ima i duboko humanistički aspekt. Ona omogućava i favorizuje autonomnost učenika, podstiče na samostalnost i kreativnost u procesu učenja, ukazuje na neophodnost permanentnog razvijanja jezičkih kompetencija, značaj međusobnog razumijevanja, saradnje, uvažavanja, tolerancije, poštovanja različitosti, kulture dijaloga, interkulturalnog prožimanja i uvažavanja, kao i svestrano i široko usvajanje sposobnosti primjenjivih i u drugim disciplinama. Ona doprinosi razvijanju smisla za opservaciju, postavljanje pretpostavki, kritičkog mišljenja i tako značajno utječe na formiranje ličnosti u cjelini.

Praćenje i vrednovanje

U šestom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cjelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuju se češće i kraće provjere u formi kratkih desetminutnih testova kao i izrada dvije školske pismene zadaće (po jedna u svakom polugodištu).

Konačnu ocjenu ne treba izvoditi na osnovu proste aritmetičke sredine ocjena. Svaka konačna ocjena treba da istovremeno odražava stvarni i mjerljivi napredak koji su učenici postigli tokom školovanja i utisak predmetnog nastavnika o napredovanju.

Rad sa djecom s posebnim potrebama

Ukoliko se ukaže potreba za rad sa ovom djecom, on se treba odvijati prema prilagođenom postojećem programu devetogodišnje osnovne škole.

Primjedbe i sugestije:

Reducirati oblast opisnih pridjeva i komparaciju istih ili ubaciti jedan dio u VI razred a drugi dio u VII zbog smanjenog sedmičnog broja sati sa 3 časa na 2.

ENGLJSKI JEZIK (drugi strani jezik) – 2 sata sedmično – 70 sata godišnje

Nivo	Teme	Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>6. razred</p> <p>Osnovna škola</p> <p>1. godina učenja engleskog</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lično predstavljaj e • Porodica • Kuća, dom • Moja okolina • Škola • Svakodnevni život 	<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozdravljati na formalan/neformalan način - predstaviti sebe ili druge - opisivati: <ul style="list-style-type: none"> - ljude i predmete - boje predmeta - trenutne aktivnosti - ograničen broj raspoloženja i stanja - locirati ljude i predmete - govoriti o svakodnevnim aktivnostima i radnjama 	<p>RECEPCIJA:</p> <p>a) SLUŠANJE I REAGOVANJE:</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati:</p> <p>1) neverbalno, npr: crtanjem, redanjem ilustracija po određenom redoslijedu, bojenjem navedenih predmeta/osoba navedenim bojama, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstom, izvršavanjem uputa i naređenja, označavanjem tačnih/netačnih (T/F) tvrdnji itd.</p> <p>2) verbalno, npr.: ponavljanjem riječi, izraza ili čitavih rečenica koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli sa kasetofona, davanjem kratkih odgovora na pitanja koja postavlja nastavnik ili koja čuju sa kasetofona, ispunjavanjem tabela ili dopunjavanjem rečenica itd.</p> <p>b) ČITANJE I REAGOVANJE:</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove, usebi ili naglas, tražeći određenu informaciju ili detalje i reagovati:</p> <p>1) neverbalno, npr: crtanjem, redanjem ilustracija po određenom redoslijedu, izvršavanjem uputa i naređenja, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstom, označavanjem tačnih/netačnih (T/F) tvrdnji itd.</p> <p>2) verbalno, npr.: kratkim odgovorima na pitanja, povezivanjem riječi u stupcima A i B (npr. da se dobiju kolokacije), ispunjavanjem tabela, dovršavanjem rečenica, ispunjavanjem</p>	<p>Učenici će učiti da koriste i učiti o sljedećem:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlastite, opće - množina - prisvojni genitiv (<i>John's, Mary's</i>) <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične - Pokazne, <i>this, that, these, those</i> - Upitne, <i>who, what</i> <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Determinatori: Članovi, <i>a/an, the</i> Prisvojni pridjevi, <i>my, your, his, her, our, their</i> Upitni pridjevi, <i>what(color)</i> - Opisni, osnovni pridjevi, npr. <i>sad, happy, nice,</i> 	<p>Učenici će učiti osnovni vokabular koji se odnosi na date teme npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Predstavljanje, npr. <i>name, friend</i>, itd. • Članovi uže i neki članovi šire porodice, npr. <i>mother, grandmother, grandfather, uncle</i>, itd. • Prostorije u kući i namještaj, (nešto prošireniji vokabular) npr. <i>kitchen, hall, loo/lavatory, coffee-table, bookcase, curtain</i> • Okolina, život u gradu i na selu, npr. <i>garden, yard street, traffic-lights, park, shop, bus station, car park, post office, cinema, theatre, village, river, wood, lake, hill, bridge, trees</i>, itd.

		<ul style="list-style-type: none"> - brojati ljude i predmete (<i>How many ... are there?</i>) - reći koliko je sati - nabrojati dane u sedmici - izraziti: <ul style="list-style-type: none"> - sposobnost/nesp osobnost da nešto urade (<i>I can ... I can't</i>) - ideju posjedovanja (<i>John's book, my house</i>) 	<p>križaljki, sklapanjem ispreturanog teksta u smisaonu cjelinu itd.</p> <p>PRODUKCIJA:</p> <p>a) GOVOR:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zahtijevati, moliti - davati uputstva i naredbe - učestvovati u razgovoru (pitanja/odgovori) sa drugim učenikom/učenicima ili nastavnikom - igrati uloge, recitovati, pjevati i igrati jezične igre <p>b) PISANJE:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati kratke tekstove - zapisivati po diktatu - odgovarati na pitanja - ubacivati, podvlačiti, redati riječi u smisaone rečenice - ispunjavati tabele, križaljke - dovršavati rečenice itd. 	<p><i>bad, good, fine, tired, scared, hungry, thirsty</i></p> <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Present Simple (potvrдна, negativna, upitna forma) - Present Continuous (potvrдна, negativna, upitna forma) - Pomoćni glagol <i>be</i> - Modalni glagol <i>can</i> (potvrдна, negativna, upitna forma) <p>Prilozi za:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mjesto, <i>here, there</i> - Vrijeme, npr. <i>today, now</i>, itd. <p>Prijedlozi za:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mjesto, npr. <i>in, at</i> - Vrijeme, npr. <i>at, on, in, after</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Škola, npr. <i>school subjects, school mates, school furniture, pupils' things, posters</i>, itd. • Svakodnevní život, rutinske aktivnosti, npr., <i>sleep, get up</i>, in the kitchen (npr. tableware: <i>spoon, knife, fork, plate, cup, glasses</i>), in the bathroom (npr. <i>toothpaste, toothbrush</i>), <i>wash</i> (npr. main parts of the face/body – nešto prošireniji vokabular), <i>learn, clean, work, job, car, bus, walk, sports</i>, itd. <p>Osim što će stalno proširivati vokabular, učenici će učiti da koriste: Afikse, u vezi sa datim</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Red riječi (osnovni red riječi u potvrdnoj, negativnoj, upitnoj i zapovjednoj rečenici - <i>There is a ...There are two ...</i> 	<p>temama i gramatikom, npr. <i>-s, -ing</i></p> <p>Antonime, u vezi sa datim temama, npr. <i>happy- sad, hungry- thirsty, clean - dirty</i></p> <p>Složenice, u vezi sa datim temama, npr. <i>cupboard, wardrobe, shop-window, bus-stop, phone-box</i></p> <p>Kolokacije, u vezi sa datim temama, npr. <i>make noise, have breakfast/lunch /dinner, turn on/off the radio/ the television, miss the bus, itd.</i></p>
--	--	--	--	--	---

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Šesti razred je početak nove etape u učenju prvog stranog jezika ali i vrijeme započinjanja učenja drugog stranog jezika. S obzirom da učenici imaju iskustvo u učenju prvog stranog jezika, njega svakako treba iskoristiti i u usvajanju novog – drugog stranog jezika.

U savladavanju novog stranog jezika obradit će se veliki broj istih onih tema koje su predviđene u prvim godinama učenja prvog stranog jezika, no pristup istima je različit zbog različitih uzrasta u kojima se počinje sa učenjem prvog odnosno drugog stranog jezika. Na ovom uzrastu učenici dobivaju svjestan uvid u zakonitosti jezika koji uče. Uz razvijanje sve četiri jezičke vještine, mnogo vremena će se morati utrošiti na usvajanje leksike, pravopisa, te gramatike predviđene za ovaj razred. Na svim nivoima učenja stranog jezika neophodna je vizualizacija, u početnoj fazi učenja pogotovo. Dobro osmišljenom vizualizacijom olakšava se proces razumijevanja i pamćenja i doprinosi redukciji upotrebe maternjeg jezika na času stranog jezika. Kontinuirano uvježbavanje i sistematiziranje usvojenih znanja također će olakšati njihovo usvajanje. Zbog toga veliki broj časova treba posvetiti upravo uvježbavanju gradiva.

Učenici su na početku učenja novog stranog jezika po pravilu zainteresovani za isti. Nastavnik mora znati iskoristiti tu dobru motivaciju i u njima probuditi želju za daljim učenjem novog jezika. Tome će sigurno doprinijeti i jezičke igre te učenje pjesmica koje će učenici rado zapjevati kako na početku časa tako i pred kraj časa.

Praćenje i vrednovanje

U šestom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cjelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuju se češće i kraće provjere u formi kratkih petominutnih i desetominutnih testova kao i izrada dvije školske pismene zadaće (po jedna u svakom polugodištu).

Interdisciplinarni sadržaj

Programski sadržaj je međusobno povezan sa drugim predmetima. Učenici će tako učiti jezik oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta ali i kombinirajući učenje stranog jezika sa aktivnostima «preuzetim» iz nekih drugih predmeta, kao npr. Maternji jezik, Likovna kultura, Muzička kultura, Moja okolina, Matematika, Geografija.

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama:

Ukoliko se ukaže takva potreba, rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

NJEMAČKI JEZIK (prvi strani jezik)

2 sata sedmično

70 sati godišnje

**ŠESTA GODINA UČENJA, VI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE
(2 sata sedmično – 70 sati godišnje)****CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA**

U nastavi njemačkog jezika u šestom razredu osnovne škole treba težiti dostizanju nivoa **A1.3** Evropskog okvira za strane jezike (funkcionalno početno znanje).

Jezičke vještine	Očekivani rezultati učenja
Slušanje i razumijevanje	Učenik može razumjeti pitanja koja se odnose na lično iskustvo i svakodnevne zahtjeve, potvrдне i negativne zapovijesti u okviru jednostavnog rutinskog dijaloga koji se odnosi na neposrednu situaciju. Učenik može pratiti standardan govor ukoliko se govori tempom sporijim od normalnog i ako mu se neko obraća direktno.
Čitanje i razumijevanje	Učenik zna pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova, koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima ili koji sadrže jednostavna uputstva. Može pronaći određenu informaciju u tekstovima u kojima se koristi jednostavan jezik (razglednice, vremenska prognoza). Teško razumijeva i treba mu dosta vremena da pročita čak i kratke dijelove teksta.
Govor	Učenik zna opisati sebe i razgovarati o osnovnim svakodnevnim temama. Može voditi jednostavne neformalne razgovore i obavljati jednostavne transakcije (npr. u prodavnici). Povremeno mu može zatrebati pomoć. Izgovara bez poteškoća poznate riječi ali pravi primijetne pauze i oklijeva kad izgovara manje poznate riječi. Poteškoće kod izgovora mogu povremeno otežati komunikaciju. Vlada najosnovnijim fondom jednostavnih, naučenih izraza, osnovnim vokabularom i osnovnim gramatičkim strukturama.
Pisanje	Učenik može pisati jednostavne tekstove lične prirode u okviru predvidivih svakodnevnih potreba i iskustva. Zna pisati jednostavne poruke (jednostavan tekst na razglednici, lične podatke, jednostavan diktat). Kod slobodnog pismenog izražavanja pravi brojne greške različite prirode.
Znanje o jeziku	Od ovog razreda pa nadalje učenici počinju svjesno usvajati znanje o jeziku.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. škola – nastavni predmeti, raspored časova
2. vrijeme na satu
3. slobodno vrijeme
4. druženje
5. TV-emisije
6. grad
7. seosko imanje
8. zemlje, narodi, jezici
9. kupovina odjeće
10. saobraćaj, prijevozna sredstva

Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
-------------------------------	-----------------	------------------	------------------

<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imenovati nastavne predmete, govoriti o svojim omiljenim predmetima, - čitati raspored časova i opisati svoj raspored časova - čitati vrijeme na satu (ne samo pune sate i na pola sata!) - iskazati mišljenje o nečem (Ich finde es super!) - imenovati evropske zemlje i određeni broj stranih jezika - opisati ljude i predmete - govoriti o trenutnoj aktivnosti - imenovati TV-emisije - imenovati domaće životinje i opisati ih - imenovati zgrade u gradu - iskazati na najjednostavniji način dopadanje i nedopadanje, - izvinuti se , - tražiti i nuditi pomoć, jednostavne informacije i sl. 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE:</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati</p> <p>1) neverbalno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvrstavanjem slika, - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji <p>2) verbalno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čuli sa kasetofona i sl. - popunjavanjem praznina u tekstu, - popunjavanjem tabela i sl. <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE :</p> <p>Učenici će</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitati rečenice i kraće tekstove, - tražiti osnovne informacije u tekstu i reagovati: <p>1) neverbalno, npr: razvrstavanjem slika, pridruživanjem slike tekstu, pridruživanjem podnaslova dijelovima teksta, označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji</p> <p>2) verbalno, npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kraćih odgovora, - dopunjavanjem teksta - rješavanjem jednostavnijih zadataka sa višestrukim izborom 	<p>Učenici će učiti o tome i koristiti :</p> <p>Imenice sa članom u jednini i množini u nominativu i akuzativu:</p> <p><i>das Buch, die Tafel, die Bücher....</i></p> <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične zamjenice u jednini i množini u nominativu - Zamjenica Sie za učtivo oslovljavanje - Lične zamjenice u jednini (ich, du, er, sie, es) u akuzativu - Prisvojne zamjenice za jedninu i prvo lice množine u nominativu i akuzativu (<i>mein, dein, sein, ihr, unser</i>) <p>Pridjeve u predikativnoj upotrebi</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u prezentu u sva tri lica jednine i množine (pomoćne glagole sein i haben, pravilne glagole te nepravilne glagole fahren, :schlafen, sehen, essen, sprechen, lesen...) - negativan i upitni oblik glagola, - za izražavanje želje oblik möchte - prezent glagola können u jednini i množini, - imperativ za 2.lice jednine i 2. lice množine <p>Negacija nicht i kein (nominativ i akuzativ)</p>	<p>Učenici će usvajati novi i proširivati već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>Škola <i>Deutsch, Mathe, Erdkunde...</i> <i>Wann ist Deutsch? Haben wir heute Mathe? Mathe habe ich am Montag.</i></p> <p>Grad: <i>das Kaufhaus, die Post, der Supermarkt, das Kino, das Theater, der Park</i> <i>Wo ist das Kino? Hier, dort, links, rechts</i></p> <p>Seosko imanje: <i>der Bauernhof, Tiere, die Kuh, das Pferd, das Schaf, das Schwein</i></p> <p>Zemlje, narodi, jezici: <i>Er ist Engländer. Er spricht Englisch.</i> <i>Sie kommt aus Österreich. Sie spricht Deutsch.</i> <i>Woher kommst du?</i> <i>Aus Bosnien-Herzegowina.</i></p> <p>Kupovina odjeće</p>
---	--	--	--

	<p>GOVOR: Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recitovati, pjevati, - postavljati jednostavna pitanja, - odgovarati na pitanja, - igrati uloge, - pripremati i sprovoditi jednostavne dijaloge, - voditi dijaloge prema datoj skici, - jednostavnim rečenicama opisivati, govoriti o aktivnostima i određenim situacijama <p>PISANJE Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati rečenice i kraće tekstove, - rekonstruisati riječi, - dopunjavati izostavljene riječi, - od ponuđenih riječi rekonstruirati kraće rečenice, - pisati kratki jednostavan tekst prema datom tekstualnom modelu - samostalno napisati kratki tekst (razglednicu, SMS, čestitku) 	<p>Brojeve: brojeve do 1000</p> <p>Učenici će koristiti ali ne i učiti o sljedećem:</p> <p>Priloge za mjesto i vrijeme</p> <p>Prijedloge u njihovoj funkcionalnoj upotrebi</p> <p>Veznike <i>und, aber, oder</i></p>	<p>Kupovina odjeće: <i>Die Jacke gefällt mir. Ich finde die Jacke schön und modern.</i></p> <p>Saobraćaj, prijevozna sredstva: <i>Wir reisen mit dem Zug, Womit möchtest du reisen?</i></p>
--	---	---	---

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Šesti razred je početak nove etape u učenju stranog jezika. Učenici ovog uzrasta ne uče jezik samo imitiranjem i stvaranjem jezičkih navika nego svjesnim uvidom u njegove zakonitosti. Oni počinju dakle stjecati i znanje o jeziku koristeći se već naučenim jezičkim kategorijama iz maternjeg jezika. Pritom će ih nastavnik induktivnim putem voditi ka otkrivanju osnovnih jezičkih zakonitosti koje će se primjenjivati samostalno i funkcionalno. I na ovom uzrastu izuzetno je bitna vizualizacija koja mora pratiti kako rad na leksici tako i gramatici.

U radu na tekstu podjednaka će se pažnja posvetiti razvijanju receptivnih jezičkih vještina (slušanje i razumijevanje te čitanje i razumijevanje) uz razvijanje različitih strategija slušanja i čitanja ali i produktivnih vještina, govora i pisanja. Učenici će rado inscenirati naučene dijaloge ali i voditi slične na osnovu datih modela ili skica dijaloga. Postepeno će se osposobljavati i za jednostavnu reprodukciju teksta odgovaranjem na postavljena pitanja ili najjednostavnijim prepričavanjem uz pomoć slika. U vježbama pismenog izražavanja učenici će dopunjavati izostavljene dijelove teksta, na osnovu predočenog modela jednostavnog teksta pisati sličan ili samostalno pisati jednostavan kratki tekst (čestitku, razglednicu, SMS).

Posebno je važno istaći neophodnost kontinuiteta uvježbavanja i ponavljanja. Sistematiziranje naučenog i vođenje neke vrste jezičkog portfolija razvit će kod učenika svijest o ličnom napredovanju u procesu učenja stranog jezika.

Nastavnik je dužan da podstiče motivaciju za učenje stranog jezika. Dinamičnosti časa doprinijet će smjena više aktivnosti, oblika nastavnog rada ali i igara i pjesmica koje će na svojevrsan način unijeti potrebnu vedrinu i opuštenost u nastavu.

Nastava stranog jezika, osim kognitivnog ima i duboko humanistički aspekt. Ona omogućava i favorizuje autonomnost učenika, podstiče na samostalnost i kreativnost u procesu učenja, ukazuje na neophodnost permanentnog razvijanja jezičkih kompetencija, značaj međusobnog razumijevanja, saradnje, uvažavanja, tolerancije, poštovanja različitosti, kulture dijaloga, interkulturalnog prožimanja i uvažavanja, kao i svestrano i široko usvajanje sposobnosti primjenjivih i u drugim disciplinama. Ona doprinosi razvijanju smisla za opservaciju, postavljanje pretpostavki, kritičkog mišljenja i tako značajno utječe na formiranje ličnosti u cjelini.

Veoma je važno da nastavnik uputstva ponuđena u programu, udžbenicima i priručnicima ne prihvata kruto, nego da kreativno i fleksibilno kreira aktivnosti, primjereno uvjetima u kojima radi i uzimajući u obzir specifičnosti stranog jezika koji predaje.

Praćenje i vrijednovanje

U šestom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cjelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik u kontinuitetu pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuju se češće i kraće provjere u formi kratkih desetominutnih testova kao i izrada dvije školske pismene zadaće (po jedna u svakom polugodištu).

Konačnu ocjenu ne treba izvoditi na osnovu proste aritmetičke sredine ocjena. Svaka konačna ocjena treba da istovremeno odražava stvarni i mjerljivi napredak koji su učenici postigli tokom školovanja i utisak predmetnog nastavnika o napredovanju.

Interdisciplinarni sadržaj

Programski sadržaj je međusobno povezan sa drugim predmetima. Učenici će tako učiti jezik i proširivati svoj vokabular oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta ali i kombinirajući učenje stranog jezika sa aktivnostima «preuzetim» iz nekih drugih predmeta, kao npr. Maternji jezik, Likovna kultura, Muzička kultura, Moja okolina (život u gradu, život na selu, kupovina, saobraćaj, prijevozna sredstva), Matematika (brojevi), Geografija (zemlje, narodi, jezici).

Interkulturalne vještine

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama:

Ukoliko se ukaže takva potreba, rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

NJEMAČKI JEZIK (drugi strani jezik) -2 sata sedmično– 70 sati godišnje

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Cilj nastave njemačkog jezika u šestom razredu osnovne škole podrazumijeva stjecanje elementarne jezičke kompetencije koja se funkcionalno postepeno razvija. Učenik je na ovom stepenu u stanju da na njemačkom jeziku komunicira na osnovnom nivou o temama iz svog neposrednog okruženja. Učenje stranog jezika treba da podstakne njegovu maštu, radoznalost i kreativnost.

Nastava njemačkog jezika treba da doprinese daljem jačanju motivacije za učenje stranih jezika i da učenika osposobi da na njemačkom jeziku komunicira na osnovnom nivou o temama iz svog neposrednog okruženja i da razumije pojedinačne informacije u jednostavnom tekstu U nastavi njemačkog jezika u šestom razredu osnovne škole, kao prvoj godini učenja njemačkog jezika, treba težiti dostizanju nivoa **A1.2** Evropskog okvira za strane jezike.

Jezičke vještine	Očekivani rezultati učenja
Slušanje i razumijevanje	učenik može razumjeti ograničen broj riječi, običnih fraza i rečenica, pitanja i uputstva lične prirode ili vezana za neposrednu situaciju i na njih jezički ili nejezički reagovati potrebna mu je znatna pomoć da bi razumio: usporavanje brzine govora, ponavljanje, pokazivanje ili prijevod
Čitanje i razumijevanje	čita naglas poznate riječi i rečenice zna pronaći određenu informaciju u jednostavnom tekstu ako je dozvoljeno ponovljeno čitanje
Govor	pravilno artikulira glasove, naglašava riječi, poštuje ritam i intonaciju rečenice reprodukuje napamet naučene stihove i pjesmice zna postavljati pitanja i davati odgovore u toku dijaloga o osnovnim temama učestvuje u razgovoru po modelu daje jednostavne informacije o sebi, porodici i prijateljima opisuje u nekoliko rečenica poznatu situaciju pravi pauze, oklijeva, pravi greške i kod najjednostavnije usmene produkcije
Pisanje	prepisuje, dopunjava i samostalno piše riječi i kraće rečenice zapisuje pojedine (poznate) riječi ili kraće rečenice po modelu zna napisati nekoliko rečenica o sebi i o veoma poznatim temama (odgovori na direktno postavljena pitanja, pisanje kratkog pisma, kratkog opisa neke osobe)
Znanje o jeziku	Od samog početka učenja drugog stranog jezika pa nadalje učenici svjesno usvajaju znanje o jeziku.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. pozdravljanje, predstavljanje, utvrđivanje nečijeg identiteta
2. školsko okruženje
3. članovi porodice
4. život učenika za vrijeme nastave i odmora
5. dani u sedmici, mjeseci, godišnja doba
6. vremenske prilike
7. brojevi do 100
8. kazivanje vremena (puni sat, pola sata)
9. proslava rođendana
10. seosko imanje, životinje
11. odlazak na raspust

Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozdravljati se na formalan i neformalan način, - predstaviti sebe i druge, - reći koliko imaju godina i odakle dolaze, - imenovati članove svoje uže porodice - imenovati predmete u školskoj torbi i učionici, - nabrojati dane u sedmici, mjeseci i godišnja doba, - pitati za vrijeme na satu i reći koliko je sati, - reći kakvo je atmosfersko vrijeme, - brojati do 100, - govoriti o trenutnoj aktivnosti - čestitati rođendan, - nabrojati domaće životinje, - nabrojati osnovna prijevozna sredstva, - iskazati želju (šta želi jesti i piti, kuda putovati) - kupiti voznu kartu 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati</p> <p>1) neverbalno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvrstavanjem slika, - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji <p>3) verbalno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čuli sa kasetofona , - popunjavanjem tabela i sl. <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE : Učenici će</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitati rečenice i kraće tekstove, - tražiti osnovne informacije u tekstu i reagovati: <p>3) neverbalno, npr: razvrstavanjem slika, pridruživanjem slike tekstu, označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji</p> <p>4) verbalno, npr: - davanjem kraćih odgovora, - dopunjavanjem teksta - rješavanjem jednostavnijih zadataka sa višestrukim izborom</p> <p style="text-align: center;">GOVOR:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recitovati, pjevati, - postavljati jednostavna pitanja, - odgovarati na pitanja, - igrati uloge, - pripremati i sprovesti jednostavne dijaloge, - voditi dijaloge prema datoj skici. 	<p>Učenici će učiti o tome i koristiti :</p> <p>Imenice sa članom u jednini i množini u nominativu i akuzativu: <i>das Buch, die Tafel, die Bücher....</i></p> <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične zamjenice u jednini i množini u nominativu - Zamjenica Sie za učtivo oslovljavanje - Prisvojne zamjenice za prvo i drugo lice jednine u nominativu <p>Pridjeve u predikativnoj upotrebi</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezent pomoćnih glagola sein i haben, - prezent pravilnih glagola, - prezent glagola können, - izražavanje želje pomoću oblika möchte - imperativ (2. lice jednine i 2. lice množine) - negativan i upitni oblik glagola, <p>Negacija nicht i kein (nominativ i akuzativ)</p> <p>Brojeve: - do 100</p> <p>Učenici će koristiti ali ne i učiti o sljedećem:</p> <p>Priloge za mjesto i vrijeme</p>	<p>Učenici će usvajati vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>Pozdravljanje: <i>Hallo!, Guten Tag, Guten Morgen, Auf Wiedersehen!</i></p> <p>Predstavljanje: <i>Ich bin ... Ich heiße... Ich komme aus Deutschland. Wie heißt du? Wie alt bist du? Ich bin Jahre alt. Wer ist das? Das ist...</i></p> <p>Porodica: <i>Vater, Mutter, Bruder, Schwester, Eltern, Oma, Opa</i></p> <p>Škola: <i>das Klassenzimmer, die Schultasche, das Buch, das Heft, der Bleistift, die Tafel, die Kreide, die Bank...</i></p> <p>Rođendan: <i>Mein Geburtstag ist am Samstag um 18 Uhr. eine Geburtstagsparty machen, Freunde einladen, die Torte, die Kerzen, Geschenke bekommen</i></p> <p>Seosko imanje: <i>der Bauernhof, Tiere, die Kuh, das Pferd, das Schaf, das Schwein</i></p>

	<p>PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati pojedinačne riječi , rečenice i kraće tekstove, - rekonstruirati riječi, - dopunjavati izostavljene riječi, - od ponuđenih riječi rekonstruirati kraće rečenice, - pisati kratki jednostavan tekst prema datom tekstualnom modelu - samostalno napisati kratki tekst (čestitku, pozivnicu za rođendansku proslavu) 	<p>Prijedloge</p> <p>u njihovoj funkcionalnoj upotrebi</p>	<p>Atmosfersko vrijeme:</p> <p><i>Es ist kalt (warm).</i> <i>Die Sonne scheint. Es schneit.</i></p> <p>Odlazak na raspust:</p> <p><i>ins Gebirge, ans Meer, mit dem Zug, mit dem Bus, mit dem Flugzeug reisen</i></p>
--	--	---	---

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

Šesti razred je početak nove etape u učenju prvog stranog jezika ali i vrijeme započinjanja učenja drugog stranog jezika. S obzirom da učenici imaju iskustvo u učenju prvog stranog jezika, njega svakako treba iskoristiti i u usvajanju novog – drugog stranog jezika.

U savladavanju novog stranog jezika obradit će se veliki broj istih onih tema koje su predviđene u prvim godinama učenja prvog stranog jezika, no pristup istim je različit zbog različitih uzrasta u kojima se počinje sa učenjem prvog odnosno drugog stranog jezika. Na ovom uzrastu učenici dobivaju svjestan uvid u zakonitosti jezika koji uče. Uz razvijanje sve četiri jezičke vještine, mnogo vremena će se morati utrošiti na usvajanje leksike, pravopisa, te gramatike predviđene za ovaj razred. Na svim nivoima učenja stranog jezika neophodna je vizualizacija, u početnoj fazi učenja pogotovo. Dobro osmišljenom vizualizacijom olakšava se proces razumijevanja i pamćenja i doprinosi redukciji upotrebe maternjeg jezika na času stranog jezika. Kontinuirano uvježbavanje i sistematiziranje usvojenih znanja također će olakšati njihovo usvajanje. Zbog toga veliki broj časova treba posvetiti upravo uvježbavanju gradiva.

Učenici su na početku učenja novog stranog jezika po pravilu zainteresovani , za isti. Nastavnik mora znati iskoristiti tu dobru motivaciju i u njima probuditi želju za daljim učenjem novog jezika. Tome će sigurno doprinijeti i jezičke igre te učenje pjesmica koje će učenici rado zapjevati kako na početku časa tako i pred kraj časa.

Praćenje i vrednovanje

U šestom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cjelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuju se češće i kraće provjere u formi kratkih petominutnih i desetminutnih testova kao i izrada dvije školske pismene zadaće (po jedna u svakom polugodištu).

Interdisciplinarni sadržaj

Programski sadržaj je međusobno povezan sa drugim predmetima. Učenici će tako učiti jezik oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta ali i kombinirajući učenje stranog jezika sa aktivnostima «preuzetim» iz nekih drugih predmeta, kao npr. Maternji jezik, Likovna kultura, Muzička kultura, Moja okolina, Matematika, Geografija.

Interkulturalne vještine

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama:

Ukoliko se ukaže takva potreba, rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

MATEMATIKA

MATEMATIKA		
	4 sata sedmično	140 sati godišnje
PODRUČJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI
Znanje	<p>Sticanje znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> -poznavanje i upotrebu matematičkih simbola -usvajanje pojma skupa, unije, presjeka, razlike i direktnog produkta skupova, -usvajanje pojma relacije i funkcije, -poznavanje koordinatne prave i koordinatne ravnine, -usvajanje različitih uglova, jedinica za mjerenje uglova, mjerenje uglomjerom, -računanja s mjernim brojevima za kutove (+, -, •, :), -grafičkog prenošenja, uspoređivanja, sabiranje i oduzimanja uglova, -usvajanje procedura četiri osnovne računske operacije u skupu N_0 i skupu Q^+, -usvajanje znanja o višecifrenim brojevima, razlomcima (decimalnim brojevima) i njihovoj strukturi, -o jednačinama i nejednačinama s nepoznatom «na jednom mjestu», -o rješavanju aritmetičkih (brojevnih) izraza, -upotreba brojeva u različitim kontekstima, u drugim predmetima i svakodnevnom životu, -usvajanje postupaka za četiri računske operacije s razlomcima i decimalnim brojevima, -računanja postotka, -računanje aritmetičke sredine dva ili više brojeva, -računanje pomoću džepnog računala, 	<p>Učenik će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> -matematičkim simbolima zapisati odnos dva ili više zadanih skupova, -prepoznati relaciju, odnosno funkciju , -nacrtati zadani ugao, kao i već nacrtani izmjeriti uglomjerom, -znat će računski sabirati, oduzimati, množiti i dijeliti uglove, -grafički sabirati, oduzimati i množiti uglove, -prepoznati, razumjeti i pravilno koristiti matematičke simbole -prepoznati brojeve prve milijarde i brojeve skupa N_0, njihov položaj na brojnom polupravcu i njihovu strukturu, -sa sigurnošću obavljati računanja u skupu N_0 rješavati matematičke izraze, -modelirati matematičke izraze prema zadanim (tekstualnim) uslovima, -prepoznati i rješavati zadatke date riječima (i problemske zadatke), -procjeniti i provjeriti tačnost rezultata, -obavljati sve četiri računske operacije u skupu Q^+, -rješavat će jednostavnije jednadžbe i nejednadžbe u Q^+, -naučit će izračunavati postotak od zadanog broja, kao i aritmetičku sredinu za dva ili više brojeva, -računati pomoću džepnog računala,

Sposobnosti i vještine	Razvijanje sposobnosti i vještina: -poređenja -nizanja, -slijeđenja niza uputa, -prostornog organiziranja i orijentiranja, -vizualizacije i vizuelnog grupiranja, -procjenjivanja, -prepoznavanja obrasca, -induktivnog mišljenja, -induktivnog i analognog zaključivanja, -različitih načina matematičkog izražavanja i komuniciranja, -matematičkog jezika, -prikupljanja, selektiranja i korištenja informacija	Učenik će moći: -promatrajući otkrivati nova svojstva u okruženju i logički ih povezivati, -nakon obavljenog zapažanja izvoditi zaključke, -raditi po određenom planu, -pripremati se za određeno napredovanje, -koristiti pomagala za crtanje uglova, paralelnih i okomitih pravaca, ... -matematičkim jezikom moći izražavati opće ideje,
Vrijednosti i stavovi	Razvijanje spoznaja o društvenim vrijednostima: -razvijanje argumentacije u branjenju ličnih stavova i stavova drugih, -o važnosti donošenja sudova na osnovu provjerenih činjenica i izgrađenih kriterija, -rada, posebno kolektivnog (tinskog) rada, -pozitivnim crtama osobnosti, -važnosti radovanja osobnom uspjehu, kao i uspjehu drugih, -ocjenjivanje i samoocjenjivanje na osnovu objektivnog i konstruktivnog vrednovanja, -samopuzdanja i samoaktualizacije, -uloge kritičkog mišljenja i zaključivanja u donošenju različitih odluka	Učenik će: -pokazivati više zanimanja za timski rad i socijalizaciju, -naučiti da sluša argumentaciju i kritički preispituje osobne stavove i stavove drugih, -učenik će naučiti prepoznavati unutrašnje vlastito razmišljanje i vlastito prosudjivanje. -poboljšati ličnu «listu» motiva , emocija i doživljaja -pokazati više altruizma (čovjekoljubivosti, spremnosti da se pomogne drugima), pokazati više senzibiliteta prema matematici i kritičkom mišljenju uopće, -prepoznati važnost matematičkih znanja u rješavanju problema i sveprisutnost matematike u univerzumu

Programski sadržaj:

- TEMA - Skupovi, relacije i preslikavanja
 - TEMA – Kružnica, krug, ugao (kut)
 - TEMA - Prirodni brojevi
 - TEMA - Djeljivost brojeva
 - TEMA – Razlomci
1. TEMA- Skupovi, relacije i preslikavanja

Tematske jedinice

- Skupovi.
- Presjek, unija i razlika skupova.
- Direktni produkt skupova.
- Relacije. Funkcije (preslikavanja).
- Koordinatni polupravac i koordinatni sistem u ravni.

2. TEMA- Kružnica, krug, ugao (kut)

Tematske jedinice

- Izlomljena linija, mnogougao (mnogokut), kružnica i krug.
- Prava i kružnica. Dvije kružnice.
- Ugao (elementi, obilježavanje).
- Konveksni i nekonveksni uglovi.
- Središnji ugao, kružni luk i tetiva.
- Prenošnje uglova. Uspoređivanje uglova.
- Grafičko sabiranje i oduzimanje uglova.
- Vrste uglova: puni, opruženi, tupi, pravi, oštri, nula- ugao. Susjedni i usporedni.
- Mjerenje uglova (jedinice: stepen, minuta, sekunda); uglomjer.
- Računske operacije s mjernim brojevima za uglove.
- Komplementni i suplementni uglovi.

3. TEMA- Prirodni brojevi

Tematske jedinice

- Skup N i N_0 .
- Sabiranje, oduzimanje, množenje i dijeljenje (s ostatkom) u skupu N_0 .
- Svojstva računskih operacija: komutativnost, asocijativnost, distributivnost.
- Izrazi s promjenljivim.
- Pridruživanje brojeva po datom pravilu (brojna vrijednost izraza).

4. TEMA- Djeljivost u N_0

Tematske jedinice

- Dijeljenje u skupu N_0 (Jednakost $a = b \cdot c + r$).
- Djeljivost u skupu N_0 , faktori i sadržaoci prirodnog broja.
- Djeljivost zbira, razlike i proizvoda prirodnih brojeva.
- Djeljivost dekadnim jedinicama i brojevima: 2,3,4,9,25.
- Prosti i složeni brojevi.
- Rastavljanje složenih brojeva na proste faktore.
- Zajednički djelitelji brojeva. Najveća zajednička mjera
- Zajednički sadržalac i najmanji zajednički sadržalac danih brojeva.

5. TEMA- Razlomci

Tematske jedinice

- Pojam razlomka b/a ($a, b \in N$). Brojnik i nazivnik.
- Razlomci veći i manji od 1.
- Proširivanje i skraćivanje razlomaka.
- Uspoređivanje razlomaka.
- Razmjera (omjer).
- Decimalni i postotni zapis razlomka, postotak.
- Pridruživanje tačaka brojnog polupravca razlomcima.
- Osnovne računске operacije sa razlomcima i njihova svojstva.
- Aritmetička sredina danih brojeva.
- Brojevni izrazi sa zagradama. Tekstualni zadaci.
- Izrazi s promjenljivim. Brojna vrijednost izraza.
- Jednačine i nejednačine u Q^+ (najjednostavniji oblici).

NASTAVNI PROGRAM MATEMATIKE ZA ŠESTI RAZRED

SADRŽAJI	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJA	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
<p>SKUPOVI, RELACIJE I PRESLIKAVANJA Skupovi. Presjek, unija i razlika skupova. Direktni produkt skupova. Relacija. Funkcija. Koordinatni polupravac i koordinatni sistem u ravni.</p> <p>KRUŽNICA, KRUG, UGAO (KUT) Izlomljena linija, mnogougao, kružnica (kružna crta) i krug. Prava i kružnica. Ugao. Vrste uglova. Središnji ugao. Jedinice za mjerenje uglova. Mjerenje uglova Računske operacije sa mjernim brojevima za uglove Suplementarni, komplementarni uglovi. Prenošenje uglova. Uspoređivanje uglova. Grafičko sabiranje i oduzimanje uglova.</p>	<p>Učenici trebaju usvojiti: skup i element skupa kao osnovni pojam. Uređeni par, jednakost uređenih parova, prvu i drugu koordinatu uređenog para. Trebaju definisati relaciju, odnosno funkciju. Trebaju znati nacrtati zadane tačke na koordinatnom pravcu i u koordinatnom sistemu u ravni. Učenici trebaju znati koji su osnovni pojmovi u geometriji (tačka, prava, ravnina, prostor, skup), a koji su i izvedeni pojmovi (dužina, izlomljena linija, mnogougao, kružnica, krug, središnji ugao,...). Jedinice za mjerenje uglova: stepen, minute, i sekunda. Stepen (stupanj) povezati sa stepenima iz geografije, radi povezivanja gradiva i lakšeg usvajanja. Učenik treba usvojiti crtanje, mjerenje, uspoređivanje, sabiranje, oduzimanje uglova, kao i množenje uglova prirodnim brojem.</p>	<p>Učenik treba radeći s priborom za geometriju razvijati motoričke sposobnosti kao i uvježbavati oko da pravilno procjenjuje slike koje crta. Treba promatrati i otkrivati nova svojstva, i logički ih povezivati.</p> <p>Treba razviti osjećaj za posmatranje raznih uglova i njihovih veličina.</p> <p>Učenik treba usvojiti i razviti matematički jezik.</p> <p>Uočavati sličnosti između algebarskih i geometrijskih zadataka.</p> <p>Učenik treba naučiti definirati pojmove koji ga okružuju, a osnovne pojmove «razumjeti».</p>	<p>Razvijanje osjećaja za percepciju prostora, za urednost, preglednost, preciznost u mjerenju. Razvijanje osjećaja za urednost pri crtanju.</p> <p>Razvijanje odgovornosti za samostalno obavljanje zadataka. Učenik se treba osposobiti za samostalan rad s geometrijskim priborom, za procjenjivanje rezultata i za pomoć ostalim učenicima. Kod učenika treba potaknuti rad po planu.</p> <p>Razvijanje zapažanja i izvođenje zaključaka.</p>	<p>Učenik treba pažljivo pratiti izlaganje nastavnika i učestvovati u radu svojim komentarima i pitanjima.</p> <p>Koristiti udžbenik, zbirku zadataka i ostalu preporučenu literaturu.</p>	<p>Nastavnik će svojim znanjem i vještinama obraditi nastavne sadržaje tako da učenici usvoje pojmove i definicije i da razumiju i prihvate određene zakonitosti. Nastavnik će paziti da sadržaj i objašnjenja budu dostupna uzrastu učenika. Poticati će učenika na rad. Zahtijevati će od učenika da uredno rade i da ravnomjerno raspoređuju crteže na listu papira. Insistirati će na sažimanju pojmova geometrije u opisivanju tokom izlaganja. Poticati će učenike na slobodno procjenjivanje veličine uglova prije mjerenja.</p>

<p>PRIRODNI BROJEVI Skup N i N_0. Sabiranje (zbrajanje), oduzimanje, množenje i dijeljenje (s ostatkom) u skupu N_0. Svojstva računskih operacija: komutativnost, asocijativnost, distributivnost. Izrazi s promjenljivim. Pridruživanje brojeva po danom pravilu (brojna vrijednost izraza).</p>	<p>Učenici trebaju savladati sve računске operacije. Insistirati na skraćenom dijeljenju i množenju, gdje se trebaju koristiti olakšice. Vježbati zadatke s više računskih operacija i zagrada, da učenici uvježbaju red računskih operacija i oslobađanja od zagrada. Uvježbavati rješavanje zadataka s općim brojevima, sa i bez zadanih vrijednosti općeg broja. Učenici trebaju znati koristiti svojstva računskih operacija.</p>	<p>Razvijati misaonost i logičnost kroz rješavanje različitih zadataka. Učenik treba samostalno odlučivati koju operaciju će prije rješavati, kao i koje zagrade će prije računati.</p>	<p>Razumijevanje prirodnosti i prirodne logičnosti u radu sa prirodnim brojevima. Razvijanje i jačanje samopouzdanja u vlastitu sposobnost učenja i zaključivanja. Svjesno preuzimanje odgovornosti za urađeno. Pozitivan odnos prema radu, kao i volja za rad i za iskazivanje pozitivnih rezultata rada.</p>	<p>Aktivno sudjeluje u svim oblicima nastavnog rada. Prati izlaganja nastavnika. Sudjeluje u stvaranju obrazovnih situacija, sredstava i modela. Prati izlaganje nastavnika. Koristi udžbenik i literaturu. Dosljedno izvršava sve zahtjeve nastavnika u individualno, grupnom i frontalnom radu. Uredno piše sve informacije koje mu daje nastavnik. Uči kod kuće i radi domaće zadaće.</p>	<p>Ostvaruje produktivnu stvaralačku atmosferu u razredu. Vodi evidenciju svojih zapažanja o napredovanju učenika. Koristi različite metode i strategiju praćenja postignuća i sposobnosti učenika. Redovito ocjenjuje rad učenika i vodi uredne zabilješke.</p>
<p>DJELJIVOST U N_0 Djelitelj i sadržalac broja Djeljivost zbira, razlike i proizvoda. Djeljivost sa 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, ... Prosti, složeni i relativno prosti brojevi Rastavljanje broja na proste faktore Najveći zajednički djelitelj Najmanji zajednički sadržalac</p>	<p>Učenici trebaju znati rastaviti složeni broj na proste faktore. Trebaju znati prepoznati brojeve koji su djeljivi sa: 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, ... Učenici trebaju znati odrediti najmanji zajednički sadržalac, kao i najveći zajednički djelitelj. Moraju razlikovati proste od složenih brojeva, kao i relativno proste brojeve.</p>	<p>Razumijevanje materije i problema. Razvijanje logičkog i stvaralačkog mišljenja. Razvijati maštovitost i sposobnost percepcije bitnog od nebitnog. Vještina odabira inovacija, razvrstavanja, klasificiranja, uspoređivanja.</p>	<p>Adaptivnost i fleksibilnost u prihvaćanju promjena. Značaj znanja o brojevima i kvantitativnim odnosima. Interes za rješavanje problema i zadataka timskim radom. Procjenjuju i vrednuju vlastite stavove i stavove drugih. Poštivanje pravila obrazovne igre i aktivnosti uopće.</p>	<p>Radi na satu i kod kuće po uputama nastavnika. Za svaki nerazumljivi zadatak traži objašnjenje, kod kuće ili u školi. Ne ostavlja ništa nerazjašnjeno ni nenaučeno.</p>	<p>Nastavnik postavlja pitanja i traži adekvatne odgovore, kako bi saznao da li su svi učenici razumjeli postavljene zadatke. Potiče učenike da pitaju i da traže odgovore.</p>

<p>RAZLOMCI</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pojam razlomka -Uspoređivanje razlomaka jednakih nazivnika. -sabiranje i oduzimanje razlomaka jednakih nazivnika -Proširivanje i skraćivanje razlomaka. -Svođenje razlomaka na jednake nazivnike. -Uspoređivanje razlomaka sa jednakim nazivnikom. -Sabiranje i oduzimanje razlomaka različitih nazivnika. -Jednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem razlomaka: ($x+a=b$; $x-a=b$; $a-x=b$; $(x-a)+b=c$; $(x+a)-b=c$.) -Nejednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem razlomaka: ($a+x<b$; $x+a>b$; $x-a<b$; $x-a>b$; $a-x<b$; $a-x>b$.) -Množenje razlomaka. -Dijeljenje razlomka razlomkom. -Svođenje razlomaka na jednake nazivnike. -Uspoređivanje razlomaka -Zbrajanje i oduzimanje razlomaka različitih nazivnika. -Množenje razlomaka. -Dijeljenje razlomka razlomkom. -Jednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem razlomaka ($ax=b$; $x:a=b$; $a:x=b$; $ax+b=c$; $ax-b=c$.) -Nejednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem razlomaka. 	<p>Učenik usvaja pojam cijelog, polovine, trećine, ... kao i zapis istih. Crtežima prikazuje zadane brojeve i čita nacrtane dijelove kako bi zapamtio zapis. Preko mjernih brojeva: površine, duljine, vremena, i odgovarajućih zadataka određuje razlomke izražene manjim odgovarajućim jedinicama. Usvaja algoritme zbrajanja, jednakih i različitih razlomaka, množenja i dijeljenja razlomaka. Rješava različite jednačine i nejednačine pomoću svojstava računskih operacija. Računa postotak.</p> <p>Razmjeru rješava kao jednakost dvaju razlomaka (primjena na nastavi geografije, izračunavanje udaljenosti na karti).</p>	<p>Vizuelno raščlanjivanje i grupiranje. Induktivno mišljenje. Procjenjivanje. Različiti načini matematičkog izražavanja i komuniciranja korištenjem matematičkog jezika. Konvergentna i divergentna produkcija ideja.</p>	<p>Cijelo i razlomljeno. Usvaja pojmove cjeline i jedinke i opšte odnose između dijela nečega i kolektiviteta (cjeline)</p>	<p>Prati aktivno rad na satu i pri tome usvaja nova znanja. Donosi potreban didaktički materijal za razumijevanje novog gradiva (razlomaka). Crta i reže, polovi i dijeli, preklapa i mjeri.</p>	<p>Priprema nastavnu tehniku i tehnologiju. Izrađuje didaktički materijal. Primjenjuje modele interaktivne nastave. Usklađuje zadatke i probleme spram mogućnosti učenika. Individualno prilazi učenicima kod rješavanja složenijih zadataka. Odmjerava znanja: dovoljnog, srednjeg i visokog nivoa. (Origami - japanska tehnika savijanja papira, Geometer's Sketchpad, Geogebra - programi iz matematike na kompjuteru su veoma zgodni za jednostavno i brzo prikazivanje različitih razlomaka i odnosa između cijelog i njegovih dijelova, kao i između samih dijelova cijelog). Zadatke osmišljava tako da učenike potiče na razmišljanje.</p>
--	---	--	--	--	--

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

1. TEMA- Skupovi, relacije i preslikavanja

- Skup, koji su učenici ranije poimali više intuitivno, u ovoj se temi, do određenog stepena formalizuje. Međutim, formalizaciji ovih sadržaja mora se pristupiti oprezno i postupno od konkretnih životnih situacija.
- Potrebno je uvesti pojam skupa i elementa, kao osnovnih pojmova, pomoću različitih primjera iz učenikovog svakodnevnog okruženja.
- Navesti učenike da sami prepoznaju skupove i da odrede njihove elemente po prepoznatoj osobini.
- Navesti učenike da naučene geometrijske likove (pravac, polupravac, dužina, izlomljena linija, ...) dožive kao skupove točaka.
- S (Venovim) dijagramima uvesti slikoviti zapis skupova, presjeka, razlike kao i produkte skupova.
- Odnose između geometrijskih likova zapisati pomoću simbola za uniju, presjek i razliku skupova.
- Dijagramom uvesti produkt skupova. Kasnije na dijagramu uvesti relacije i funkcije, kao i za koordinatni sistem u ravnini.
- Uvesti pojam relacije i funkcije na jednostavnijim primjerima.

2. TEMA- Kružnica, krug, ugao

- Već ranije učenik je upoznao oblike kruga i kružnice. Ova su znanja bila na intuitivno konkretnoj razini (kružnica je bila granica kruga). U ovom programu učenik ispituje udaljenost tačaka kružnice i središta kružnice, zaključujući da su te udaljenosti jednake. Učenici sada kružnicu i krug poimaju kao skup tačaka. Znanja o uglu ovdje se proširuju i produbljuju. Uvođenje pojma centralni ugao povezuju se ugao i kružnica čime se ostvaruju pretpostavke za konstruisanje podudarnih uglova odnosno za (grafičko) sabiranje i oduzimanje uglova.
- Uvesti ugao i vrste uglova kao kretanje polupravca oko krajnje tačke, uglomjer, jedinice za mjerenje uglova. (po mogućnosti koristiti namjenske računarske software (npr. Geometer's Sketchpad i Geogebra – kompjuterski program za nastavu matematike) ili grafo-folije)
- Uvježbati računске operacije s višeimenovanim brojevima (stepen, minuta, sekunda): +, -, •, : .
- Uvježbati grafičko sabiranje i oduzimanje uglova.

3. TEMA- Prirodni brojevi

Realizaciju ove tematske cjeline treba, u najvećem dijelu, postaviti kao ponavljanje, proširivanje i produbljivanje znanja koja je učenik usvojio ranije. Međutim, u toku ponavljanja treba podići nivo učeničkog znanja od konkretnog poimanja pojmova koji se ponavljaju ka njihovom apstraktnom značenju. Ovdje prevashodno mislimo na važne generalizacije kao što su svojstva skupa N i operacija u njemu.

- Ponoviti sve računske operacije sa brojevima.
- Učenicima pokazati neke interesantne jednostavnije operacije množenja (tablica malih brojeva, do 10, pomoću prstiju lijeve i desne ruke, množenje prirodnih brojeva kojima je zbroj posljednjih brojeva 10, množenje dvocifrenih brojeva napisanih jedan ispod drugoga, ili pronaći neke druge zanimljivosti vezane za brojeve.
- Uvježbati svojstva računskih operacija, osobito distribuciju množenja prema zbrajanju i oduzimanju
- Uvježbati grupisanje jednakih faktora u zagradu.
- Uvježbati zadatke sa zagradama, izračunavanje i oslobađanje zagrada.

4. TEMA- Djeljivost brojeva

- Kroz niz primjera učenik treba da količnik "a podijeljeno sa b" povezuje sa relacijom $a = b \cdot q + r$, odnosno sa jednakošću $a = b \cdot q$. Pojam djeljivosti može se sada korektno tumačiti pa i definisati. Prije nego što se krene sa djeljivosti konkretnim brojevima (2,5,...) potrebno je na dosta primjera pokazati djeljivost zbira odnosno produkta brojem. Nakon toga rezultate zaključivanja uopćiti u stavove odnosno teoreme.
- Potrebno je proširiti znanja o djeljivosti prirodnih brojeva i naučiti pravila (teoreme) djeljivosti.
- Tvrdnje o djeljivosti učenici trebaju naučiti kroz različite «plastične» primjere.
- Uvesti pojam najmanjeg zajedničkog sadržaoaca i najvećeg zajedničkog djelitelja za dva ili više prirodnih brojeva.

5. TEMA- Razlomci

- U ovom sadržaju obraditi samo pozitivne razlomke.
- S učenicima raditi od papira figurice, i pri tome radu naglašavati da se počinje savijati papir od cijelog, prema polovinama, četvrtinama, itd.
- Učenici mogu donijeti i kolaž papir, makaze i ljepilo, pa zadane likove lijepiti cijele, isijecati polovine, trećine,... lijepiti i razgovarati o razlomcima.
- Na internetu pronaći web stranice s urađenim materijalima, vezanim za uvođenje razlomaka.
- Za korištenje u neposrednom radu na satu, dobar je također i računarski program Geogebra.
- Uvesti decimalne razlomke.
- Uvesti pojam postotka, kao razlomka s nazivnikom 100.
- Kod množenja, razlomak prvo množiti prirodnim brojem, zatim razlomak i prividni razlomak, a tek onda razlomak s razlomkom.
- Uvježbati sve četiri računske operacije.
- Aritmetičku sredinu uvesti na brojnoj polupravo, kako bi djeci bio jasniji navedeni pojam.
- Jednačine i nejednačine uvesti pomoću vage za mjerenje: lijeva strana jednaka desnoj, ako dodamo ili oduzmemo istovremeno na jednoj i drugoj strani jedan broj nećemo narušiti ravnotežu, isto razmišljamo i kad množimo i dijelimo lijevu i desnu stranu brojem različitim od nule.
- Postepenim prebacivanjem poznatih na jednu stranu riješimo jednačinu, odnosno nejednačinu.

BIOLOGIJA

BIOLOGIJA

1 sat sedmično

35 sati godišnje

PROGRAMSKI ZAHTEVI

ODGOJNI	OBRAZOVNI	OČEKIVANJA
<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje učenika sa pojmom biologije, njenim predmetom, problemom izučavanja - posebnu pažnju usmjeriti na ćeliju kao osnovnu strukturnu i funkcionalnu jedinicu svih živih bića - pružanje osnovnih znanja, vještina i sposobnosti o građi i funkciji biljnog organizma - shvatanje toka fizioloških pojava i procesa u biljnom organizmu vezanim za građu i funkciju biljnih organa - značaj fotosinteze i transpiracije - upoznavanje sa biosistematikom biljnog svijeta, odnosno sa najznačajnijim karakteristikama pojedinih grupa biljaka - shvatiti filogeniju biljnog svijeta, podjelu i značaj - Ovladavanje odabranim metodama i tehnikama rada u nastavi biologije - razvijanje pogleda i sticanje osnovnih znanja o živom svijetu u skladu sa dostignućima savremene biološke nauke i univerzalnih odgojnih vrijednosti - shvatiti značaj biljaka za prirodu, životinje i čovjeka. 	<ul style="list-style-type: none"> - sticanje novih znanja o predmetu izučavanja biologije - naučiti razliku između biljne i životinjske ćelije - koristiti prethodna iskustva učenika i ostvariti korelaciju sa gradivom drugih nastavnih predmeta - multidisciplinarni pristup - da pomoću praktičnog rada učenici shvate fiziološke procese, fotosintezu i transpiraciju i da povežu građu i funkciju biljnih organa - učenike upoznati sa osnovnim sistematskim kategorijama i njihovom hijerarhijom - formiranje svjetonazora / pogleda o porijeklu i razvoju biljnog svijeta - razvijati kritičko mišljenje i kreativnost - poseban značaj posvetiti planiranju i pripremanju laboratorijske vježbe, posmatranju, modeliranju ćelije i biljnih organa i eksperimentima - istaknuti značaj biljaka kao jedinih proizvođača hrane i kiseonika na Zemlji, razvijati senzibilitet o potrebi zaštite biljnog svijeta od uništavanja. 	<ul style="list-style-type: none"> - učenici se služe literaturom iz biologije i prepoznaju predmet izučavanja pojedinih grana biologije - razumjeti građu ćelije i njenu funkciju u jednoćelijskom i višećelijskom organizmu, diobu ćelije, pojam haploidnog i diploidnog broja hromosoma - razumjeti fiziološke procese u biljkama fotosintezu i transpiraciju - znati da povežu građu i funkciju biljnog organa u procesu fotosinteze, oslobađanje oksigena - vraćanje vode u atmosferu kroz stome u vidu vodene pare - učenici prave herbar i određuju biljke pomoću kratkih didaktičkih ključeva za grupu biljaka - učenici znaju da klasificiraju biljke i da razumiju razvoj od nižih ka višim - uz pomoć nastavnika procjenjivati relevantnost podataka i informacija - shvatiti ulogu nauke za razumjevanje svijeta u kojem žive - da svaki pojedinac može dati vlastiti doprinos u očuvanju i obogaćivanju biljnog fonda - Učenici će razviti pozitivne vrijednosti i stavove prema sebi samima, prema drugima, prema svojoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Uvod

1. BIOLOGIJA NAUKA O ŽIVIM BIĆIMA

- Podjela biologije prema predmetu i problemu izučavanja, značaj biologije
- Povezanost i ovisnost žive i nežive prirode i zajedničke osobine živih bića

2. CITOLOGIJA

- Biljna stanica : ćelija - osnovna jedinica građe organizma. Dioba ćelije.
- Posmatranje ćelija pokožice luka pod mikroskopom
- Tkivo: građa i funkcija, organ, organizam. Jednoćelijski i višećelijski organizam.

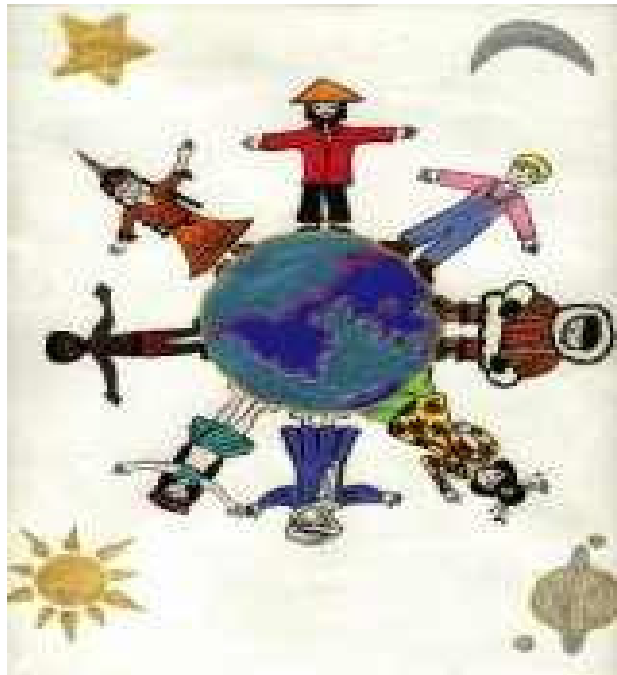
3. GRAĐA I FUNKCIJA BILJAKA

- SJEMENKA: građa sjemenke dvosupnica-dikotila i jednosupnica – monokotila, klijanje sjemenke : uslovi klijanja , voda, zrak, toplota, kljavost.
- KORIJEN: Građa i funkcija korijena. Difuzija , osmoza, kapilarnost i korijenov Pritisak .Ogled rastenja korijena. Vegetativno razmnožavanje korijenom.
- IZDANAK Nadzemni i podzemni izdanak Stablo:građa i funkcija stabla. Drvenast i zeljasto stablo, preobražaj .
- Vegetativno razmnožavanje podzemnim izdankom.
- LIST Spoljašnja i unutrašnja građa. Funkcija lista – fotosinteza i transpiracija.
- Vegetativno razmnožavanje listom.
- Laboratorijska vježba : Mikroskopiranje unutrašnje građe lista.Postavljanje eksperimenata vegetativnog razmnožavanja.
- CVIJET – CVAT- Građa i funkcija cvijeta i cvasti
- OPRAŠIVANJE I OPLODNJA. Plod i sjemenka, raznovrsnost plodova i sjemenki

4. BIOSISTEMATIKA BILJAKA

- Biološka raznolikost i uzroci biološke raznolikosti. Pojam biosistematika. Karl Line.
- Binarna nomenklatura. Na primjeru jedne biljke objasniti biosistematske kategorije,
- vrsta, rod, porodica, red, klasa, odjeljak i carstvo.
- ORGANIZMI NEĆELIJSKE GRAĐE
- VIRUSI NA GRANICI ŽIVOTA.: Karakteristike građe virusa, viroze, medicinski i ekonomski značaj virusa.
- ORGANIZMI ČIJE ĆELIJE NEMAJU PRAVO JEDRO – PROKARIOTI
- BAKTERIJE I MODROZELENE ALGE. Karakteristike građe, razmnožavanje, podjela i značaj. Bakterije izazivači bolesti i korištenje bakterija u ratnim uslovima kao biološki agensi.
- ORGANIZMI ČIJE ĆELIJE IMAJU PRAVO JEDRO- EUKARIOTI

- ALGE: Građa, razmnožavanje, rasprostranjenost, podjela i značaj. Od bičara do volvoksa. Posmatranje algi mikroskopom
- GLJIVE I LIŠAJEVI: Građa, razmnožavanje i razviće, rasprostranjenost, podjela i značaj.
- STABLAŠICE
- MAHOVINE: Građa, razmnožavanje i razviće, rasprostranjenost i najvažnije grupe Mahovina.
- PAPRATNJAČE: Građa, razmnožavanje i razviće, podjela i porijeklo, značaj, Izumrle papratnjače.
- SJEMENJAČE: Osnovne karakteristike, podjela. Golosjemenjače. Građa, Razmnožavanje, značaj i podjela. Prelaz na kopno.
- SKRIVENOSJEMENJAČE / KRITOSJEMENJAČE .Opće odlike. Podjela skrivenosjemenjača na dvosupnice i jednosupnice.
- DVOSUPNICE. PORODICE LJUTIĆA I RUŽA Opće karakteristike porodica, predstavnici, značajne vrste u ishrani. Voćarstvo.
- PORODICE LEPTIRNJAČA I USNATICA Opće karakteristike porodice, predstavnici i značaj vrsta u liječenju i ishrani.
- PORODICE KRSTAŠICA I GLAVOČIK Opća karakteristika porodice, predstavnici i značaj u ishrani.
- JEDNOSUPNICE - PORODICE LJILJANA I TRAVA Opća karakteristika porodice, predstavnici, značaj u ishrani.
- KRATAK PREGLED RAZVOJA BILJNOG SVIJETA

GEOGRAFIJA

GEOGRAFIJA
VI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE
(1 sati sedmično – 35 sati godišnje)

PROGRAMSKI SADRŽAJI:	OČEKIVANA ZNANJA O:
1. UVOD U GEOGRAFIJU	- geografiji kao općem obrazovnom predmetu
2. NEBO (KOSMOS) I NEBESKA TIJELA	- kosmosu ili nebu, nebeskim tijelima, zvijezdama i Galaktici, sunčevom sistemu, mjesecu i njegovom kretanju
3. ORIJENTACIJA NA ZEMLJI	- orijentaciji na horizontu i na površini Zemlje, geografskim koordinatama
4. ZEMLJINA KRETANJA	- rotaciji i revoluciji Zemlje i njihovim posljedicama
5. PRIKAZIVANJE POVRŠINE ZEMLJE NA RAVNI	- geografskoj karti, vrstama karata, globusu, planu, razmjeri i razmjernicima
6. LITOSFERA	- zemlji i njenim sferama – geosferama, zemljinoj kori i njenom sastavu, oblicima reljefa nastalim djelovanjem unutrašnjih i vanjskih sila
7. ATMOSFERA	- sastavu i podjeli atmosfere, vremenu i klimi, tipovima klime na zemlji
8. HIDROSFERA	- kruženju vode u prirodi, svjetskom okeanu, kopnenim vodama
9. BIOSFERA	- pojmu i podjeli biosfere, biogeografske oblasti na Zemlji
10. DEMOGEOGRAFSKE ODLIKE NA ZEMLJI	- broju i razmještanju svjetskog stanovništva, prirodnom i mehaničkom kretanju stanovništva, strukturi stanovništva
11. PROIZVODI LJUDSKE DJELATNOSTI NA ZEMLJI	- naseljima i njihovoj podjeli, urbanizaciji, privredi i privrednim djelatnostima
12. GEOEKOLOGIJA – GLOBALNI ASPEKTI ŽIVOTA NA ZEMLJI	- uzrocima geoekološke krize na Zemlji, ugroženim elementima životne sredine

PRIJEDLOG GODIŠNJEG PLANA I PROGRAMA RADA IZ GEOGRAFIJE ZA VI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

1. UVOD U GEOGRAFIJU

- Ime, definicija, zadaci i podjela geografije

2. NEBO (KOSMOS) I NEBESKA TIJELA

- Osnovne predstave o kosmosu i kosmičkim tijelima
- Sunčev sistem

3. ORIJENTACIJA NA ZEMLJI

- Orijehtacija na horizontu
- Orijehtacija na površini Zemlje

4. ZEMLJINA KRETANJA

- Rotacija Zemlje i njene posljedice
- Revolucija Zemlje i njene posljedice

5. PRIKAZIVANJE POVRŠINE ZEMLJE NA RAVNI

- Globus, razmjera i razmjernik
- Plan i geografska karta

6. LITOSFERA

- Unutrašnja građa Zemlje, sastav i prošlost Zemljine kore
- Oblici reljefa nastali djelovanjem unutrašnjih sila
- Oblikovanje reljefa spoljnim procesima

7. ATMOSFERA

- Značaj, sastav i podjela atmosfere, zračni pritisak i vjetrovi
- Vlažnost zraka, oblaci i padavine
- Vrijeme i klima

8. HIDROSFERA

- Svjetski okean
- Kopnene vode

9. BIOSFERA

- Biogeografske oblasti na Zemlji

10. DEMOGEOGRAFSKE ODLIKE NA ZEMLJI

- Ekumena, porast svjetskog stanovništva
- Prirodno i mehaničko kretanje, strukture stanovništva

11. PROIZVODI LJUDSKE DJELATNOSTI NA ZEMLJI

- Naselja na Zemlji
- Privreda i privredne djelatnosti na Zemlji

12. GEOEKOLOGIJA – GLOBALNI ASPEKTI ŽIVOTA NA ZEMLJI

- Geoeкологија – globalni aspekti života na Zemlji

ODGOJNO OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI PROGRAMSKIH SADRŽAJA		
POSTAVLJANJI CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI	
Programski zahtjevi o:	Učenici znaju:	Očekivana znanja o:
geografiji kao nauci i školskom predmetu; značaju školske geografije; objektu i predmetu proučavanja; prirodnoj sredini; geografskoj sredini; definiciji i definicijama geografije kao nauke i podjeli geografije.	opisivati ranije poznate geografske pojmove koje su naučili tokom razrednog obrazovanja iz predmeta Prirode i društva; opisivati pojave i procese koje doživljava u bližoj i daljoj okolini.	geografiji kao općem obrazovnom predmetu
nebu i nebeskim tijelima; kosmičkom beskraju; kretanjima nebeskih tijela; Suncu i sunčevom sistemu; Zemlji kao planeti u Sunčevu sistemu.	opisati nebo, Sunce, zvijezde i Mjesec; Prividna kretanja Sunca.	kosmosu ili nebu, nebeskim tijelima, zvijezdama i Galaktici, sunčevom sistemu, mjesecu i njegovom kretanju
orijentaciji na horizontu; orijentaciji na površini Zemlje; geografskim koordinatama.	osnovna znanja o horizontu; prividnom kretanju Sunca; osnovama orijentacije na horizontu.	orijentaciji na horizontu i na površini Zemlje, geografskim koordinatama
prividnom kretanju Sunca; stvarnim kretanjem Zemlje; rotaciji i posljedicama rotacije Zemlje; revoluciji i posljedicama revolucije Zemlje.	opisati prividno dnevno kretanje Sunca; opisati nastanak i trajanje astronomskih godišnjih doba.	rotaciji i revoluciji Zemlje i njihovim posljedicama
predstavljanju izgleda Zemlje i njene površine na globusu i kartama; umanjenju veličina iz prirode i načinima njihovog prenošenja na papir; razmjeri i razmjernicima; elementima i sadržajem geografske karte; vrstama geografskih karata.	izgled svoje bliže i dalje okoline; izradima plana, učionice i makete zavičaja; osnovama izrade geografske karte.	geografskoj karti, vrstama karata, globusu, planu, razmjeri i razmjernicima
zemlji i njenim sferama; litosferi, zemljinoj kori i njenom sastavu; oblicima reljefa nastali unutrašnjim i vanjskim silama.	osnove o stijenama u zavičaju; vodi, zraku i tlu. prepoznati osnovne oblike reljefa.	zemlji i njenim sferama – geosferama, zemljinoj kori i njenom sastavu, oblicima reljefa nastalim djelovanjem unutrašnjih i vanjskih sila

vodenom omotaču Zemlje; kruženju vode u prirodi; jedinstvu i podjeli Svjetskog okeana; kopnenim vodama.	Podjelu voda na slane i slatke vode; podjeli kopnenih voda i njihovom značaju.	kruženju vode u prirodi, svjetskom okeanu, kopnenim vodama
živom svijetu na Zemlji ili biosferi; geografskom rasprostranjenju; biljaka i životinja.	osnovne biljne i životinjske vrste u bližem i širem zavičaju.	pojmu i podjeli biosfere, biogeografske oblasti na Zemlji
stanovništvu na Zemlji; naseljenosti i naseljima na Zemlji; privredi i privrednim djelatnostima.	stanovništvu užeg i šireg zavičaja; gradskim i seoskim naseljima; osnovnim ljudskim aktivnostima.	broju i razmještaju svjetskog stanovništva, prirodnom i mehaničkom kretanju stanovništva, strukturi stanovništva; naseljima i njihovoj podjeli, urbanizaciji, privredi i privrednim djelatnostima
uzrocima geoekološke krize; posljedicama geoekoloških poremećaja na Zemlji.	osnove ugrožavanja okolice i okoliša u užem zavičaju.	uzrocima geoekološke krize na Zemlji, ugroženim elementima životne sredine

NASTAVNI SADRŽAJI (NASTAVNE TEME)

1. UVOD U GEOGRAFIJU

- Ime, definicija, zadaci i podjela geografije

2. NEBO (KOSMOS) I NEBESKA (KOSMIČKA) TIJELA

- Osnovne predstave o Kosmosu i kosmičkim tijelima. Zvijezde i sazvežđa. Sunce i Sunčev sistem. Planete. Sateliti. Mjesec. Mjesečeva kretanja. Pomračenja Sunca i Mjeseca. Zemlja u Sunčevom sistemu. Zemlja – oblik i veličina.

3. ORIJENTACIJA NA HORIZONTU

- Horizont i orijentacija na horizontu. Orijetacija pomoću Sunca. Orijetacija pomoću Sunca i sata. Orijetacija pomoću zvijezde Polare (Sjverenjače). Orijetacija pomoću kompasa ili busole. Najnovija savremena orijentacija.

4. ORIJENTACIJA NA POVRŠINI ZEMLJE

- Geografska mreža. Paralele ili uporednici. Meridijani ili podnevnici. Geografske koordinate. Geografska dužina. Geografska širina. Nadmorska visina. Relativna visina. Određivanje položaja tačaka i objekata na površini Zemlje.

5. PRIVIDNO KRETANJE SUNCA I STVARNO ROTIRANJE ZEMLJE

- Prividno kretanje Sunca. Putanja. Stvarno dnevno kretanje Zemlje. Rotacija Zemlje. Posljedice rotacije Zemlje. Smjena dana i noći. Lokalno vrijeme. Zonalno vrijeme. Satne zone. Datumaska granica.

6. GODIŠNJE OBILAŽENJE ZEMLJE OKO SUNCA

- Revolucija Zemlje – obilaženje Zemlje oko Sunca. Ekliptika. Posljedice revolucije Zemlje. Nejednako trajanje dana i noći. Kalendar. Godišnja doba. Toplotni pojasevi na Zemlji.

7. PRIKAZIVANJE POVRŠINE ZEMLJE NA RAVNI

- Globus – model Zemlje. Razmjera i razmjernik. Plan. Geografska karta. Osnovni elementi geografske karte. Vrste karata.

8. ZEMLJA I NJENE SFERE – GEOSFERE

- Geografski omotač. Sastav geografskog omotača. Sfera Zemlje – geosfera.

9. LITOSFERA I KORA ZEMLJE

- Unutrašnja građa Zemlje. Sastav zemljine kore. Izgled površine Zemlje.

10. RELJEF ZEMLJE – ENDOGENI I EGZOGENI PROCESI I OBLICI

- Oblici reljefa nastali djelovanjem unutrašnjih sila. Tektonski procesi i oblici. Vulkani i vulkanski reljef. Zemljotresi. Oblikovanje reljefa raspadanjem i taloženjem stijena. Oblikovanje reljefa tekućicama. Oblikovanje reljefa morskom vodom. Oblikovanje reljefa ledom. Oblikovanje reljefa vjetrom. Oblikovanje reljefa rastvaračkim djelovanjem vode.

11. ATMOSFERA – ZRAČNI OMOTAČ ZEMLJE

- Atmosfera – gasoviti omotač Zemlje. Značaj atmosfere. Sastav atmosfere. Podjela atmosfere.

12. SUNČEVA TOPLOTA – POKRETAČ ATMOSFERE

- Sunčeva radijacija. Zagrijavanje kopna, vode i zraka. Zračni pritisak. Vjetar.

13. ATMOSFERSKI PROCESI

- Vlažnost zraka. Oblaci i magle. Padavine.

14. VRIJEME, KLIMA I OSNOVNI TIPOVI KLIME NA ZEMLJI

- Pojam vremena. Meteorološko vrijeme.
- Pojam klime. Klimatski faktori. Tople klime u žarkom pojasu. Klime umjerenih pojaseva. Klime polarnih oblasti.

15. HIDROSFERA – VODENI OMOTAČ ZEMLJE

- Opće odlike hidrosfere. Kruženje vode u prirodi. Svjetski okean. Prirodne osobine morske vode. Okeani. Mora. Kretanje morske vode. Talasi u Svjetskom okeanu. Struje u Svjetskom okeanu. Morske mijene i morske dobi. Značaj Svjetskog okeana.

16. KOPNENE VODE

- Podzemne vode. Izvori i vrela. Tekućice. Jezera. Močvare i bare. Led na Zemlji. Značaj kopnenih voda.

17. BIOSFERA – BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVIJET NA ZEMLJI

- Biosfera – pojam i podjela. Biogeografski faktori na Zemlji. Kopneni i vodeni (akvatični) organizmi na Zemlji.
- Biogeografske oblasti žarkog pojasa.
- Biogeografske oblasti umjerenog pojasa. Biogeografske oblasti polarnog pojasa.

18. DEMOGEOGRAFSKE ODLIKE NA ZEMLJI

- Naseljeni prostori na Zemlji – ekumena. Porast svjetskog stanovništva. Rasna i jezička raznolikost svjetskog stanovništva. Migracije – mehaničko kretanje stanovništva.

19. PROIZVODI LJUDSKE DJELATNOSTI NA ZEMLJI

- Naselja i tipovi naselja na Zemlji. Urbanizacija. Privreda i privredne djelatnosti

20. GEOEKOLOGIJA – GLOBALNI ASPEKTI ŽIVOTA NA ZEMLJI

- Geoeкологија – nauka o kvalitetu života na Zemlji. Uzroci geoeколошке кризе на Земљи. Угрожени елементи животне средине.

HISTORIJA

HISTORIJA

1 sat sedmično

35 sati godišnje

TEME	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. Uvod u historiju 1.1. Prošlost i sadašnjost. 1.2. Računanje vremena	Učenici znaju kako doznajemo o životu u prošlosti, šta su historijski izvori Znaju kako se računa vrijeme, vremenska razdoblja	Razumiju kako je podijeljena prošlost, objasne pojmove arheologija i kultura Mogu da se se orijentišu na lenti (crti) vremena. Razlikuju predhistorijsko i historijsko doba.	Razvijaju interesovanje i pozitivan odnos prema historiji Imaju orijentaciju u vremenu, demonstriraju	Analiziraju izvore, iznose vlastito mišljenje zaključuju Rješavaju zadatke na crti vremena	Motiviše učenike potiče ih da samostalno zaključuju. Priprema analizu izvora Demonstriraju, pripremaju zadatke na lenti (crti) vremena
2. Predhistorija 2.1. Život ljudi u najstarijeg doba Mlađe kameno doba 2.2. Vjerovanje ljudi kamenog doba 2.3. Ljudi metalnog doba	Učenici znaju kako je živio čovjek starijeg kamenog doba, čime se bavio a kako čovjek mlađeg kamenog doba, Znaju u šta su vjerovali ljudi kamenog doba, šta je animizam, totemizam Znaju da je čovječanstvo brže napredovalo u dolinama velikih rijeka (Stari Istok)	Mogu da uoče razlike u načinu života ljudi starijeg i mlađeg kamenog doba Razumiju kako se razvilo vjerovanje ljudi kamenog doba Razumiju kako je upotreba metala uticala na način života i promjenu odnosa među ljudima, kritički razmišljaju	Komuniciraju, na osnovu analize izvora mogu da opišu i prezentiraju, razlikuju periode Učenici slušaju, samostalno zaključuju, komuniciraju Učenici slušaju, posmatraju i iznose vlastiti stav,	Analiziraju izvore (ilustracije) samostalno zaključuju. Rješavaju zadatke (Venov dijagram) Posmatraju ilustracije i samostalno zaključuju Analiziraju kartu, opisuju izvore, iznose vlastiti sud (percepciju)	Priprema analizu izvora (ilustracija) postavlja jasna i konkretna pitanja, potiče učenike da samostalno zaključuju Predaje, usmjerava analizu izvora potiče učenike na kreativno razmišljanje Demonstrira na karti, prezentira. Priprema analizu izvora i potiče učenike da kritički i kreativno razmišljaju
3. Historijsko Doba 3.1. Egipat	Učenici znaju gdje i kako je nastala Egipatska država Znaju u šta su vjerovali Egipćani, objasniti pojam mnogobošci, zagrobni život kako nastaju prvi gradovi, kako se razvija umjetnost,	Učenici razumiju zašto je Egipat dar Nila Razumiju kako se razvilo vjerovanje Egipćana i mitologija, mogu da objasne šta je uticalo na razvoj egipatske umjetnosti	Slušaju, izvode zaključke i iznose vlastiti stav historijski razmišljaju. Učenici različite informacije smještaju u kontekst	Analiziraju kartu i izvore. Pokazuju na karti Prikupljaju izvore za izradu panoa Izrađuju pano o Egiptu, Demonstriraju	Rezimira prethodna znanja učenika o temi, demonstrira, pojašnjava, daje smjernice za izradu panoa o Egiptu Usmjerava aktivnosti učenika Procjenjuje usvojeno znanje učenika

<p>3.2. Vjerovanje i kultura starih Egipćana</p> <p>3.3. Civilizacija stare Mezopotamije</p> <p>3.4 Posrednici između Istoka i Zapada</p>	<p>pismo i naučna znanja</p> <p>Koje su države nastale na tlu Mezopotamije</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sumerske gradove - Najvažnije vladare i njihova djela - Pismo. Prvu poznatu biblioteku - Vjerovanje <p>Najvažnije građevine</p> <p>-Književna djela</p> <p>Znaju da je vršena razmjena proizvoda između Istoka i Zapada. Gdje se razvila prva evropska civilizacija Da su Krećani i Feničani posredovali između Istoka i Zapada.</p>	<p>Uočiti sličnosti i razlike između Egipatske i civilizacija Mezopotamije</p> <p>Usvajanje novih pojmova.</p> <p>Sposobnost analize i sinteze kritičkog mišljenja</p> <p>Mogu da objasne kako je razmjena uticala na stvaranje kretske kulture, kretskog pisma. Kako je nastalo glasovno pismo Feničana.</p>	<p>Razvijaju sposobnosti hronološkog razumijevanja i sposobnost tumačenja na osnovu analize, da razlikuju bitno od nebitnog osnovu analize</p> <p>Učenici izgrađuju stav o značaju razmjene kulturnih dostignuća za napredak čovječanstva . Da čovječanstvo ne napreduje kao jedinstvena cjelina</p>	<p>Analiziraju izvore, postavljaju pitanja, daju odgovore na postavljene zadatke</p> <p>Analiziraju kartu, izvore rješavaju pripremljene zadatke</p>	<p>Drže mini predavanje, demonstriraju na karti,</p> <p>Demonstrira, priprema analizu izvora i zadatke za učenike , procjenjuje usvojeno znanje kod učenika</p>
<p>4.Stara Gračka</p> <p>4.1. Grčka-zemlja i more Seoba grčkih plemena</p> <p>4.2. Homerski svijet bogova i ljudi</p> <p>4.3. Grčki polis. Velika grčka kolonizacija</p> <p>4.4. Atena. Grčko- Perzijski ratovi</p>	<p>Učenici znaju koja plemena naseljavaju prostore Grčke, Objasniti pojmove Helada i Heleni.</p> <p>Znaju o čemu govore grčki epovi Ilijada i Odiseja, grčka religija i mitologija</p> <p>Učenici znaju šta su polisi. Koje prostore koloniziraju objasniti pojam kolonizacija</p> <p>Kako su nastale Olimpijske igre</p> <p>Znaju gdje je nastala Atena , njeno uređenje, pojmove demos i aristokratija.Kako je došlo do Grčko-persijskog rata</p> <p>Učenici znaju kako su se</p>	<p>Razumiju kako su novi uslovi života uticali na život ljudi, mogu da objasne kako je nastala mikenska kultura</p> <p>Razumiju i mogu da objasne kako se razvila grčka religija i mitologija</p> <p>Učenici razumiju kako su se razvili polisi, zašto je došlo do grčke kolonizacije</p> <p>Razumiju značaj Olimpijskih igara</p> <p>Učenici mogu da objasne uzroke i posljedice Grčko-Persijskih ratova</p> <p>Razvijaju sposobnost empatije suosjećanje i razumijevanje života u</p>	<p>Učenici historijski razmišljanju -informacije o određenom događaju smještaju u slijed (šta se prvo događalo a šta kasnije</p> <p>Učenici mogu da razlikuju historijski stav od mitolog</p> <p>Učenici razvijaju svijest o tome kako dolazilo do promjena u prošlosti i</p> <p>Izgrađuju stav o značaju Olimpijskih igara</p> <p>Učenici razvijaju sposobnost hronološkog razumijevanja razlikuju sadašnjost, prošlost i budućnost</p> <p>Učenici razvijaju empatiju</p>	<p>Analiziraju kartu , daju odgovore na postavljena pitanja</p> <p>Analiziraju tekst i na osnovu analize tumače</p> <p>Na osnovu analize teksta učenici predstavljaju temu (usmeno ili pismeno).*</p> <p>Slušaju, posmatraju , na osnovu analize izvora iznose vlastiti stav</p> <p>Slušaju , analiziraju,</p>	<p>Demonstrira na karti, predaje , priprema zadatke za učenike, usmjerava aktivnosti učenja</p> <p>Priprema analizu izvora, potiče učenike na samostalan rad i kreativno razmišljanje</p> <p>Demonstrira na karti predaje, drži predavanje i usmjerava aktivnosti učenika.</p> <p>Demonstrira na karti, priprema predavanje i zadatke za učenike</p> <p>Potiče interesovanje učenika, priprema izvore za analizu,</p>

<p>4.5. Život i kultura starih Grka</p>	<p>oblačili, stjecali znanja , kakvu hranu su jeli, kakva je bila kultura stanovanja . Znaju šta je Agora, kakav je položaj robova , važnije građevine i stilove gradnje , značajnije umjetnike i naučnike Grčke.</p> <p>Učenici znaju koje su posljedice Peloponeskog rata, lik i djelo Aleksandra Velikog, značenje pojma Helenizam</p>	<p>robovlasničkom društvu. Razumiju kakav je uticaj Grčke civilizacije na razvoj savremenog svijeta.</p> <p>Učenici razumiju, mogu da objasne zbog čega su značajna osvajanja Aleksandra Makedonskog i Helenistička kultura, kritički i kreativno razmišljaju</p>	<p>Sa sigurnošću demonstriraju i iznose stavove</p> <p>Imaju izgrađen stav o značaju Helenističke culture.</p>	<p>Pripremaju prezentaciju da kroz glumu (podjela uloga) prezentiraju kakav je je bio položaj robova.</p> <p>Učenici koriste izvore i na osnovu relevantnih informacija odgovaraju na postavljena pitanja.</p>	<p>usmjerava aktivnosti učenika.</p> <p>Potiče interesovanje učenika, priprema izvore za analizu, usmjerava aktivnosti učenika. Procjenjuje usvojeno znanje i razumijevanje sadržaja kod učenika.</p>
<p>5. Stari Rim. 5.1. Zemlja i stanovništvo</p> <p>5.2. Doba kraljeva Rimska republika</p>	<p>Učenici znaju gdje se nalazi Apeninski poluotok i njegove geografske odlike, ko su najstariji stanovnici Italije</p> <p>Učenici znaju kada i kako je osnovan grad Rim (prema legendi i historijskim činjenicama pojmove: kraljevina, republika, senat, konzuli, patriciji i plebejci</p>	<p>Da uoče i na karti pokažu položaj Apeninskog poluotoka. Mogu da uoče razlike i sličnosti između najstarijih kultura na Apeninskom poluotoku</p> <p>Mogu da objasne kako je nastao Rim. Razumiju i objasne društvene borbe u Rimu.</p>	<p>Učenici izgrađuju stav o značaju mitova o postanku države za njeno stanovništvo</p> <p>Učenici imaju izgrađen stav o značaju rimske civilizacije .</p>	<p>Analiziraju kartu odgovaraju na postavljena pitanja</p> <p>Učenici identificiraju relevantne informacije koje će im pomoći da odgovore na postavljena pitanja.</p>	<p>Demonstrira na karti, priprema zadatke za učenje i usmjerava aktivnosti učenika. Procjenjuju usvojeno znanje učenika</p> <p>Demonstriraju na karti, usmjeravaju aktivnosti učenika prave procjenu usvojenog znanja kod učenika.</p>

5.3. Prodor Rima na Sredozemno more	Učenici treba da znaju kako su Rimljani širili svoju teritoriju.	- prepoznaju i na karti pokazuju prostore koje su Rimljani osvojili	Učenici imaju stav o tome kako su Rimljani dospjeli na prostore današnje BiH .	Analiziraju historijsku kartu, odgovaraju na postavljena pitanja.	Demonstriraju na karti, drže mini predavanje , usmjeravaju aktivnosti učenika , procjenjuju usvojeno znanje učenika.
5.4. Život i vjerovanje starih Rimljanja	Učenici treba da znaju kako je izgledao grad Rim (životni i radni prostor), Kakav je bio položaj robova u Rimu, društvene razlike. Vjerovanje Rimljana.	Analiziraju i iznose svoj stav o razlikama između bogatih i siromašnih (kritički razmišljaju).	Učenici razvijaju empatiju (sposobnost da se stave u položaj rimskih robova i da ih razumiju).	Na osnovu relevantnih informacija demonstriraju kroz glumu društvene razlike u Rimu.	Rezimiraju prethodna znanja učenika o temi, pripremaju odgovarajuće izvore informacija. Mogu da prikažu i dio odgovarajućeg filma.
5.5. Kraj Rimske republike	Učenici znaju po čemu su bili poznati braća Grah, o najvećem ustanku robova. Pojam građanski rat, koji su uzroci i sudionici građanskih ratova.	Razumiju i mogu da objasne uzroke društvenih sukoba u Rimu.	Učenici su u stanju da prezentiraju vlastiti stav uz argumentaciju, historijski razmišljaju, učenici imaju stav o tome zašto su važne reforme.	Učenici analiziraju tekst i na osnovu relevantnih informacija pismeno ili usmeno izlažu temu.	Rezimiraju prethodna znanja učenika o temi , drže mini predavanje, usmjerava aktivnosti učenika.
5.6. Rimsko carstvo Kršćanstvo.	Učenici treba da znaju kada je nastalo Rimsko carstvo, najznačajnije Rimske careve, pojmove: koloni , gladijatori. Kada se pojavljuje kršćanstvo i kako se širilo. Kako je podijeljeno carstvo, uzroke slabljenja carstva.	Učenici razumiju i mogu da objasne razvoj Rimskog carstva, pojave kršćanstva i razliku u odnosu na ranije vjerovanje Rimljana . uzroke propasti Rimskog carstva.	Učenici imaju izgrađen stav o vrijednostima kršćanskog učenja	Učenici istražuju i odgovaraju na postavljena pitanja , prezentiraju odgovore.	Priprema analizu izvora , drži mini predavanje , usmjerava aktivnosti učenika. Procjenjuje usvojeno znanje učenika na osnovu određenih kriterija.
5.7. Rimska kultura	Učenici znaju osnovna obilježja Rimske kulture (graditeljstvo i vajarstvo, književnost i nauka) pojam Antička kultura.	Razumiju važnost Rimske kulture.	Učenici su svjesni značaja antičke kulture.	Učenici analiziraju izvore i na osnovu njih zaključuju i iznose svoj stav, uče	Priprema izvore i smjernice za njihovu analizu. Potiče učenike na samostalan rad , kritičko i kreativno razmišljanje.

DIDAKTIČKA UPUTSTVA ZA NASTAVNIKE

U šestom razredu devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja učenici se prvi put susreću sa historijom . Kakav će odnos izgraditi prema predmetu najviše zavisi od nastavnika. Nastavnik treba da motiviše učenike, da uključi njihova interesovanja , pokaže im značaj onoga što uče, potiče ih na kritičko i kreativno razmišljanje i razvija empatiju , da kreira atmosferu učenja na času .Suvremeni pristupi u poučavanju historije, fokus u radu pomjeraju sa nastave na učenje, a nastavnikova uloga je da usmjerava rad i nudi resurse. Učenjem historije, učenici treba da grade posebno razumijevanje, kompetencije i vještine, zato je poželjno da nastavnici koriste različite izvore (pisane i vizuelne), postavljaju pitanja i daju zadatke, aktivnosti i zadatke. Mlađim učenicima može biti teško da apstraktno razmišljaju o iskustvima ljudi ranijih historijskih razdoblja , pa je poželjno uključiti i druge izvore (muzika i film) ili pristupe uključivanja u atmosferu nekog perioda (učenici se ponašaju ili rade kao da žive u tom periodu , kao robovi, robovlasnici, faraoni...). Učenici će razviti interesovanje za historiju ukoliko posjete muzej, arhiv ili neki lokalitet gdje su sačuvani materijalni ostaci iz prošlosti.

Detaljnije upute za pripremu analize izvora, načine postavljanja pitanja, korištenje različitih tehnika interaktivne nastave i procjene znanja učenika nalaze se u «Priručniku za nastavnike historije» . Izradu ovog Priručnika potakla je Misija OSCE-a u BiH zajedno sa Vijećem Evrope i Institutom za Istraživanje udžbenika «Georg Eckert». Ovaj priručnik može biti koristan suradnik nastavniku, postavljen je i na Internet stranici www.coe.ba .

TEHNIČKA KULTURA

TEHNIČKA KULTURA

1 sati sedmično

35 sati godišnje

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA		
PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI - ISHODI UČENJA
ZNANJE	<p>Sticanje znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje osnovnih osobina materijala: drvo, PVC, žica; njihovih tehničkih karakteristika i načina proizvodnje i prerade, - upoznavanje učenika s historijatom arhitekture i građevinarstva, - uvođenje učenika u građevinsku tehniku, -upoznavanje učenika sa mjerama zaštite na radu u građevinarstvu, - razvijanje spretnosti i kreativnosti učenika u oblikovanju i sastavljanju modela i maketa, - sticanje novih znanja iz oblasti saobraćajno-tehničke kulture, - sticanje novih znanja iz oblasti tehnike u zaštiti životne sredine i podizanje nivoa svijesti kod učenika o značaju očuvanja životne okoline i uticaja tehnike u zaštiti životne okoline. 	<p>Učenici bi trebali imati znanje i razumijevanje o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pravilnom čitanju i tumačenju gotove tehničke dokumentacije koja se odnosi na jednostavne modele i makete, - materijalima koji su namijenjeni njihovom uzrastu: drvo, PVC, žica (pri tome koriste povremeno po potrebi i materijale sa kojima su se susreli u 5. razredu: papir, karton, ljepenka, koža, platno, plastična folija), kao i o alatima i priborima za obradu ovih materijala, - obradi materijala, prema upustvima predmetnog nastavnika, zahtjevima i potrebama koje trebaju ispunjavati građevinski objekti s ciljem ispunjavanja njihovih funkcija, - razvoju graditeljstva na području BiH i u svijetu, - arhitekturi, građevinarstvu, zanimanjima u građevinskoj tehnici i razvoju građevinske tehnike, stilovima i pravcima u arhitekturi, - građevinskom tehničkom crtanju, simbolima u građevinarstvu, ulozi i značaju tehničkih crteža – projekata u izgradnji građevinskog objekta (crteži formata A4, sa osnovnim crtežima -nacr, tlocrt i bokocrt, sa ilustracijom simbola), tehničkom pismu, materijalima i alatima u građevinarstvu. graditeljskoj baštini, o historijatu značajnih građevina iz ranijih istorijskih perioda u BiH i na Balkanu. - o saobraćajno tehničkoj kulturi, javnim putevima, objektima na putu i saobraćajnim znakovima, putničkom saobraćaju, saobraćajnim patrolama. - o ekološkim aspektima kulture stanovanja vezanim za zaštitu životne i radne sredine, mjerama koje treba preduzeti s ciljem osavremenjavanja životnih i radnih uslova u građevinskim objektima.
SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	<p>Razvijanje tehničkih sposobnosti i vještina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostalno uočavanje, saopštavanje poznatih i novih termina i procesa u tehnici, - samostalna i kvalitetna interpretacija tehničkih dostignuća; 	<ul style="list-style-type: none"> - obrazlaganje najadekvatnije primjene raznih alata u samostalnoj izradi originalnih predmeta, - pokazivanje zainteresovanosti i ljubavi prema tehnici, svjesnost o značaju i potrebi tehnike u životu, - svjesno prihvatanje i ispravljanje svojih grešaka pri izradi modela i praktičnim

	<ul style="list-style-type: none"> - sistematiziranja tehničkih znanja uz korištenje tehničkih termina; - prikupljanje, selekcija i korištenje informacija uspoređivanje, - vizuelizacija i vizuelno grupisanje - procjenjivanje, - različiti načini tehničkog izražavanja i komuniciranja, induktivno i analogno zaključivanje, - prostorno organizovanje i orijentisanje. 	<p>radovima, ukazivanje i na greške drugih, korištenje prethodnih tehničkih iskustava i termina u daljem učenju,</p> <ul style="list-style-type: none"> - korištenje induktivnim i analognim mišljenjem u rješavanju različitih zadataka i problema, - improvizacija i prezentacija ideja (individualno i u grupi) i predviđanje rezultata, - korištenje već formiranih kriterija za procjenu kvaliteta prilikom realizacije tehničkih ideja, - ispoljavanje pozitivnog odnosa prema tehnici i želje za praćenjem tehničkih dostignuća.
VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	<p>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sve snažnije i intenzivnije ispoljavanje estetske osjetljivosti na kvalitet tehničkih dostignuća; - svjesnost značaja tehnike u životu i potrebi učenja o tehnici kroz čitav život; - vrlo jasno ispoljavanje razvoja interesa i intenzivne želje za bavljenjem tehnikom koja treba da postane trajna potreba; - poticanje na samostalnost i samoinicijativu, - uvažavanje argumentacije u branjenju stavova, donošenje sudova na osnovu provjerenih činjenica i izgrađenih kriterija, - afirmacija rada, posebno timskog rada, - razvijanje pozitivnih crta ličnosti, - ocjenjivanje i samocjenjivanje na osnovu objektivnog i konstruktivnog vrednovanja, - samopouzdanje, - kritičko mišljenje i zaključivanje u donošenju različitih odluka. 	<ul style="list-style-type: none"> - traženje odgovora pred novim tehničkim zadatkom - slobodno izlaganje mišljenja i ideja i poređenje ostvarenog; - razvijanje samopouzdanja, kao i zalaganje i odgovornost za kvalitet tehničkih realizacija; - dobronamjerno iskazivanje svog mišljenja i poštivanje mišljenja i stavova drugih; - uključivanje u tehničke aktivnosti sa vidnim zadovoljstvom se djelovanje i na druge da slijede njegov primjer; - pokazije više zanimanja za timski rad i socijalizaciju, - slušanje argumentacije i kritičko preispitivanje ličnih stavova i stavova drugih, - pokazivanje spremnosti da se pomogne drugima, prepoznavanje važnosti tehničkih znanja u rješavanju problema i sveprisutnosti tehnike u životu

STRUKTURA SADRŽAJA

1. **Uvod u nastavni predmet**
Upoznavanje učenika s nastavnim programom, priprema za rad u kabinetu za tehnički odgoj, organizacija radnog mjesta, higijensko-tehnička zaštita
2. **Tehnika obrade materijala, makete, modeli** Usvajanje osnovnih znanja o materijalima: drvo, PVC, žica. Porijeklo, osobine, prerada, obrada, radne operacije, alati i mašine za obradu navedenih materijala. Ljepila. Nastavak obrade i primjene znanja iz tehničkog crtanja iz 5. razreda (analiza gotovih tehničkih crteža jednostavnih maketa ili modela). *Izrada jednostavnih modela (statičkih i dinamičkih, naprimjer: model kućnog namještaja, model saobraćajnog sredstva sa jednostavnim pogonom -poluge, točkovi) Pored navedenih vrsta materijala koristiti po potrebi i materijale koje su učenici upoznali u 5. razredu u predmetu Osnovi tehnike (papir, karton, ljepenka, koža, platno, plastična folija).*
3. **Urbanizam, rurizam, arhitektura i građevinarstvo** Osnovni pojmovi o urbanizmu, rurizmu, arhitekturi i građevinarstvu, Historijat arhitekture i građevinarstva: zemunice, stari gradovi, piramide, mostovi, najsavremenije građevine današnjice. Urbanistički i regulacioni planovi, sadržaj objekata u naselju – grad, opći zahtjevi u gradnji naselja
4. **Građevinski materijali** Konstrukcioni materijali (kamen, drvo, čelik, beton...), vezivni materijali (kreč, gips, cement...), instalacioni materijali (materijali za električne instalacije, materijali za vodovodne instalacije, materijali za centralno grijanje...), izolacioni materijali (staklena vuna, stiropor, staklo...), novi građevinski materijali (gotovi malteri, armiranobetonske konstrukcije, pur-pjena..)
5. **Alati i mašine u građevinarstvu**
Mjerni alati, alati za zidarske radove, alati za zemljane radove, alati za tesarske radove, građevinske mašine (mješalice, dizalice, kamioni, bageri..)
6. **Građevinska tehnika -Projektovanje građevinskih objekata i naselja** Visokogradnja, niskogradnja, hidrogradnja, građevinsko tehničko crtanje (kotiranje, mjerilo, čitanje tehničkih crteža), razvoj savremenog naselja (*praktičan rad-izrada makete savremenog naselja*), tehnika građenja (*praktičan rad -izrada makete stambene zgrade*)
7. **Faze izgradnje građevinskih objekata i mjere zaštite na radu**
Pripremni radovi, temeljni radovi, zidarski radovi, krovni i ostali radovi, opće mjere zaštite na radu, lične mjere zaštite na radu
8. **Saobraćajno-tehnička kultura**
Javni putevi, objekti na putu i saobraćajni znakovi, putnički saobraćaj, saobraćajne patrole
9. **Tehnika u zaštiti čovjekove okoline**
Upravljanje otpadom, reciklaža građevinskog otpada, uređaji za sprečavanje zagađivanja okoline, uređaji i sredstva za gašenje požara
10. **Izborni dio** (konkretan program izbornog dijela utvrđuje nadležni organ škole na osnovu potreba lokalne zajednice, interesa učenika i mogućnosti škole).
 - **Maketarstvo,**
 - **Stari zanati:** kujundžije, obučari, vezenje i pletenje, lončarstvo,
 - **Agrotehnika:** voćarstvo, povrtlarstvo
 - **Graditeljstvo:** nosive konstrukcije, građevinski materijali, projektovanje naselja.

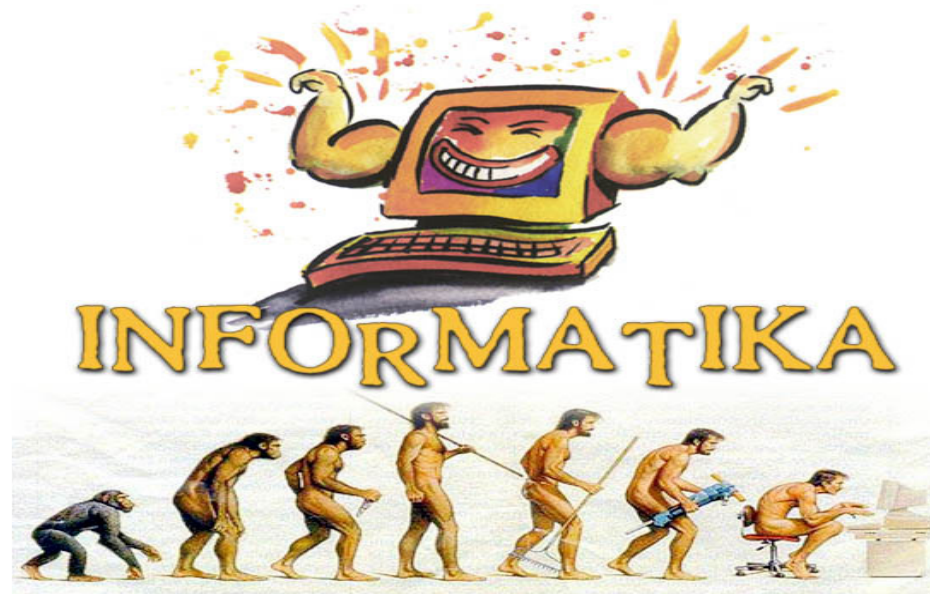
DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

- Nastava iz tehničke kulture realizuje se u kabinetu, školskoj radionici ili na poligonu koji je u tu svrhu posebno pripremljen (samo pojedini dijelovi programa).
- Kabinet za tehničku kulturu treba biti opremljen potrebnim alatima, priborima, mašinama i materijalima koji su neophodni za realizaciju programskih sadržaja.
- Nastava iz ovog predmeta se realizuje putem praktičnih vježbi i predavanja.
- Za uspješnu realizaciju sadržaja ove nastave potrebno je u pripreмноj fazi za praktičan rad obezbjediti potrebnu tehničku dokumentaciju, alate, mašine i materijale, kao i sredstva higijensko-tehničke zaštite.
- Svakoј grupi pripada planirani fond časova, a nastava se izvodi u blok časovima (po dva časa). To omogućava svakom učeniku da cio proces doživi, tj. da planira, projektuje i praktično izrađuje predmete.
- Pri realizaciji programskih sadržaja ovog predmeta treba voditi računa o korelaciji nastavnih sadržaja sa drugim predmetima (matematika, likovna kultura, kultura življenja, biologija..)
- U realizaciji nastavnih sadržaja učenici koriste udžbenike, dnevnikе rada, crteže i ostale izvore znanja. Učenici vode dnevnik rada koji se, po pravilu, čuva u školi, s tim da ga učenici mogu povremeno nositi i kući na uvid roditeljima.
- Pored svakodnevnog vrijednovanja tehničkih znanja, vježbi i praktičnih radova, dva puta godišnje treba sistematizovati pređeno gradivo i izvršiti vrijednovanje putem zadataka objektivnog tipa.
- Programske zadatke nastave ovog predmeta škola ostvaruje putem: redovne nastave, slobodnih tehničkih aktivnosti, dodatne nastave, osmišljenih odgoјno-obrazovnih sadržaja (izložbe, smotre, takmičenja).

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/OBRAZOVNI ISHODI Znanje Tehničke kulture: Proces i sadržaj		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Uvod u nastavni predmet	Upoznavanje učenika s radom u kabinetu za tehničku kulturu, organizacija radnog mjesta, higijensko-tehnička zaštita	Shvatanje značaja tehničkog odgoja	Svjesnost značaja tehnike u životu i potrebi učenja o tehnici kroz čitav život	Aktivno praćenje izlaganja predmetnog nastavnika	Izlaganje nastavnog gradiva primjenom različitih metoda s ciljem što kvalitetnije i afirmativnije prezentacije gradiva;
Tehnika obrade materijala, makete, modeli	Usvajanje znanja o materijalima: drvetu, PVC i žici i alatima i mašinama za njihovu obradu	Učenik usvaja znanja o materijalima (drvo, PVC i žica). Upoznaje se sa osnovnim alatima i mašinama za obradu. Upoznaje se sa mjerama HTZ-e pri radu.	Inovacije i otvorenost za nove ideje i informacije; Razvijanje i poticanje svijesti o potrebi ravoja estetike, maštovitosti i vlastite kreativnosti; Poticanje na samostalnost i samoinicijativu pri obradi materijala.	Sudjelovanje u izlaganju predmetnog nastavnika praćenje multimedijalnih i drugih sadržaja koji prezentiraju nastavno gradivo na času. Primjena znanja: čitanje i analiza gotovih tehničkih crteža, izrada tehničkih crteža, primjena radnih operacija i rukovanje alatom. Aktivno učešće u radu prema uputstvima predmetnog nastavnika i aktivna primjena iz obrade materijala.	Pripremanje nastave tehnike i tehnologije; Izrada didaktičkog materijala; Primjena modela interaktivne nastave; Biranje zadataka i problema usklađenih sa mogućnostima; Postavljanje različitih vrsta jednostavnijih pitanja s ciljem poticanja učenika na kvalitetne odgovore.
Urbanizam, rurizam, arhitektura i građevinarstvo	Usvajanje osnovnih pojmova o urbanizmu, rurizmu, arhitekturi i građevinarstvu; Usvajanje osnovnih znanja o historijatu arhitekture i građevinarstva; Upoznavanje sa urbanističkim i regulacionim planovima, sadržajima objekata u naselju i općim zahtjevima pri gradnji naselja.	Shvatanje zahtjeva i potreba koje trebaju ispunjavati građevinski objekti; Pravilno shvatanje urbanističkih i regulacionih planova, sadržaja objekata u naselju, općih zahtjeva pri gradnji naselja.	Kritičko mišljenje i zaključivanje u donošenju različitih od-luka; Pozitivan odnos prema radu i rezultatima svog rada i rada svojih drugova; Pokazivanje pozitivnih stavova prema tehnici ličnim primjerom i djelovanjem u razredu; Iskazivanje svijesti o značaju tehnike u porodici, školi i okolini;	Praćenje izlaganja i svih preze ntacija predmetnog nastavnika, kao i aktivno učestvovanje u istom; Usvajanje osnovnih znanja o potrebama stanovanja i obavljanja drugih životnih potreba, zahtjevima stanovanja i zahtjevima koje treba ispuniti građevinski objekat bilo koje namjene; Razvijanje opšte kulture kroz usvajanje znanja o graditeljstvu u različitim oblastima BiH i ostavštinama u BiH i u	Korištenje različitih metoda i strategije u praćenju postignuća i sposobnosti učenika; Pripremanje, osmišljavanje, i demonstriranje, te praćenje i stimulacija svojim učešćem; Upućivanje i pokazivanje simulacije na kompjuteru; Objašnjavanje i prezentira prethodno pripremljen obrazovni pano, koji kreira zajedno sa učenicima;

				svijetu;	
Građevinski materijali	<p>Upoznavanje sa konstrukcionim materijalima (kamen, drvo, čelik, beton...);</p> <p>Upoznavanje sa vezivnim materijalima (kreč, gips, cement...)</p> <p>Instalacionim materijalima (materijali za električne instalacije, materijalima za vodovodne instalacije;</p> <p>Izolacioni materijalima;</p> <p>Novi građevinskim materijalima (gotovi malteri, armiranobetonske konstrukcije, pur- pjena...)</p>	<p>Razumijevanje o potrebi i načinu korištenja različitih konstrukcionih materijala, vezivnih materijala, instalacionih materijala, električnih instalacija, materijala za vodovodne instalacije, materijala za centralno grijanje, izolacionih materijala, novih građevinskih materijala.</p> <p>Poštivanje pravila obrazovne igre i aktivnosti uopće.</p>	<p>Ispoljava interes za rješavanje problema i zadataka timskim radom;</p> <p>Podrška drugima;</p> <p>Shvatanje značaja ocjenjivanja rezultata rada;</p>	<p>Učestvovanje u kreiranju obrazovnog panoa, uz adekvatnu pripremu, primjenom do sada</p> <p>Usvojenih znanja iz ove oblasti vezanih za različite materijale, izradom ilustracija - crteža, kao praćenjem zanimljivih članaka i informacija iz medija.</p>	<p>Pomaganje komunikacije i podsticanje interesa za rad aktivnim uključenjem u zajednički rad;</p> <p>Ostvarivanje produktivne stvaralačke atmosfere u odjeljenju; Iniciranje, organizacija i lično učestvovanje u interpretaciji i improvizaciji u interakciji;</p> <p>Motivisanje i upućivanje učenika na druge izvore znanja pored udžbenika;</p>
Alati i mašine u građevinarstvu	<p>Usvajanje znanja i razumijevanje rada mjernih alata, alata za zidarske radove, alata za zemljane radove, alata za tesarske radove;</p> <p>Usvajanje znanja o građevinskim mašinama.</p>	<p>Shvatanje potrebe korištenja i funkcija alata u građevinarstvu, kao i građevinskih mašina (mješalice, dizalice, kamioni, bageri...)</p>	<p>Interes za rješavanje problema i zadataka timskim radom;</p> <p>Podrška drugima;</p> <p>Podsticanje kreativnosti;</p>	<p>Usvajanje osnovnih znanja o alatima u građevinarstvu, kao i građevinskih mašina;</p> <p>Stalno učešće kroz redovnu nastavu i vannastavne aktivnosti;</p> <p>Uredno pisanje svih informacija koje daje nastavnik.</p>	<p>Preciziranje znanja: dovoljnog, srednjeg i visokog nivoa, koja usvojiti, odvajanjem bitnog od nebitnog;</p> <p>Osmišljavanje i realizacija simulacione igre za djecu;</p> <p>Pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu;</p> <p>Poređenje rezultata prilikom praćenja i procjene individualnih postignuća;</p>
Građevinska tehnika Projektovanje građevinskih objekata i naselja	<p>Usvajanje osnovnih znanja o različitim oblastima građevinske tehnike;</p> <p>Upoznavanje sa građevinskim tehničkim crtanjem i njegovim pravilima.</p>	<p>Uočavanje važnosti visokogradnje, niskogradnje, hidrogradnje u svakodnevnom životu;</p> <p>Primjena građevinskog tehničkog crtanja (kotiranje, mjerilo, čitanje tehničkih crteža);</p>	<p>Svjesno obavljanje zadatke i obaveze (kao pojedinac ili dio grupe), radi postizanja kolektivnog uspjeha;</p> <p>Razvijanje i poticanje svijesti o potrebi razvoja estetike, maštovitosti i vlastite kreativnosti;</p> <p>Adaptivnost i fleksibilnost u prihvatanju promjena.</p>	<p>Primjena usvojenih znanja iz građevinskog tehničkog crtanja, znanja vezanih za zahtjeve građevinskog objekta, za kulturu stanovanja, ekonomično, ekološko i estetsko uređenje;</p> <p>Izrada maketa građevinskih objekata: visokogradnja, niskogradnja, hidrogradnja;</p>	<p>Procjenjivanje interesovanja i napretka učenika;</p> <p>Redovno ocjenjivanje rada učenika i vođenje urednih zabilježki;</p>

Faze izgradnje građevinskih objekata i mjere zaštite na radu	Upoznavanje sa pripremnim radovima, temeljnim radovima, zidarskim radovima, krovnim i ostalim radovima, kao i sa općim mjerama zaštite na radu i ličnim mjerama zaštite na radu	Shvatanje značaja različitih vrsta radova u građevinarstvu; Shvata značaj i potrebu primjene opštih i ličnih mjera zaštite na radu;	Pokazivanjem pozitivnih stavova prema tehnici primjerom i djelovanjem u razredu;	Aktivno učestvovanje u svim prezentacijama nastavnika koje se odnose na različite faze građevinskih radova; Uredno pisanje svih informacije koje daje nastavnik; Pomaganje nastavniku.	Saradnja sa roditeljima i njihovo uključivanje u rad; Vođenje evidencije svojih zapažanja o napredovanju učenika.
Saobraćajno-tehnička kultura	Usvajanje znanja o javnim putevima, objektima na putu i saobraćajnim znakovima, putničkom saobraćaju, saobraćajnim patrolama.	Prepoznavanje osnovnih saobraćajnih pojmova, saobraćajnih znakova itd.	Shvatanje uloge kritičkog mišljenja i zaključivanja u donošenju različitih odluka.	Usvajanje osnovnih znanja o saobraćajno-tehničkoj kulturi (bezbjednost, pravila i propisi, prateći objekti koji se direktno oslanjaju na objekte niskogradnje i visokogradnje).	Koordinacija rada i usmjeravanje aktivnosti učenika;
Tehnika u zaštiti čovjekove okoline	Usvajanje osnovnih znanja o upravljanju otpadom, reciklaži građevinskog otpada, uređajima za sprečavanje zagađivanja okoline, uređajima i sredstvima za gašenje požara.	Prepoznavanje važnosti upravljanja otpadom; Reciklaže građevinskog otpada; Uređaja za sprečavanje zagađivanja okoline, uređaja i Sredstava za gašenje požara.	Donošenje sudova na osnovu provjerenih činjenica i izgrađenih kriterija;	Usvajanje znanja o ekološkim aspektima života, mjerama zaštite životne i radne sredine, mjerama koje treba preduzeti s ciljem osavremenjavanja životnih i radnih uslova u građevinskim objektima.	Korišćenje različitih metoda i strategije u praćenju postignuća i sposobnosti učenika;
Izborni dio (konkretan program izbornog dijela utvrđuje nadležni organ škole na osnovu potreba lokalne zajednice, interesa učenika i mogućnosti škole).	Proširivanje znanja i sticanje novih znanja iz oblasti: - modelarstvo, - maketarstvo, - stari zanati, - agrotehnika, - izrada učila i pomagala, - fotografija, - graditeljstvo, - graditeljska baština u BiH	Samostalno proučavanje navedene oblasti, prikupljanje informacije i podatke, sticanje vještina, posmatranje i zaključivanje	Jasno ispoljavanje razvoja interesa i intenzivne želje za bavljenje tehnikom koja treba da postane trajna potreba; Poticanje na samostalnost i samoinicijativu; Afirmacija rada i samopouzdanja; Uloga kritičkog mišljenja i zaključivanja u donošenju različitih odluka.	Aktivnost na izradi ilustracija-crteža, praćenje zanimljivih članaka i informacija sa medija, kreiranje obrazovnog panoa; Dopunjavanje panoa novim zapisima; Dosljedno izvršavanje svih zahtjeva nastavnika u individualnom, grupnom i frontalnom radu; Korišćenje udžbenika i literature.	Koordinacija rada i usmjeravanje aktivnosti učenika; Korišćenje različitih metoda i strategije u praćenju postignuća i sposobnosti učenika; Motivisanje za pojedinačni i grupni rad učenika; Objašnjavanje i prezentacija prethodno pripremljenog obrazovnog panoa, koji kreira zajedno sa učenicima.

INFORMATIKA

I UVOD

Izučavanje sadržaja iz oblasti informatike i računarstva od VI do IX razreda devetogodišnje osnovne škole ima važnu ulogu u pripremanju učenika za nastavak školovanja i u njihovom osposobljavanju za kasnije uključivanje u svijet rada i životne tokove.

Uspješno snalaženje mladih osoba u tehnički i tehnološki razvijenom društvu u mnogome zavisi od njihovih stečenih znanja, vještina i razvijenih sposobnosti na osnovnoškolskom uzrastu.

Sve usavršenija sredstva (hardver i softver) u oblasti informacijskih i komunikacijskih tehnologija koja nezadrživo osvajaju svijet i prodiru u sve oblasti ljudskog rada, zahtijevaju da opšta populacija stanovništva mora raspolagati znanjima i sposobnostima, ali i kulturnim navikama za korištenje raspoloživih tehničkih resursa.

Četiri odrednice, osnovna znanja, umijeća, navike i sposobnosti za rješavanje problema uz primjenu računara, čine područja učenja na kojima počiva koncepcija nastave Informatike u osnovnoj školi.

1. **Osnovna znanja** učenici stiču upoznavanjem principa i praktičnih rješenja na kojima je zasnovana računarska odnosno informacijska i komunikacijska tehnologija,
2. **Umijeća i vještine** učenici stiču upotrebom savremenih računara i aplikativnih programa,
3. **Stvaranje navika i formiranje stavova** u vezi sa korištenjem informacijske i komunikacijske tehnologije i
4. Sticanje i razvijanje **sposobnosti za rješavanje problema** u različitim oblastima primjene informacijske i komunikacijske tehnologije.

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	ISHODI UČENJA
OSNOVNA ZNANJA	<ul style="list-style-type: none">- da učenici shvate ulogu informacijskih tehnologija u savremenom društvu;- da učenici upoznaju strukturu računara;- da se upoznaju sa mogućnostima softvera opće i posebne namjene;- da učenici upoznaju karakteristike programskih jezika;- da učenike upozna sa načinima komuniciranja posredstvom različitih medija;- da učenike upozna sa načinima korištenja Internet usluga;- da učenicima predstavi načine pohranjivanja i čuvanja informacija u računarima;- da učenike upozna sa mjerama sigurnosti pri radu sa računarima i drugom opremom;	<ul style="list-style-type: none">- osnovna znanja o strukturi računara, njegovoj primjeni u raznim djelatnostima, primjeni u komunikaciji i rješavanju problema;- osnovna znanja i vještine povezivanja računara sa pratećom opremom, postupke uključivanja i isključivanja računara, pokretanja i korištenja uobičajenih programa (operativni sistemi, opća aplikacijska programska sredstva i okolinu programskih jezika);- osnovna znanja o jednom programskom jeziku;

UMIJEĆA I VJEŠTINE	<ul style="list-style-type: none"> - da učenike upozna kako mogu uspješno upotrebljavati ulazno-izlazne uređaje; - da se učenici osamostale i steknu samopouzdanje pri rukovanju i korištenju računara i pratećih uređaja; - da učenike upozna kako mogu uspješno upotrebljavati pomagala za pripremu pisanih dokumenata i izradu prikaza; - da učenici znaju upotrebljavati osnovne programske alate kao sredstva za učenje i istraživanje; 	<ul style="list-style-type: none"> - osnovne vještine pretraživanja Interneta i slanja i primanja elektroničke pošte; - osnovne vještine rješavanja problema uz pomoć računara (unos teksta i njegov prikaz, rješavanje numeričkih zadataka uz pomoć ICT-a); - vještine individualnog i kolektivnog rada u grupama rješavajući zadatke uz pomoć ICT-a;
NAVIKE, STAVOVI	<ul style="list-style-type: none"> - da učenici prihvate oblik timskog rada pri rješavanju problema; - da učenike upozna sa zahtjevima kulturne upotrebe računarske i informacione tehnologije; - da učenicima ukaže na pravne i etičke principe upotrebe informacijske i komunikacijske tehnologije i ukaže na posljedice njihova narušavanja; - da učenicima ukaže na potrebu da koriste raspoloživu literaturu; 	<ul style="list-style-type: none"> - navika korištenja informatičke literature; - navika pretraživanja i prikupljanja informacija elektronskim putem, putem Interneta;
SPOSOBNOSTI ZA RJEŠAVANJE PROBLEMA	<ul style="list-style-type: none"> - da učenike upozna sa načinima rješavanja problema uz pomoć računara; - da učenici upoznaju kako mogu upotrebljavati multimedijske alate kao podršku vlastitim i grupnim rezultatima učenja; - da učenicima predstavi moguće sklopovske (hardverske) i programske probleme u svakodnevnom radu i uputi na načine njihova otklanjanja; 	<ul style="list-style-type: none"> - sposobnosti korištenja softvera opće namjene (opća aplikacijska programska sredstva: obrada teksta, rad sa proračunskim tablicama i grafikom); - sposobnost za donošenje zaključaka na temelju prikupljenih informacija; - sposobnost algoritamskog načina razmišljanja pri rješavanju svakodnevnih problema.

II DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Nastavne teme: arhitektura računara, primjena računara, prenos podataka i računarske mreže, rješavanje problema uz pomoć računara i programiranje imaju iste naslove u više razreda. Nastavni sadržaji u okviru ovih tema u višim razredima su novi ili su prošireni.

Pri izradi operativnog plana ponavljanje pojedinih nastavnih jedinica koje su obrađene u nižim razredima treba izbjegavati, ali ako se to čini onda zato treba da postoje dva razloga: da se obezbijedi korelaciju sa složenijim gradivom koje treba da se realizuje neposredno poslije toga i da se obrade pojedini aspekti koji nisu obrađeni u nižim razredima.

Zato realizacija programskih sadržaja od nastavnika zahtijeva znatno složenu pripremu za izvođenje nastave (teorijsku, pisanu i praktičnu). Nastavnik informatike organizuje i izvodi nastavni proces uz primjenu svih savremenih oblika i metoda rada koristeći raspoloživa nastavna sredstva.

Pri obradi nastavnih tema programiranje i rješavanje problema uz pomoć računara **ne preporučuje se upotreba više od jednog programskog jezika**. U programu je preferiran BASIC, ali nastavnici mogu koristiti i neki drugi programski jezik vodeći računa da realizuju kompletnu strukturu odabranog programskog jezika.

Izvedbeni program (operativni plan nastavnih jedinica) kojeg sačinjavaju nastavnici mora biti tako koncipiran da **učenici na svakom času (ili blok času) izvode vježbe i rješavaju probleme uz pomoć računara.**

U nastavi informatike nema časova na kojima se obrađuju isključivo teoretski sadržaji!

Nastavnici informatike treba da, u skladu sa mogućnostima škole, u okviru slobodnih tehničkih aktivnosti učenika organizuju rad i vode sekcije informatičkog i računarskog karaktera.

III RESURSI ZA REALIZACIJU

Nastavne teme omogućuju da se izvedbeni program prilagodi tehničkim mogućnostima pojedinih škola. Naime, potpuno izvođenje programa zahtijeva određeni standard tehničke opremljenosti kabineta za informatiku.

Kvalitetno organizovana nastava i realizacija programa pretpostavlja samostalan rad učenika na računaru, po principu: **jedan računar – jedno radno mjesto – jedan učenik.**

Odjeljenja se dijele u dvije grupe, koje svaka posebno ostvaruju predviđeni sedmični fond sati. Grupe ne treba da imaju više od 16 učenika.

Nastavnicima koji realizuju nastavni program ostavljena je potpuna sloboda:

- izbora operativnih sistema i aplikativnog softwera koji će biti preferirani u nastavi, bez obzira što su u programu navedeni drugi primjeri,
- određivanja broja sati za obradu pojedinih tema, što u velikoj mjeri zavisi od uslova u kojima nastavnik treba da realizuje nastavu;
- izbora praktičnih vježbi koje treba kombinovati sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

IV KORELACIJA NASTAVNIH SADRŽAJA

Korelacija sa nastavom matematike (numerički brojni sistemi i binarna aritmetika), nastavom tehničke kulture (računari su sastavni dijelovi mnogih tehničkih naprava i sistema) i nastavom kulture življenja (računari, prateća oprema i namještaj treba da imaju mjesto u savremenom stanu), je neophodna i po prirodi sadržaja unaprijed određena. Također, potrebno je ostvariti povezanost sa nastavom maternjeg jezika i književnosti, stranih jezika (obrada teksta ima neposredne veze s funkcionalnom pismenošću), likovne kulture (računarski dizajn, grafički i slikovni prikazi zahtijevaju sposobnost likovnog izražavanja) i drugih nastavnih predmeta.

Neposredna povezanost nastave informatike sa nastavnim sadržajima drugih predmeta mogla bi omogućiti bolje razumijevanje i korisniju upotrebu informacijske i komunikacijske tehnologije.

V PRAĆENJE NAPREDOVANJA UČENIKA, VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE

Nastavnik informatike treba neprestano da prati napredovanje učenika. Kontinuirano ocjenjivanje doprinosi poboljšanju kvaliteta nastave, stvara povoljnu mikroklimu za učenje, podstiče učenike na intenzivan rad i polučuje očekivane ishode učenja.

U ocjeni koju učenik dobija na kraju školske godine treba da ravnopravno učestvuju rezultati koje je postigao u područjima:

- sticanja osnovnih ICT znanja,
- sticanja umijeća i vještine,

- usvajanju navika i stavova, te u području
- izgrađivanja sposobnosti za rješavanje problema uz primjenu računara (primjena znanja i umijeća).

Pored toga nastavnik treba da prati, evidentira i ocjenjuje aktivnost učenika prilikom izvođenja vježbi, učešća učenika u grupnom radu, njegovu spremnost na saradnju i uključivanje u zajedničko rješavanje pojedinih problema, učešće učenika u diskusijama o pojedinim temama, međusobnom ocjenjivanju i samoocjenjivanju i drugo.

VI PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA

U školama u kojima postoje učenici sa posebnim potrebama razvijaju se prilagođeni programi. Prilagođavanje se vrši prema sposobnostima učenika koji treba da pohađaju nastavu sa prilagođenim programom. Prilagođavanje se može izvršiti za grupu učenika ili individualno. Proces prilagođavanja se vrši na osnovu programa redovne nastave u pogledu sadržaja, načina organizacije rada i očekivanih ishoda učenja. Prilagođavanje vrši nastavnik informatike u saradnji sa stručnim timom za podršku učenika sa posebnim potrebama na nivou škole ili šire, kako je predviđeno zakonom.

NASTAVNI PROGRAM ZA INFORMATIKU 6. RAZRED, 1 ČAS SEDMIČNO

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOST NASTAVNIKA
<p>Uvod Potreba za računarskom tehnologijom u historiji razvoja pojedinih ljudskih djelatnosti i društva u cjelini.</p>	<p>Spoznaje o ulozi i razumijevanje značaja računarske opreme kao neophodnog sredstva u razvoju svih oblasti ljudskog djelovanja i društva u cjelosti. Razvoj računara kroz historiju.</p>	<p>Sposobnost zaključivanja na osnovu dobijenih informacija.</p>	<p>Pravilan stav prema računarskoj tehnologiji i njeno korištenje u svim mogućim situacijama.</p>	<p>Aktivno slušanje i uključivanje u raspravu o razvoju računarske tehnike i tehnologije. Učešće u demonstraciji računarske opreme. Vođenje pribilješki.</p>	<p>Prezentacija nastavnih sadržaja. Organizovanje i vođenje rasprave o razvoju ICT-a. Demonstarcija raspoložive računarske opreme. Zaključivanje rasprave. Upute za dalji rad.</p>
<p>1. MATEMATIČKE OSNOVE RADA RAČUNARA</p> <p>Predstavljanje podataka u računaru. Bit. Pojam bita i njegove vrijednosti (0-nula i 1-jedan), nizovi bita i moguća stanja.</p>	<p>Razumijevanje pojmova: podatak, bit, vrijednost bita, nizovi bita i moguća stanja. Poimanje predstavljanja podataka u računaru</p>	<p>Sposobnost zapisivanje bita i nizova bita.</p>	<p>Formiran pravilan stav prema matematičkim osnovama rada računara.</p>	<p>Aktivno učešće u nastavnom procesu. Zapisivanje bita i nizova bita.</p>	<p>Izlaganje nastavnih sadržaja uz upotrebu najpogodnijih metoda i oblika rada. Uključivanje i motiviranje učenika u nastavni proces. Kontrola individualnog napredovanja učenika u usvajanju znanja. Ocjenjivanje.</p>
<p>Brojevi zapisani nizom do četiri bita. Težinska vrijednost bita, binarni zapis broja, binarna cifra, zapis broja nula i raspon zapisa brojeva.</p>	<p>Usvojena znanja o zapisivanju bojeva u binarnoj algebri. Čitanje binarnih brojeva. Sabiranje i oduzimanje binarnih brojeva sa četiri cifre.</p>	<p>Određivanje vrijednosti bita. Zapisivanje binarnog broja. Zapisivanje i čitanje binarne cifre.</p>	<p>Svjesno obavlja zadatke u vezi sa binarnom algebrom. Ima pozitivan odnos prema učenju osnova rada računara.</p>	<p>Prati predavanje. Izvršava instrukcije nastavnika. Pomaže drugim učenicima da savladaju zadatke koji se postavljaju.</p>	<p>Izlaže nastavno gradivo. Daje karakteristične primjere zadataka iz binarne algebre. Motivira učenike da savladaju predviđeno gradivo.</p>

<p>Bajt. Bajt kao niz bita, moguća stanja i brojne vrijednosti, uzastopno množenje sa dva.</p>	<p>Shvatanje i razumijevanje bajta kao niza bita. Zna određivati mjesnu vrijednost svake cifre, uzastopnim množenjem sa dva sa desne na lijevu stranu. Usvojio je pravila binarnog predstavljanja decimalnih brojeva.</p>	<p>Sposoban je da interpretira stečana znanja i razumijevanja iz oblasti binarne algebre i numeričke matematike</p>	<p>Zauzeo je stav da treba tumačiti binarnu algebru kao matematičke osnove funkcionisanja računala i drugih elektronskih uređaja. Stekao je naviku da sa drugim učenicima raspravlja o zadacima koje treba da rješavaju.</p>	<p>Aktivno učestvuje u nastavnom procesu. Prati uputstva nastavnika.</p>	<p>Prati i procjenjuje individualno napredovanje pojedinaca. Prema potrebi daje dodatna objašnjenja grupi učenika ili svima.</p>
<p>Kodiranje. Prikazivanje znakova nizom bitova. Binarno kodirani decimalni zapis.</p>	<p>Razumije i shvata pojam kodiranje. Zna prikazati znakove nizom bitova. Zna binarno kodirati decimalni zapis.</p>	<p>Sposoban da objasni pojmove: bit, bajt, binarni zapis, decimalni zapis, kodiranje. Sposoban je da postavi jednostavniji zadatak i da ga riješi.</p>	<p>Iskazuje interes za proučavanje matematičkih osnova funkcionisanja računara. Pravilno i realno samoprocjenjuje svoj i uspjeh drugih učenika.</p>	<p>Rješava zadatke koje postavlja nastavnik. Vježbe uredno bilježi u svesku. Ima urednu dokumentaciju prema zahtjevu nastavnika.</p>	<p>Ponavlja i sistematizuje izloženo gradivo. Provjerava postignuća učenika, njihova znanja, sposobnosti i ponašanje. Vrši evidentiranje i uredno vodi nastavnu dokumentaciju. Transparentno vrši ocjenjivanje.</p>

<p>2. ARHITEKTURA RAČUNARA</p> <p>Hardver (mašinska oprema računara). Dijelovi računara, procesor, radna memorija, pomoćne memorije, ulazno izlazne jedinice, adresne i podatkovne veze. Kućište računara, uključivanje, isključivanje, restartovanje računara, hlađenje računara. Održavanje računara.</p>	<p>Zna dijelove računara. Usvojio je potrebna znanja o svim dijelovima računara: procesor, radna memorija, pomoćne memorije, ulazno-izlazne jedinice. Upoznat je i zna različite pojavne oblike ličnih računara (PC). Zna važnost ličnih računara kao pomagala u učenju. Uočava razliku između programske i mašinske opreme računara i zna pojasniti njihovu nerazdruživost. Naučio je ulogu obje vrste opreme računara (programske i mašinske). Zna razlikovati računare, kao i pojedine vanjske i unutrašnje dijelove mašinske opreme. Shvatio je ulogu CPI, matične ploče i RAM-memorije. Naučio je jedinice za mjerenje brzine rada računara i kapacitet memorije.</p>	<p>Sa sigurnošću prepoznaje i pokazuje dijelove računara. Sposoban je prepoznati vrste i oblike računara. Sposoban je koristiti dodatnu opremu računara. Uspješno pušta u pogon računar i dodatnu opremu. Po potrebi restartuje rad računara. Složenije operacije rada sa računarom povjerava stručnim licima. Obezbeđuje kvalitetne prostorne uslove za rad računara te za smještaj dodatne opreme. Vršiti jednostavnija čišćenja i održavanje.</p>	<p>Ima potrebnu pažnju i oprez pri radu sa računarom i drugim računarskom opremom. Koristi računar za izvršavanje školskih zadataka i zadataka koje obavlja kod kuće. Stekao je naviku da računar koristi kao neophodno sredstvo za uspješno učenje. Svoja iskustva u radu sa računarom prenosi na druge. Uspješno u diskusijama tumači značaj računara. Održava računar i vodi brigu da uslovi u kojima uređaji rade budu u skladu sa zahtjevima.</p>	<p>Aktivno prati izlaganje nastavnika. Izvršava uputstva i instrukcije. Uredno vodi prabilješke, a dokumentaciju redovno ažurira i stavlja na uvid nastavniku. Uključuje se u demonstriranje računara, računarske opreme. Postupke rada prethodno provjerava i ukazuje drugim na pravilan rad ukoliko je to potrebno. Uključuje se u aktivnosti pri uređenju kabineta.</p>	<p>Priprema i izlaže nastavno gradivo. Demonstrira opremu i postupke rada. Priprema tekstualna uputstva za postupanje i rad učenika. Kontroliša rad učenika. Prati napredovanje učenika u učenju i izvođenju vježbi u toku nastave. Prema potrebi daje dodatna objašnjenja. Stvara povoljnu mikro klimu u kabinetu informatike. Zajedno sa učenicima pravi raspored radnih mjesta i uređuje ih prema standardnim zahtjevima i HTZ pri radu sa računalima. Podstiče učenike u radu i zajedno sa njima osmišljava izgled kabineta.</p>
--	--	--	--	--	--

<p>Organizacija rada računara. Softver i njegove vrste:</p> <ul style="list-style-type: none"> - operativni sistemi, vrste operativnih sistema, zadaci OS, grafički interfejs, podizanje (pokretanje) sistema, uvodni ekran, radna površina, dijelovi radne površine, pokazivač miša, prozor, startni meni, - programski jezici, - aplikativni softver. <p>Vrste programske opreme, nabavljanje i pravo korištenja programske opreme (licenci softver). Održavanje sistema.</p>	<p>Razumije i način rada računara. Upoznao je elemente interfejsa OS. Zna uspješno pokrenuti OS i aplikativni softver. Naučio je i uspješno radi s grafičkim sučeljem kao i njegov izgled. Zna upravljati korisničkim datotekama i direktorijima kao i osnovne operacije s njima. Usvojio je osnovne principe održavanja operativnog sistema, aplikativnih programa i održavanje mehaničkih dijelova računara i njegovih ulazno izlaznih (priključnih) jedinica.</p>	<p>Sposoban je objasniti rad računara. Pokreće operativni sistem. Primjenjuje u jednostavnim oblicima aplikativni softver. Koristi grafičko sučelje i prilagođava ga prema potrebama. Upravlja dokumentima, datotekama i direktorijima. Vršiti jednostavnije postupke održavanja i kontrole operativnog sistema. Kontrolira aplikativni softver prije upotrebe.</p>	<p>Pravilno drugima tumači rad računara. Stekao je naviku da koristi mjere zaštite. Poštuje redoslijed postupaka pri puštanju sistema u rad i pri njegovom isključivanju. Prikuplja interesantne članke o računarima, računarskoj opremi, operativnim sistemima, aplikativnom softveru i dr., te ih uz dozvolu nastavnika prezentuje na času. Izrađuje zidne slike i panoe.</p>	<p>Aktivno se uključuje u nastavni proces. Pomaže nastavniku pri demonstraciji rada računara. Izvršava instrukcije nastavnika. Pomaže drugim učenicima. Trudi se da doprinese kvalitetnoj radnoj disciplini na času.</p>	<p>Planira i osmišljava rad u kabinetu informatike. Prezentuje gradivo na savremen način. Koristi najpogodnije metode i oblike rada. Prati i procjenjuje individualna postignuća učenika. Analizira i upoređuje ih sa uspjehom u prethodnom razredu. Upoređuje aktivnosti i rezultate rada i učenja učenika u odjeljenju i sa uspjehom u drugim odjeljenjima.</p>
<p>Organizacija podataka na računaru, zapis i pristup datotekama, stablo mapa. Vrste datoteka: sistemske, podatkovne i izvršne datoteke.</p>	<p>Ima znanje o načinu organizacije podataka, sistemu pomoći, prilagođavanju. Naučio je raditi sa datotekama i direktorijima (kopiranje, preimenovanje, premještanje), i sa pogonskim programima. Zna instalirati programsku opremu i ukloniti jednostavne programe s računara.</p>	<p>Uspješno koristi postojeće datoteke. Formira prema potrebi nove datoteke. Stablo mapa koristi za organizovanje i čuvanje dokumenata. Na odgovarajuće lokacije smješta nove dokumente i datoteke.</p>	<p>Izgradio je pravilan pristup i racionalno koristi mogućnosti organizacije podataka na računaru. Pravilno koristi sistemske, podatkovne i izvršne datoteke. Za složenije radnje traži savjet i prepušta ih nastavniku.</p>	<p>Praćenje izlaganja nastavnika. Izvodi potrebne postupke za savladavanje gradiva. Poštuje uputstva. Uključuje se u rad informatičke i računarske sekcije.</p>	<p>Izlaže nastavno gradivo. Demonstrira postupke organizacije podataka na računaru. Daje neophodne upute. Priprema grafikone i druga sredstva za demonstriranje organizacije podataka. Prati i vrednuje rad i kompletnu aktivnost učenika.</p>

<p>3. PRIMJENA RAČUNARA</p> <p>Tekst procesori (editori). Primjena tekst procesora i primjer rada sa jednostavnim tekst procesorom. Uređivanje teksta i osnovne strukture: liste, nabranje, tabele, zaglavlja, kolone, slike, brojevi stranica, struktura dokumenata: paragrafi, sekcije. Određivanje jezika, provjera pravopisa, samoispravljanje, podešavanje. Ispis dokumenata.</p>	<p>Znati napisati i oblikovati razna pisma, molbe, zahtjeve, referate, seminarske radove itd. Znati kako se pokreće i zatvara tekst procesor. Znati otvoriti i spasiti dokument. Izmjene i brisanje teksta u dokumentu, označavanje teksta, poništavanje izmjena, premještanje i kopiranje teksta. Izbor vrste i veličinu pisma, odrediti boju, dodatno isticanje teksta. Oblikovanje odlomaka, poravnanje, tabulatori. Oblikovanje stranice dokumenta, zaglavlje, podnožje, promjena izgleda stranice, pisanje u kolonama.</p>	<p>Koristi program za pisanje teksta pomoću računara. Sposobnosti: otvoriti i spasiti novi dokument, mijenjati, brisati i premješati dijelove teksta, tražiti, mijenjati riječi u tekstu. Oblikuje izgled stranice. Radi sa tabelama, crtežima i slikama. Ispis dokumenta.</p>	<p>Povezati naučeno o obradi teksta s učenjem sadržaja iz Bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, te sa sadržajima Engleskog jezika i drugih nastavnih predmeta. Korištenje znanja o obradi teksta u učenju Rad u timu. Zajedničke aktivnosti na obradi teksta, crteža, slika i izradi zidnih tabela, grafikona i šema. Čuvanje i održavanje računarske opreme. Afirmativno govori o mogućnostima i značaju računara.</p>	<p>Aktivno učestvovanje u nastavnom procesu. Komunicira sa drugim učenicima i doprinosi lijepom ambijentu. Radi na računaru nadahnuo i sa zadovoljstvom. U kabinetu održava red i ima pravilan odnos prema sredstvima i opremi.</p>	<p>Nastavno gradivo izlaže na popularan način tako da učenici sa motivacijom i zadovoljstvom prate nastavu. Aktivno je uključen u rad učenika i njihovo obavljanje vježbi. Stalno je u toku šta učenici rade i usmjerava njihove aktivnosti. Prati individualno napredovanje učenika.</p>
<p>Formatiranje dokumenata, prikaz i primjena najčešće korištenih traka sa alatima. Crtanje jednostavnih i složenih geometrijskih likova.</p>	<p>Zna odrediti format dokumenta, podesiti alatne trake i postaviti potrebne alate. Zna koristiti alat za crtanje jednostavnih i složenih geometrijskih likova.</p>	<p>Uspješno crta geometrijske likove. Samostalno kreira potrebne forme geometrijskih likova. Kombinuje: više osnovnih u složenije likove. Koristi boje za ispunu.</p>	<p>Stecheno znanje primjenjuje u nastavi matematike, tehničke kulture, likovne kulture i kulture življenja. Znanje koristi pri crtanju u slobodnom vremenu.</p>	<p>Ispoljava zadovoljstvo postignutim rezultatom.</p>	<p>Pomaže učenicima da uspješno podešavaju alatne trake i da koriste sve mogućnosti tekst procesora. Omogućuje učenicima da steknu samopouzdanje pri izvršavanju postavljenih zadataka.</p>

<p>Programi za crtanje. Primjena programa za crtanje i primjer rada uz objašnjenje osnovnih pojmova: linije i debljine linija, boje i bojenje, geometrijski likovi, četkica, brisač. Umetanje teksta. Isijecanje, kopiranje i zakretanje dijelova slike.</p>	<p>Zna koristiti jednostavan program za crtanje. Razumije kako se mogu određivati vrste i debljine linija, kako se mogu koristiti boje i drugi raspoloživi elementi i alati. Zna isijecati i kopirati dijelove slike. Zna umetati tekst u crtež.</p>	<p>Izrađuje jednostavne crteže. Radi sa slikama. Koristi mogućnosti programa za crtanje. Sposoban je da znanje primjenjuje pri učenju i savladavanju programskih sadržaja iz drugih predmeta: tehnička kultura, kultura življenja, biologija i dr..</p>	<p>Ispoljava pravilan odnos prema učenju crtanja pomoću programa. Koristi stečena znanja u nastavi drugih predmeta. Prenosi znanje na druge učenike. Pokazuje spremnost za saradnju i zajednički rad. Unaprijed se priprema za nastavu.</p>	<p>Aktivno prati nastavu. Na vrijeme izvršava zadatke i pomaže drugim učenicima koji zaostaju. Stavlja se na raspolaganje nastavniku da se nastavni proces uspješnije realizuje.</p>	<p>Program za crtanje i njegove mogućnosti učenicima jednostavno predstavlja da ga učenici brzo savladaju i steknu dobar preduvjet za rad s drugim programima iste namjene. Korištenjem programa za crtanje kod učenika razvijati maštu i kreativnost.</p>
<p>Korištenje međuspremnik u radu s programima. Sadržaji međuspremnik. Primjeri korištenja na tekst procesorima i programima za crtanje.</p>	<p>Zna raditi sa međuspremnikom i u potpunosti vlada sa sadržajima smještenim u međuspremnik. Zna koristiti jedan aplikativni program za crtanje. Zna izraditi složeniji crtež pomoću programa. Zna gdje može upotrijebiti program za crtanje.</p>	<p>U toku rada na tekstu i crtanja koristi mogućnosti međuspremnik. Ima razvijenu sposobnost kombinovanja teksta sa crtežima. Razvio je logičko razmišljanje o načinima kombinovanja teksta sa crtežima.</p>	<p>Izgradio je naviku da znanje o obradi teksta i crtanju pomoću programa koristi u svakodnevnom učenju. Znanja koristi i u druge svrhe u slobodnom vremenu.</p>	<p>Prenosi iskustva na druge učenike. Uključuje se u rasprave i zajedničke aktivnosti u savladavanju gradiva.</p>	<p>Prati individualno napredovanje svakog pojedinog učenika. Učenike podstiče u radu, pohvaljuje uspješne i one koji pomažu drugim učenicima. Ocjenjuje i vrednuje ukupna postignuća učenika.</p>
<p>Piksel. Mapa piksela. Bitmapirana grafika. Povećavanje i smanjivanje pogleda na sliku. Promjena veličine crteža, dubina boja, kontrast i osvijetljenost.</p>	<p>Uspješno poima piksel kao element slike odnosno kao jednu tačku na slici. Zna šta je mapa bitova. Ima znanje o prenošenju grafike (slika) iz memorije na zaslon. Zna koristiti mogućnosti promjene veličine crteža te mijenjati kontrast i osvijetljenost.</p>	<p>Sposoban je izrađivati crteže i spremati kao bitmapnu grafiku. Sposoban je mijenjati izgled zaslona koristeći BMP datoteke.</p>	<p>Ima naviku da BMP grafiku koristi kao moćan vizuelni efekat u komunikaciji sa računarom.</p>	<p>Prenosi stečeno znanje na druge učenike. Rado pokazuje drugim učenicima kako da savladaju upotrebu BMP grafike.</p>	<p>Uključuje učenike u nastavne aktivnosti, podržava ih i stimulira. Vrši ponavljanje i sistematizaciju gradiva obrađene nastavne teme. Provjerava postignuća učenika, njihova znanja, sposobnosti i ponašanje. Vrednuje postignuća učenika.</p>

LIKOVNA KULTURA

LIKOVNA KULTURA

1 sat sedmično

35 sati godišnje

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO - OBRAZOVNOG RADA			
PROGRAMSKI SADRŽAJI		ODGOJNO OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI	
TEMATSKO OBLASTI	MOTIVI I TEHNIKE	Obrazovni ciljevi	Odgojni i socijalizirajući ciljevi
<p>1. TAČKA I LINIJA</p> <p>Registrovati u svom okruženju, spoznati i biti sposoban primjeniti ekspresivne vrijednosti toka i karaktera konturnih linija</p> <p>Prepoznavanje karaktera i vrijednosti linije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - meke – tvrde - svijetle – tamne - prozirne – zasićene <p>Linija u funkciji definisanja oblika i položaja u prostoru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tok linije/crte - građenje linijom - linija koja definiše oblik - kroki 	<ul style="list-style-type: none"> - Situacije i neposredno okruženje učenika: ljudi pri određenim aktivnostima, životinje, biljke, pojave u prirodi, objekti, prostori - Korelacija sa drugim predmetima, povezivanje sadržaja drugih predmeta: maternji jezik /pripovijetka, bajka, pjesma, poslovice....., matematike, stranog jezika, informatike, biologije, historije geografije, mljopisa, muzičke, tjelesne i tehničke kulture, BiH kulturne baštine.... - Rad na očuvanju tradicija i narodnih običaja: 	<ul style="list-style-type: none"> - Ekspresivne vrijednosti toka i karaktera konturnih linija na umjetničkim i svojim radovima prepoznati i bit sposoban upotrijebiti ekspresivne vrijednosti toka i karaktera konturnih linija - Ovladati mogućnostima korištenja različitih vrijednosti linija: meke-tvrde, svijetle-tamne, prozirne-zasićene, u cilju prepoznavanja i definisanja pokreta, položaja u prostoru i karaktera oblika: - linija koja nagovještava; svijetla, meka, prozirna; - linija koja naglašava; čvrsta, tamna, zasićena. - Biti sposoban prepoznati i upotrijebiti različite vrijednosti konstruktivnih linija različitih dužina, smjera i gustine rasporeda, u cilju predstavljanja složenih struktura. 	<p>Razvijanje stavova i odnosa prema likovnoj umjetnosti i estetskim vrijednostima, sposobnost vrijednovanja sadržaja i ideja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otkrivanje estetske vrijednosti konturne linije, karaktera i smjera linije u izražaju crteža i predstavljanju motiva. - Razvijanje kritičkog mišljenja, građenje stavova i odnosa prema vrijednostima, patriotizmu, očuvanje kulturne baštine i prirodne okoline. - Dalji rad na njegovanju pozitivnog odnosa prema radu: inicijativi, samostalnosti, istrajnosti, dosljednosti i angažovanosti, spremnost za saradnju i timski rad.

<p>Analitički spoznati, istražiti, vrednovati i moći izraziti različitost Konstruktivne linije i tačke, promjena dužine, smjera, i gustine rasporeda u predstavljanju složenih struktura</p>	<p>prigodni praznici, značajni datumi, kulturno/etno-grafsko nasljeđe.</p> <p>- Primjena tačaka i linija sa svim karakteristikama i vrijednostima u funkciji definisanja oblika i položaja u prostoru.</p> <p>-Linija u funkciji predstavljanja složenih struktura</p> <p>- meka grafitna olovka, tuš i pero, tuš i drvce, tuš i kist, lavirani tuš, flomasteri /crni ili tamni/, drveni ugljen</p>	<p>- Usvojiti pojmove: crtež, konturna linija/obris/, tok linije, karakter linije, smjer linije, građenje linijom, kroki</p>	<p>- Razvijanje humanih odnosa među polovima, drugarstvu, solidarnosti, jačanje i bogaćenje emocija.</p> <p>- Razvijanje sposobnosti posmatranja, povezivanja pojmova, uočavanja, zaključivanja, snalažljivosti, likovne kreativnosti, konkretnog i apstraktnog mišljenja, bogaćenje mašte, orijentacija u vremenu i prostornim odnosima</p> <p>- Otkrivanje estetskih vrijednosti i dinamike čistih boja, odnosa /kontrasta/ toplo – hladno i njegove primjene u kreativnom radu /realizaciji likovnih radova/, u odijevanju, kreiranju životnog prostora, osmišljavanju novih znakova vizuelnih komunikacija, primijenjenoj umjetnosti /kreiranju upotrebnih predmeta/...</p>
<p>2. BOJA</p> <p>Razvijanje sposobnosti uočavanja, analitičkog pristupa, vrednovanja i usvajanja hromatskih karakteristika boja.</p> <p>Osnovne karakteristike hromatskih boja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zasićenost boje, - valerska vrijenost <p>Podjela boja po psihološkom djelovanju na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tople i - hladne 	<ul style="list-style-type: none"> - Akvarel, gvaš, tempera, kolaž različitim materijalima, pastel /suhi, voštani/, zgrafito /grebanje premazane osnove prethodno obojene voštanim bojama/, flomasteri u boji /za manje formate radova/, mozaik. 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočiti, razumjeti značaj i biti u mogućnosti potpunije /bogatije/ upotrijebiti hromatsku paletu boja, - Razviti kod učenika sposobnos uočavanja, vrijednovanja i usvajanja hromatske karakteristike boja - Spoznati i moći koristiti njihove karakteristike zasićenosti /intenziteta/ i psihološkog djelovanja u odnosima: toplo – hladno kao i načina njene primjene - Boje punog intenziteta i oslabljene boje <p>Dalji rad na sposobnosti, uočavanja, spoznaji, procjeni i mogućnostima predstavljanja bojom</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje sposobnosti predstavljanja sadržaja; teksta, pripovijetke, pjesme, priče, događaja, pojava u prirodi, osjećanja, emocija i drugo putem likovnog izraza

<p>Dalji rad na sposobnosti, uočavanja, analitičkoj spoznaji, procjeni i mogućnosti predstavljanja Komplementarni kontrast /kontrast boja koje se dopunjuju/</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Komplementarni ili nadopunjujući kontrast, komplementarni parovi - Proširenje usvojenih pojmova za oblast boja: spektar boja, hromatske karakteristike, zasićenost i valerske vrijednosti boja, podjela boja na tople i hladne 	
<p>3. PLOHA</p> <p>Primjena /predstavljanje/ lika na plohi kroz različite forme komponovanja: - simetrična kompozicija - asimetrična kompozicija</p> <p>Primjena dvodimenzionalne organizacije kompozicije u oblastima: crtanja, slikanja i grafike Statične i dinamične plohe u kompoziciji</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvedena ploha - Preklopljena ploha <p>Statična i dinamična ploha, pozitivnog i negativnog /crnog i bijelog/ prostora grafičkog lista /otiska/</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lik /forma, oblik/ i ploha u dvodimenzionalnoj organizaciji kompozicije - Primjena slikarskih tehnika u oblasti slikanja kroz kompozicione odnose simetrije i asimetrije - Linija i tačka kao sredstvo u predstavljanju teksture- Slikarske teksture u funkciji definisanja karaktera površine - Grafičke teksture i odnosi svijetlih i tamnih ploha, primjena kontrasta statičnih i dinamičnih ploha, ostvarivanje ritma crnog i bijelog /pozitivnog i negativnog/, organizacija prostora u formatu /okviru/ grafičkog lista 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočavanje vizuelnih karakteristika lika /forme, oblika/ u primjeni dvodimenzionalne organizacije kompozicije - Razumijevanje i mogućnost primjene kompozicionih odnosa simetrije i asimetrije - Sposobnost primjene složenih tekstura u likovnim područjima: crtanja, slikanja i grafik Ovladati sposobnostima prepoznavanja, vrijednovanja i primjene statičnih i dinamičnih crnih i bijelih /pozitivnih i negativnih/ ploha, u organizaciji grafičkog lista - Usvojeni pojmovi za oblast ploha: Lik, ploha, dvodimenzionalno, simetrija, asimetrija, statično, dinamično, grafički list, štampanje 	
<p>4. POVRŠINA</p> <p>Prepoznati i usvojiti slikarske teksture u likovnim djelima i biti sposoban prepoznati ih primjeniti u sopstvenom likovnom radu /izrazu/</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Primjena slikarskih tekstura u funkciji definisanja prostornih odnosa i karaktera površine 	<ul style="list-style-type: none"> - Biti sposoban uočiti i prepoznati različite teksture u svom okruženju i na umjetničkim djelima - Uočavanje, razumijevanje i ovladavanje mogućnostima predstavljanja na svojim radovima, u 	

<p>U oblasti oblikovanje, u niskom i visokom reljefu predstaviti kontraste oblika /zaobljeno-oštrih uglova, veliko-malo, udubljeno-ispupčeno/ i različitih tekstura /primjena kompozicije jednostavnog ritma/ u niskom i visokom reljefu u prostornom oblikovanju.</p> <p>Primjena mekih skulptorskih materijala podesnih za izvođenje različitih tekstura.</p>	<p>- U realizaciji sa materijalom u oblasti prostornog oblikovanja, predstaviti suprotnosti oblika /kontrast/; zaobljeno-uglasto, ispupčeno-udubljeno malo-veliko i različitih tekstura; hrapavo-glatko neravno-ravno površine sa crtama , tačkama, utisnutim oblicima /predmetima/ u cilju ostvarivanja strukturalnih odnosa i jednostavnog ritma.</p>	<p>sopstvenom likovnom izrazu različitih slikarskih i skulptorskih tekstura i jednostavnih formi ritma - U prostornom oblikovanju, u niskom i visokom reljefu prepoznati i moći predstaviti kontraste</p> <p>- Usvojeni pojmovi za oblast površina: - slikarska tekstura, - karakter površine u oblasti prostornog oblikovanja: reljef, niski/plitki sa malim ispupčenjima, visoki reljef-forme koje se sa nekim svojim dijelom vežu za pozadinu/osnovu - jednostavni ritam, - tekstura, - skulptorski -vajarski materijali.</p>	
<p>5. MASA I PROSTOR</p> <p>Odnos mase i prostora u trodimenzionalnoj organizaciji kompozicije</p> <p>Uočiti karakteristike prirodnih i načinjenih oblika</p> <p>Karakteristike oblika: - jednostavni i - složeni oblici</p> <p>Složene prostorne strukture i kompozicije u oblasti arhitekture</p>	<p>- Dalji rad na potpunijem doživljavanju, analizi i sagledavanju/upoređivanju mase i prostora na umjetničkim djelima i učeničkim radovima</p> <p>- Kroz upotrebu različitih skulptorskih materijala ovladati mogućnostima predstavljanja mase i prostora putem jednostavnih i složenih oblika.</p>	<p>U svom okruženju i skulptorskim djelima registrovati, analizirati i moći procijeniti odnos mase i prostora - Shvatanje i sposobnost predstavljanja mase i prostora, i oblika u prostoru.</p> <p>- Ovladavanje sposobnosti uočavanja karakteristika prirodnih i načinjenih /vještačkih/ oblika - Prepoznavanje karakteristika i sposobnost upotrebe u vlastitom likovnom izrazu jednostavnih i složenih trodimenzionalnih oblika.</p>	

<p>- nosive konstrukcije - funkcionalnost prostora.</p>	<p>- Izvođenje složene prostorne strukture /kompozicije/ kroz izradu makete predstavljanjem karakterističnih nosivih elemenata i funkcionalne organizacije prostora.</p>	<p>Usvojeni pojmovi: kip, kiparstvo, kipar, prostor, masa, prirodni oblici, načinjeni oblici, gradnja, jednostavni oblici, složeni oblici, zatvoreni i otvoreni oblici struktura, nosive konstrukcije, funkcionalnost prostora, tlocrt.</p>	
---	--	---	--

OČEKIVANI REZULTATI

Učenici dalje rade na usvajanju i proširivanju znanja o načinu i mogućnostima upotrebe materijala i sredstava za kreativni rad koji se koriste u oblastima:

Tačka i linija:

- da mogu razlikovati ekspresivne vrijednosti linija;
- da razlikuju linije po toku, ravne, zakrivljene i linije svih pravaca, horizontalna, vertikalna i sve kose /dijagonalne/, sa ciljem osmišljavanja i predstavljanja organizacije kompozicije i definisanja prostora;
- moći predstaviti kompozicije sa naglašenim prostornim orijentacijama;
- moći prepoznati karakter i vrijednost linije; meke i tvrde linije, svijetle i tamne, prozirne i zasićene linije;
- ovladati primjenom različitih vrsta i vrijednosti linija u cilju predstavljanja složenih struktura;
- moći prepoznati karakter konturnih linija;
- ovladavanje konstruktivnom linijom, linija u funkciji definisanja oblika;
- primjena savladanog i usvojenog znanja o liniji u cilju pokušaja “stenografskog” bilježenja, izvedbe kroki crteža, sposobnost predstavljanja karaktera figure u različitim položajima;
- da usvoji termine: konturna linija, meka-tvrda, prozirna-zasićena linija, kroki;

Slikarstvo:

- da proširuju i dopunjuju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, pastelu, flomasterima u boji, kolažu, mozaiku
- da proširuju znanje o hromatskim bojama /obojenim bojama/;
- da prepoznaju i u svojim radovima koriste različite stepene zasićenosti /intenzitet obojenosti/ boje;
- da na svojim radovima upotrebljavaju pripremljene /na paleti miješane/ boje u cilju dobijanja skale različitih valerskih vrijednosti /primjena svjetlijih i tamnijih boja/ i različite obojenosti;
- da proširuju znanje o psihološkom djelovanju boja: da boje dijelimo na tople i hladne;
- dalji rad na proširivanju i usvajanju znanja o komplementarnom kontrastu /parovi boja koje se slažu, a koje su u suprotnosti/;
- dalji rad na pravilnoj primjeni slikarskih tehnika, uporabi materijala i sredstava za rad.

Ploha:

- da vladaju sposobnostima prepoznavanja, procjene i primjene statičnih i dinamičnih ploha, pozitivnog i negativnog /crnog i bijelog/ prostora grafičkog lista /otiska/, simetrična i asimetrična kompozicija;
- dalji rad na savladaju izrade šablona za visoki tisak, linorez, gipsorez, karton /papir/ grafika;
- dalji rad na usvajanju primjene dvodimenzionalne organizacije kompozicije u likovnim oblastima; grafike, crtanja i slikanja;
- prepoznavanje i primjena u likovnom izrazu statične i dinamične organizacije kompozicije;
- uočavanje, usvajanje i primjena razvedenih /razuđenih/ ploha u organizaciji kompozicije /plohe koje ne predstavljaju geometrijske oblike, neodređeni amorfni, slobodni oblici/;

- usvajanje i primjena preklapljene /nefunkcionalne/ plohe, ploha koja zatvara neki volumen, dio oplošja predmeta prostornog oblikovanja /skulptura/, objekat u postoru /geometrijsko tijela, kvadar, kocka i sl./

za oblasti: Površina i Masa i prostor:

- dalji rad na uočavanju odnose u prostoru, uočavanje proporcije, prepoznavanje karaktera oblika;
- dalji rad na prepoznavanju i usvajanju slikarskih tekstura, biti sposoban primijeniti ih u sopstvenom likovnom izrazu;
- da su sposobni prepoznati i razlikovati niski i visoki reljef;
- u prostornom oblikovanju, uočiti i moći predstaviti kontrast oblika i kontrast različitih tekstura u niskom i visokom reljefu /primjena kompozicije jednostavnog ritma/;
- oblikovanje sa primjenom mekih skulptorskih materijala podesnih za izvođenje različitih tekstura;
- u okruženju i na skulptorskim djelima uočiti, izvršiti analizu i moći procijeniti odnos mase i prostora;
- biti sposoban uočiti karakteristike prirodnih i načinjenih oblika;
- moći prepoznati jednostavne i složene oblike u prostoru;
- biti sposoban prepoznati i napraviti razliku u složenim prostornim strukturama /kompozicijama objekata, ili složenom objektu/ u oblasti arhitekture;
- moći prepoznati dijelove zgrade koji predstavljaju nosive konstrukcije;
- spoznati karakteristike funkcionalnosti prostora, prostor u kojem boravimo; kuća, škola, zajednički javni objekti, sportska dvorana, pošta, pozorište i sl.

STRUKTURA PROGRAMA

1. TAČKA I LINIJA

Likovno područje crtanje:

Analitički spoznati, istražiti, vrednovati i moći izraziti različitost konstruktivnih linija/crta i tačaka, promjena dužine, smjera, i gustine rasporeda u predstavljanju složenih struktura. Registrovati u svom okruženju, spoznati i biti sposoban /ovladati/ primijeniti ekspresivne vrijednosti toka i karaktera konturnih /obrisnih/ linija/crta. Prepoznavanje karaktera i vrijednosti linije; meke i tvrde, svijetle i tamne, prozračne i zasićene u cilju potpunijeg likovnog izraza. Primjena linije/crte u funkciji definisanja karaktera oblika i položaja u prostoru; linije koje se razlikuju po toku, građenje putem linije, linija koja definiše oblik. Kroki kao crtačka disciplina. Linija sa karakteristikama “stenografskog” bilježenja položaja karaktera figure u pokretu i prostoru.

2. BOJA

Likovno područje slikanje:

Razvijanje sposobnosti uočavanja, analitičkog pristupa, vrednovanja i usvajanja hromatskih karakteristika boja. Koje su osnovne karakteristike hromatskih boja? Osnovne karakteristike hromatskih boja su: ton /boja/, zasićenost boje /intenzitet obojenosti/, valerska vrijednost /količina svjetla u tonu boje/. Podjela boja se vrši i po psihološkom djelovanju na posmatrača, boje dijelimo na tople i hladne. Tople boje djeluju dinamično “veselo” čine nas raspoloženim i aktivnim, prostorno izgledaju bliže, dok hladne boje djeluju smirujuće, opuštaju i prostorno izgledaju udaljenije.

Dalji rad na razvijanju sposobnosti, uočavanja, analizi i mogućnosti predstavljanja komplementarnog kontrasta. Kontrasta parova boja koje se, kada se nalaze jedna pored druge međusobno naglašavaju, a kada se pomiješaju, jedna drugu poništavaju.

3. PLOHA

U okviru tematske oblasti Ploha realizovat će se sva likovna područja koja se u svojoj realizaciji predstavljaju u dvodimenzionalnoj formi /na plohi/; crtanju, slikanju, grafici.

Razvijanje sposobnosti uočavanja karakteristika i primjene u predstavljanju oblika na plohi putem različitih formi komponovanja. Primjena kompozicije u kojoj dominira simetričan raspored elemenata. Realizacija kompozicije u asimetričnom odnosu elemenata. Dvodimenzionalna organizacija kompozicije i njena primjena u likovnim područjima crtanja, slikanja i grafike. U okviru kompozicije plohe mogu imati svoje karakteristike mogu biti: statična i dinamična ploha. Ovladavanje sposobnostima uočavanja, vrijednovanja i primjene statičnih i dinamičnih ploha, pozitivnog i negativnog /crnog i bijelog/ prostora na grafičkom listu /grafičkom otisku/. Rad na daljem savladavanju oblasti grafike, primjene jednobojnog i višebojnog visokog tiska, u tehnici gipsoreza, linoreza i karton /papir/ grafike.

Pored ovih karakteristika ploha može biti razvedena, ako nije pravilnog geometrijskog oblika i tada za takvu plohu kažemo da ima amorfni oblik. Ploha može biti i preklopljena, ako se odnosi na geometrijsko tijelo u prostoru ili skulpturu, kada se misli na oplošje predmeta u prostoru.

4. POVRŠINA

U tematskoj oblasti Površina, u likovnim djelima umjetnika prepoznati i analizirati karakteristike skulptorskih tekstura i biti sposoban primijeniti ih u sopstvenom likovnom radu /izrazu/. Proširivanje ranije usvojenih kompozicionih odnosa: dinamična i statična kompozicija, horizontalna /vodoravna/ kompozicija, vertikalna /uspravna/ kompozicija, kružna, piramidalna /trougona/, slobodna /raspršena/, dominacija. U prostornom oblikovanju, u niskom i visokom reljefu prepoznati i moći predstaviti kontraste oblika i različitih tekstura /primjena kompozicije jednostavnog ritma/.

Primjena mekih skulptorskih materijala podesnih za izvođenje različitih tekstura, glina, glina-mol, plastelin i sl.

5. MASA I PROSTOR

Tematska cjelina, masa i prostor obuhvata likovne oblasti: oblikovanje, građenje. U svom okruženju i na skulptorskim djelima registrovati, analizirati i moći procijeniti odnos mase i prostora. Volumen predstavlja obim i zapreminu nekog tijela. Ako je volumen ispunjen, onda govorimo o masi. Masu definišemo kao materijal koji ispunjava i zauzima neki prostor /primjer: kamen, komad drveta, puna cigla, kao oblik koji je u potpunosti isunjen svojom strukturom/. Prostor može biti otvoreni i zatvoreni /unutrašnji i vanjski/. Oblici u prirodi mogu biti prigodni i načinjeni. Prirodni oblici nastaju kao rezultat djelovanja prirodnih sila na neki prirodni materijal, a načinjeni oblici nastaju kao rezultat čovjekovog rada. Oblike karakteriše njihova forma pa oni mogu biti jednostavni i složeni. Složeni oblici su oni za koje kada ih analiziramo možemo reći da se sastoje iz većeg broja jednostavnih /geometrijskih/ oblika.

Arhitektura je oblast koja se izražava u strukturama prostornih kompozicija. Arhitektonski objekti mogu imati jednostavne i složene forme. Karakteristika savremene gradnje je da se u realizaciji objekata primjenjuju nosive konstrukcije. Nosive konstrukcije su dijelovi arhitektonskih objekata koji predstavljaju skelet neke građevine. Prilikom projektovanja jedan od osnovnih zadataka je da se vodi računa o namjeni i funkcionalnosti prostora.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Likovna kultura u VI razredu podrazumijeva početak sintetičke koncepcije vizuelnog doživljaja, povezivanje novih vizuelnih iskustava sa do tada prethodno stečenim znanjem, bogaćenjem novim likovnim sadržajima i likovnim iskustvima, nivoom usvojenog doživljavanja likovne umjetnosti, podrazumijevamo fazu likovnog izražavanja vizuelni realizam. Pristup okolini je intelektualno vizuelni, a mišljenje apstraktno.

Usvajanje znanja i likovno kreativni rad realizuje se kroz forme prostorne organizacije kompozicije:

1. OBLIKOVANJE NA PLOHI - dvodimezionalna organizacija kompozicije;
2. OBLIKOVANJE U PROSTORU – rješavanja trodimenzionalnih formi.

Ove dvije podjele kerativnog rada po prostornoj organizaciji kompozicije, realizuju se kroz LIKOVNE OBLASTI /likovna područja.

Za oblikovanje na plohi kroz područja:

- CRTANJE;
- SLIKANJE;
- GRAFIKA;
- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA.

Oblikovanje u prostoru kroz područja:

- PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE;
- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA.

Programski sadržaji predmeta LIKOVNA KULTURA u osnovnoj školi realizuju se kroz formu tematskih cjelina/oblasti koje bi trebale biti ustrojene /unificirane/ jednobrazno za sve razrede od 1-9. razreda.

1. TAČKA I LINIJA;
2. BOJA;
3. PLOHA;
4. POVRŠINA;
5. MASA I PROSTOR.

Ovakva forma obezbjeđuje kontinuitet u usvajanju i proširivanju znanja, sposobnosti i likovne kreativnosti djece, permanentno kroz cjelokupni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje. Tematske cjeline bi se realizovale kroz likovno- kreativni rad u svakom polugodištu, što znači da bi svaka tematska cjelina bila dva puta uključena u realizaciju u toku školske godine. Ovakav pristup zaokruživanja jedne cjeline kroz likovne zadatke /likovne probleme/ obezbijedio bi veću preglednost i sistematizovanje gradiva koje učenici trebaju usvojiti i njegovo logičko ponovno proširivanje u drugom polugodištu. Ponavljanje tematskih cjelina u formi koncentričnih krugova pruža mogućnost preispitivanja usvojenih i prezentiranja novih sadržaja i znanja.

Ovako postavljene tematske cjeline ne isključuju ni jednu oblast, niti bilo koju tehniku.

Kvalitet učenja u likovnoj kulturi je proces kada učenici vizueliziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju i razriješ ga putem likovno- tehničkih sredstava. Taj proces kod učenika razvija kreativno mišljenje, sposobnosti i saznanja što utiče na formiranje likovno oblikovnih temelja koji će im pomoći u analizi složenih vizuelno likovnih ideja i problema u komponovanju osmišljenih likovnih kompozicija.

Likovna pismenost podstiče se kroz nastavu koja učenike uključuje u aktivan proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema i sposobnosti vrijednovanja. Razvoj likovne pismenosti obuhvata razradu zadatah nastavnih tema putem kojih učenici spoznaju /stvaraju predstavu/ o značaju likovne umjetnosti u vlastitom životu, i interakciju umjetnosti, nauke i društva, novih medija i okruženja.

Motivi – teme /likovni sadržaji/

Prikladne teme za likovno kreativni rad predstavljaju učenički doživljaji i spoznaje. Motive prema svojoj vizuelizaciji sadržaja dijelimo na:

1. Vizuelne motive;
2. Nevizuelne motive;
3. Motive likovne forme /likovni i kompozicioni elementi/
 - iz neposrednog okruženja djeteta; porodica, škola, mjesto stanovanja, prostori, objekti, pojave u prirodi, biljke...;
 - sadržaji drugih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/; maternjeg jezika /priča, bajka, poslovice, basna, pjesmica, matematike, prirode i društva, muzičke kulture, tjelesne i zdravstvene kulture i kulture življenja;
 - iz narodnih običaja /tradicije/; značajni datumi, praznici, etnografsko nasljeđe;
 - značajna umjetnička ostvarenja iz svjetske likovne /baštine/ umjetnosti;
 - likovni i kompozicioni elementi; shodno učeničkom uzrastu razrješavanje likovnih zadataka kroz upotrebu likovnih i kompozicionih elemenata
 - nevizuelni poticaji; emocije /osjećanja/, čulni poticaji, sreća, tuga, strah, muzika, vjetar...

POJMOVI KOJE ĆE UČENICI USVOJITI

CRTANJE : usvojiti pojmove: crtež, tok linije, konturna linija /obris/, karakter linije, smjer linije, građenje linijom, kroki /crtež koji sa malim brojem linija definiše pokret i karakter figure/;

SLIKANJE: proširivanje usvojenih pojmova za tematsku oblast boja: spektar boja, hromatske karakteristike boja, zasićenost boja, valerska vrijednost boja, podjela boja po psihološkom značenju; tople i hladne;

GRAFIKA: usvojeni pojmovi za oblast ploha: lik, ploha, dvodimenzionalno, simetrija, asimetrija, statično, dinamično, grafički list, tiskanje /štampanje/ otiskivanje, gipsorez;

PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE: usvojeni pojmovi za oblast površina; slikarska tekstura, karakter površine, za oblast prostornog oblikovanja; reljef, niski/plitki reljef sa malim ispupčenjima, visoki reljef – puni oblici /forme/ koji se sa nekim svojim dijelom vežu za pozadinu /osnovu/, jednostavan ritam, tekstura, skulptorski /vajarski, kiparski/ materijali, kip, kiparstvo, kipar, prostor, masa, prirodni oblici, načinjeni oblici, gradnja, jednostavni oblici, složeni oblici, zatvoreni i otvoreni oblici, struktura, nosive konstrukcije, funkcionalnost prostora, tlocrt.

OCJENJIVANJE

Ocjenjivanje u predmetu Likovna kultura je izuzetno složen segment rada nastavnika, s obzirom na to da crtež predstavlja cjelinu koja u sebi sadrži komplekse sposobnosti i osobina djeteta, upornosti i iskustva, stečenog znanja i usvojenih navika, pozitivnog i negativnog uticaja sredine, kao i sklad emocionalnih i izražajnih sposobnosti transponovanih u likovne elemente. Iz tog razloga i dječiji crtež moguće je analizirati sa različitih aspekata:

1. estetskog;
2. psihološkog;

3. pedagoškog.

Ako prihvatimo da se djeca likovno izražavaju jer imaju potrebu da iskažu svoj svijet, svoje viđenje svijeta, predmeta i pojava, svoje strahove i oduševljenja, onda su svi ti radovi “stenografski zapis duše” i kao takvi moraju biti dobri.

Činjenica je da se nastavnik u razredu susreće sa učenicima koji su nadareni i onima koji nisu, i postavlja se pitanje šta raditi u takvoj situaciji? Učenici koji nisu nadareni ne bi trebali biti “kažnjeni” slabim ocjenama zato što je priroda “zaboravila” da ih obdaru sposobnošću za likovno-kreativno izražavanje /ne posjeduju likovni talenat/.

Predmet Likovna kultura složen je iz dva segmenta;

1. Likovna Forma /Likovni jezik/ i
2. Likovni sadržaj.

Oblast Likovna Forma /Likovni jezik/ koji se odnosi na likovne elemente i principe komponovanja su teoretskog karaktera i mogu se savladati i usvojiti.

Dakle, učenici koji nisu talentovani trebaju imati priliku u skladu sa svojim mogućnostima da usvajaju likovni jezik i njime se izražavaju. Prilikom ocjenjivanja manje nadarenih učenika treba pratiti i imati u vidu individualne mogućnosti, stepen zalaganja i želje da se realizuje postavljeni zadatak, napor koji dijete ulaže u realizaciju zadatka da bi postiglo rezultat, aktivnost na časovima likovne kulture. Nema loših dječijih radova.

Vizuelno estetska kultura razvija kod učenika sposobnost uživanja i razumijevanja umjetnosti, odnos prema estetskom, pravilno doživljavanje vizuelnih informacija, odnos prema svjetskoj i našoj kulturnoj baštini.

Pravilan odnos nastavnika prema učeničkim radovima je od izuzetnog značaja za likovno - kreativni rad djece. Ako nastavnik traži od djece da tačno “prepisuju” percipirano, da doživljavaju i gledaju očima odraslih svijet oko sebe, onda takva nastava Likovne kulture ne odgovara osnovnim principima savremene nastave, ciljevima i zadacima koji se pred nju postavljaju.

RAD SA DJECOM SA POSEBNIM POTREBAMA

Ono što treba naglasiti je da sam plan predmeta Likovna kultura dozvoljava veliku slobodu svakom nastavniku u kreiranju godišnjeg programa rada i da se bazira, u najvećoj mjeri, na usvajanju ponuđenih programskih sadržaja i odgojno obrazovnih ciljeva i zadataka /likovnih zadataka-problema, i likovnog jezika/, u okviru individualnih mogućnosti svakog pojedinog učenika. To je razlog da u okviru redovne devetogodišnje osnovne škole nije potrebno praviti posebne planove i programe za djecu sa posebnim potrebama, jer bi to značilo da se treba stepenovati složenost programa, a onda se postavlja pitanje na koliko nivoa složenosti, što bi značilo da ako imamo pet nivoa pet različitih programa, nego je potrebno u individualnom pristupu likovne zadatke odmjeriti prema mogućnostima svakog od pomenutih učenika, što u izvjesnom smislu podrazumijeva reduciranje obima i složenosti redovnog programa, sa ciljem zadovoljavanja intencija inkluzije u školama.

MUZIČKA KULTURA

MUZIČKA KULTURA

1 sat sedmično

35 sati godišnje

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTAT UČENJA
<p align="center">ZNANJE</p>	<p><u>Sticanje znanja o:</u> -elementarnim muzičkim komponentama i pojmovima te njihova primjena tokom pjevanja pjesama, slušanja muzike, izvođenja muzičkih igara i brojalica: -dinamika - poznavanje italijanskih oznaka za dinamiku: piano - tiho, mezzoforte – srednje glasno (jako), forte – glasno (jako, snažno) , crescendo i decrescendo; -tempo - poznavanje italijanskih oznaka za tempo: lagani Andante-hodajući, umjeren – Moderato, brzi tempo Allegro- veselo, radosno, u širem smislu, brzo i Presto – veoma hitro, brzo; -artikulacija (<u>akcenti</u>, staccato, legato); -intonacija, pravilno fraziranje; -različita notna trajanja: cijela nota, polovina, četvrtina, osmina, šesnaestina i odgovarajuće pauze; -poznaje violinski ključ, uočava mjeru, -sticanje znanja u određivanju forme muzičkog djela (motiv, rečenica, mala dvodijelna pjesma, mala trodijelna pjesma) bez ulaženja u detaljniju analizu djela; -primjena pojmova: rečenica, tema, mala dvodijelna i trodijelna pjesma; -upoznavanje idiofonih tradic.i instrum.</p>	<p>Učenici bi trebali imati znanje i razumijevanje: -Učenici/ce uočavaju važnost poznavanja navedenih pojmova, primjenjuju ih tokom izvođenja pjesme, muzičke igre ili brojalice te na taj način poboljšavaju kvalitetu interpretacije; - Uočavanjem navedenih elemenata interpretacije tokom slušanja, učenici/ice vrše analizu djela i donose estetski sud o njima; - Sigurno uočavaju i primjenjuju oznake za dinamiku; tempo, artikulaciju; - Analizirajući notni tekst učenici sigurno prepoznaju navedena notna trajanja i izvode ritam uz kucanje ili taktiranje; -Svjesno obrazlažu najadekvatniju primjenu raznih instrumenata u samostalnoj izradi originalnih aranžmana; -Pokazuje veliku zainteresovanost i ljubav prema muzici, svjesnost o značaju i potrebi muzike u životu;</p>

<p style="text-align: center;">SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE</p>	<p><u>Razvijanje muzičke sposobnosti i vještine:</u> -razvijanje muzičkih sposobnosti: ritmička reprodukcija–složenije kombinacije, vokalna reprodukcija, razvijanje obima glasa, razvijanje muzičke memorije, kao i osjećaja za harmoniju i višeglasno pjevanje – kanoni); -izvođenje ritma na osnovu notnog zapisa sa izgovorom (za četvrtinu "ta", dvije osmine "ta-te", -upoznaje i uočava u notnom tekstu podjelu jedinice brojanja na tri-triola i četiri dijela (informativno); - sigurno izvodi šestosminsku mjeru; - izvođenje jednostavnijih brojalica na osnovu notnog zapisa; - pjevanje pjesama na osnovu notnog zapisa u C – duru; -tokom slušanja pamti naziv djela, ime kompozitora i poredi ga sa drugim slušanim djelima;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Svjesno prihvata i ispravlja svoje greške u intonaciji i u muziciranju; ukazuje i na greške i ispravlja i druge; - Prethodna muzička iskustva i muzičke termine koristi u daljem učenju; - Već formirane kriterije za procjenu kvaliteta koristi prilikom izvođenja i slušanja djela; - Uživanje u sve slobodnijem predstavljanju publici; - Slobodno izlažu svoje mišljenje i ideje i prave poređenja ostvarenog; -Informativno upoznaje pjevanje i sviranje na osnovu notnog zapisa;
<p>VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE</p>	<p><u>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</u> -samokritičnost prema sebi kao izvođaču (vokalnom i instrumentalnom) i u odnosu na druge, - ispoljavanje emocionalne i estetske osjetljivosti na kvalitet muzike sve je intenzivnije; -ispoljavanje interesa i ljubavi prema sadržajima iz muzičke baštine BiH; - svjesnost značaja muzike u životu i potrebi učenja o muzici; -vrlo jasno ispoljavanje razvoja interesa i intenzivne želje za bavljenjem muzikom koja treba da postane trajna potreba;</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Samopouzdanje u pjevanju i sviranju je sve veće, kao i zalaganje i odgovornost za kvalitet skupnog muziciranja; - Iskreno i dobronamjerno iskazuje svoje mišljenje i kritiku, a poštuje i cijeni mišljenja i stavove drugih; - Uočava i hvali; aplauzom nagrađuje najkvalitetnije izvođenje; -Ispoljava svoj odnos prema muzici i želju da je često sluša u školi, na koncertima i sl. -Samostalno se uključuje u muzičke sekcije, a djeluje i na druge da slijede njegov primjer;

STRUKTURA SADRŽAJA

- I PJEVANJE I SVIRANJE;
- II MUZIČKE IGRE;
- III BROJALICE ;
- IV SLUŠANJE MUZIKE;
- V DJEČIJE STVARALAŠTVO.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Po Nastavnom planu, od prvog do četvrtog razreda, muzička kultura je zastupljena sa 2 časa sedmično. Novina je, da je *od petog do devetog razreda smanjen fond časova na jedan čas sedmično, odnosno, 35 časova godišnje*. Smanjenjem fonda časova smanjuje se i obim zadataka koji se postavljaju pred učenike.

Program za šesti razred sastavljen je tako da se njegovom realizacijom sistematiziraju prethodna znanja, ali i stiču nova. Nastavna građa se izlaže linearno i sistemom koncentričnih krugova. Postavljeni zahtjevi se ostvaruju preko novih primjera: novih dječjih pjesmica, brojalice, muzičkih igara i kompozicija za slušanje muzike. Nastava muzičke kulture se ostvaruje pjevanjem dječjih pjesama, pjevanjem pjesama narodne tradicije, učvršćivanjem precizne intonacije, sviranjem na ritmičkim i melodijskim instrumentima Orffovog instrumentarija, izvođenjem muzičkih igara naroda Bosne i Hercegovine kao i drugih naroda, upoznavanjem i usvajanjem muzičkih pojmova, učenjem notnog pisma u okvirima njihovih potreba, slušanjem muzike/glazbe, dječje stvaralaštvo i kroz izvođenje ritma.

U središtu nastavnog djelovanja i dalje ostaje rad na otklanjanju problema koje djeca imaju: razvoj opsega dječjeg glasa, preciznost intonacije, pravilna dikcija i akcenti, fraziranje, disanje, kultivisanje glasa, reprodukcija ritma i razvijanje muzičke memorije.

Pjevanjem i sviranjem treba u toku školske godine obraditi najmanje **12 pjesama**. Predložene pjesme odgovaraju opsegu dječjeg glasa, a po sadržaju i karakteru su interesantne i bliske djeci u šestom razredu. Nakon doživljaja pjesme u izvođenju nastavnika ili sa CD-a, djeca je uče pjevajući uz nastavnika. Pjevajući i učeći pjesmu učenici/ce učvršćuju svoja znanja o formi kompozicije (frazu, rečenica, mala dvodijelna i trodijelna pjesma). Pjesmu učiti uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir, sintisajzer, gitara). Praćenjem i analizom notnog zapisa u udžbeniku, učenici će učvrstiti prethodna i sticati nova znanja. Kreativnost u ovoj oblasti ispoljavat će se kroz dječju primjenu novih muzičkih znanja u izradi pratnje i aranžmana, te sviranju na Orffovim ritmičkim i melodijskim instrumentima.

U šestom razredu učenici/ce pjevaju lakše pjesmice na osnovu notnog zapisa, i dalje u obimu oktave, C – dur ljestvice, kao u petom razredu. U šestom razredu je potrebno u sviranju postavljati iste zahtjeve. Ponoviti abecedu i solmizaciju, te svirati lakše pjesmice na metalofonu, ksilofonu, blok-flauti, na instrumentu kojim nastavnik (škola) raspolaže. Cilj pjevanja i sviranja je upoznavanje učenika sa ovim elementima muzičkog obrazovanja više informativno.

U šestom razredu treba naučiti najmanje **4 brojalice**. Brojalice imaju u ovom razredu različit sadržaj: *racionalne* ("Dinaj, dinaj, diničica", "Jedan, dva, tri, četiri", "Mladi kovač" i "Štuka štuku pojela") i *iracionalne brojalice* ("Engele, bengele"). *Ritam* u njima je složeniji a česta je i *promjena mjere* iz dvodijelne u trodijelnu i četvorodijelnu mjeru, te druge kombinacije. Novina su *podjela jedinice brojanja*. na tri dijela-*triola* i

četiri dijela. Brojalice koje sadrže dvodijelnu podjelu jedinice mjere / brojanja i dalje se izvode **na osnovu notnog zapisa** uz ritmički izgovor "ta" i "**ta-te**", dok su brojalice sa podjelom jedinice mjere na tri ("**ta-te-ti**") i četiri dijela ("**ta-fa-te-fe**") date da ih djeca dožive kroz brojalice i zapaze, ali će se njihovo usvajanje i obrada vršiti u VII razredu.

Posebnu pažnju treba posvetiti organizovanju maštovitih načina interpretacije brojalice sa i bez sviranja na instrumentima, ohrabrujući djecu i poštujući njihove prijedloge.

U toku školske godine učenici treba da nauče **4 muzičke igre**. Učenjem muzičkih igara učenici upoznaju narodnu tradiciju naroda Bosne i Hercegovine i zemalja iz regije odnosno najbližeg okruženja i drugih zemalja (Kuba, Izrael, Libija, Italija,), čime se ostvaruje multikulturalni muzički odgoj. Koreografije okretnih igara i narodnih plesova iz različitih krajeva imaju utvrđene figure i kretnje, te je potrebno djecu upoznati sa pravilima igre ili plesa. Muzičke igre predviđene Nastavnim programom su pretežno igre sa pjevanjem. Potrebno je naučiti prvo pjesmu, pa zatim učiti pravila igre, pokrete, spojiti elemente igre i tada izvoditi igru u cjelini.

Kroz učenje muzičkih igara i dalje se ostvaruje visoka korelacija nastave muzičke kulture sa nastavom tjelesnog odgoja.

Slušanjem muzike učenici upoznaju kompozicije domaćih i stranih autora. Potrebno je tokom godine **obraditi najmanje 12 kompozicija**, sa težištem na umjetničko-doživljajnoj komponenti i sa ciljem da pozitivni interesi i stavovi prema muzičkim vrijednostima budu sve jasnije izraženi. U program su uvrštene vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne kompozicije. Slušanjem učenici/ice zvučno razlikuju orkestarske instrumente (pojedinačno i po grupama) kao i glasove (dječji, ženski, muški glas, hor/zbor). Ne treba zanemariti vizuelni doživljaj svakog instrumenta, grupe instrumenata i orkestra. Učenicima/cama pokazati uživo ili na slici instrumente koje slušaju.

Odabrane kompozicije treba slušati u cjelini sa CD-a (globalno slušanje, emocionalno). Pored umjetničkog doživljaja slušane kompozicije, učenicima postavljati i zadatke sa ciljem uočavanja karaktera kompozicije, tempa, dinamike, artikulacije, izvođača, itd. Na kraju časa obavezno dati zaključak o slušanom djelu, pa potom ponoviti slušanje. Podsticati djecu da svoja zapažanja i doživljaje izraze usmeno, opisno, likovno i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

Pored redovne nastave, važnu ulogu imaju **izborna nastava i nastava koja uključuje dodatnu aktivnost i vrijeme** (posjete koncertima, itd). Od izuzetnog značaja su **vannastavne aktivnosti**: hor (mlađa i starija uzrasna grupa) i orkestar (tamburaški, harmonikaški i drugi). Mlađi hor/zbor čine učenici od trećeg do petog razreda (dvoglasno pjevanje) a učenici od 6. – 9. razreda formiraju hor starije uzrasne grupe (troglasno pjevanje). Pjevanje u horu ili sviranje u orkestru dovode učenike/ce na najviši stupanj muziciranja i imaju najsnažniji efekt u muzičkom/glazbenom razvoju djeteta te svakako zaslužuju svoje mjesto u godišnjem programu rada svake osnovne škole. Talentirane učenike treba uključivati u hor/zbor i orkestar te predlagati da se upisuju u muzičku/glazbenu školu. Ove aktivnosti su opširnije obrazložene u tabelama. Za hor je potrebno 2 časa sedmično po dionici (dvoglasni hor 4 časa sedmično). Za orkestar je potrebno 2 časa sedmično za svaku grupu instrumenata.

RAZRADA SADRŽAJA

SADRŽAJ	ZNAJNE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA <small>(ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)</small>
<p>I PJEVANJE I SVIRANJE-IZBOR</p> <p>1. Ja bih (Asim Horozić, Zdravko Zlatić)</p> <p>2. List na putu (M. Đurović, stihovi Šukrija Pandžo)</p> <p>3. Cvjetni puteljak (J. Kaplan) iili Pjesma dječaka (D. Basrak, stihovi Zl. Kolarić-Kišur)</p> <p>4. Srebrni voz (B. Nikolić, stihovi M. Alečković)</p> <p>5. Moja domovina (Hana i Dinko Čizmić)</p> <p>6 Dan praznični (W. A. Mozart)</p> <p>7. Noćas (B. Nikolić, stihovi (Zl. Kolarić-Kišur)</p> <p>8. Na livadi (M. Milojević) ili Proljeće (I. Genov)</p> <p>9. Repata priča (M. Jelićanin, stihovi Grigor Vitez)</p> <p>10. Ne žuri tata, ne žuri mama, muzika: Kolaković Ajka, tekst: Bekrić Ismet,</p> <p>11. Adio kerida, Sefardska romansa,</p> <p>14. Cazin-grade, (Zapisao Vlado Milošević)</p> <p style="text-align: center;">KANONI</p> <p>1. Tišina ljetne noći (Zl. Grgošević)</p> <p>2. Kukavica (J. G. Ferari)</p>	<p>- Pjevanjem jednoglasnih pjesama i kanona učenici/ice obogaćuju fond pjesama i proširuju teoretska znanja:</p> <p>- uočavaju i određuju karakter pjesme, tempo, dinamiku i primjenjuju ih;</p> <p>- poznaju notna trajanja i pauze;</p> <p>- sigurnije izvode 6/8 mjeru;</p> <p>- prihvataju korekcije i poštuju pravila (preciznija intonacija, artikulacija, dikcija, disanje, fraziranje);</p> <p>- shvataju svrhu korekcije pojedinca radi podizanja kvaliteta muziciranja;</p> <p>- pjevanje pjesmica prema notnom zapisu u C – duru;</p> <p>- imaju više povjerenja u sebe i samostalnije pjevaju i sviraju Orffove instrumente;</p> <p>- zvučno i vizuelno prepoznavanje metalofona, ksilofona, blok flaute, melodike;</p> <p>- sviranje na metalofonu;</p> <p>- sviranje na instrumentima kao pratnja pjevanju;</p> <p>- izrada aranžmana za sviranje na Orffovim ritmičkim instrumentima;</p> <p>- pokret i ples kao elementi u izražavanju ritma, tempa i dinamike;</p> <p>- sticanje znanja u određivanju forme muzičkog djela (motiv, rečenica, tema; mala</p>	<p>- Kod učenika/ica se poboljšava vokalna reprodukcija, razvija muzička memorija i proširuje obim glasa</p> <p>- Učenici/ce osjećaju i svjesno izvode 2, 3, 4- dijelnu mjeru, promjenu mjere i koriste pojmove "teza i arza";</p> <p>-Razvija se osjet za ritam: podjela jedinice mjere na dva : ta, ta-te;</p> <p>-Osjet za tempo i dinamiku je sve razvijeniji;</p> <p>- Samostalno istraživanje i uključivanje u sviranje pratnje pjesmi;</p> <p>-Poznaje mogućnosti i Orffovih instrumenata i adekvatno ih kombinuje sa priručnim;</p> <p>-Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja i aktivno učestvuje u izradi aranžmana;</p> <p>-Pokazuje visok nivo spretnosti u sviranju i improvizaciji</p>	<p>-Pokazuje veliko zalaganje i trud da svoje muziciranje usaglasi sa grupom i kolektivom;</p> <p>- Često pjeva i svira jer uvida da treba vježbati ako se želi postići kvalitet</p> <p>-Vrši samoprocjenjivanje i procjenjuje pjevanje drugih;</p> <p>- Imma pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu ili orkestru</p> <p>- Shvata potrebu uklapanja svog glasa u hor/zbor da se doprinese boljem zvučanju.</p> <p>-Razumije i svjesno obavlja muzičke zadatke i obaveze (kao pojedinac ili dio grupe)</p> <p>-Komentarima i praktičnim djelovanjem pokazuje</p>	<p>-Redovno učešće u pjevanju i sviranju: nastava, priredbe, izleti, kuća;</p> <p>-Komunikacija i interakcija u muziciranju (improvizaciji) ;</p> <p>-Stalna briga i čuvanje školskih muzičkih instrumenata kao vrijednosti;</p> <p>-Samostalna izrada vlastitih improvizovanih instrumenata</p> <p>-Upotreba instrumenata u skladu sa zadacima pjesme i/ili dogovorenim aranžmanom;</p> <p>- Kroz svoje ponašanje i učestalo muziciranje pokazuje da muziku doživljava i cijeni</p> <p>- pjevanje u školskom horu/ zboru</p> <p>- sviranje u školskom orkestru</p>	<p>-Planira i osmišljava muzičke igre kao podsticaj za učenje zagonetke, premetaljke rebuse;</p> <p>-Inicira i organizuje pjevanje i sviranje u interakciji (učenje u školi, u porodici),</p> <p>-I sam učestvuje u interpretaciji i improvizaciji i podstiče komunikaciju;</p> <p>-Stalno komunicira sa djecom i upućuje ih na izvore znanja pored udžbenika;</p> <p>- Motivira rad i nenametljivo rukovodi dječijim aktivnostima</p> <p>- Aktivnim uključenjem u zajednički rad pomaže deci u kolektivnom, grupnom i individualnom muziciranju.</p> <p>-Prati i procjenjuje njihova individualna postignuća, u poređenju sa njihovim individualnim rezultatima u petom razredu;</p>

<p><u>II MUZIČKE /GLAZBENE IGRE</u></p> <p>Izbor:</p> <p>1. Havanagila, Izrael, tradicionalni ples</p> <p>2. Zan iz Abedina (Zane from Abedeen), Libija, tradicionalna pjesma</p> <p>3. Bella bamba, Italija, tradicionalni ples</p> <p>4. Narodno kolo</p> <p><u>III. BROJALICE</u></p> <p>Izbor:</p> <p>1. Dinaj, dinaj, diničica (Zapisala Elly Bašić, Zagreb)</p> <p>2. Engele, bengele</p> <p>3. Jedan, dva, tri, čet'ri, pet (Beograd)</p> <p>4. Mladi kovač</p> <p>5. Štuka štuku pojela</p> <p><u>IV. SLUŠANJE MUZIKE:</u></p> <p>Izbor :</p> <p>1. Tiha, tiha pjesma, J. Magdić, stihovi: Grigor Vitez i Meditacije s Benbaše, M. Jelićanin;</p> <p>2. Uspavanka, odlomak iz</p>	<p>dvodijelna pjesma, mala trodijelna pjesma) i primjena; -upoznavanje idiofonih tradicionalnih instrumenata</p> <p>-Ima veliki fond muzičkih igara;</p> <p>-pamti i imenuje pojedine pjesme, igre i kola;</p> <p>- izvodi zadatu koreografiju;</p> <p>-primjenjuje ranije znanje na novu igru;</p> <p>-pravilno izvodi igru odnosno kolo;</p> <p>-prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje.</p> <p>-primjećuje i razumije da svaka zemlja ima svoje tradicionalne igre i pjesove;</p> <p>-Ima u memoriji veći broj ranije obrađenih brojlica i izvodi ih po sjećanju;</p> <p>- Izvodi brojlicu precizno i tačno u skladu sa tekstom;</p> <p>-Razlikuje note po trajanju: cijela nota, polovina, četvrtina, osmina, šesnaestina</p> <p>- izvođenje ritma na osnovu notnog zapisa sa podjelom jedine mjere na dva, sa izgovorom: za četvrtinu "ta", dvije osmine "ta-te"; Triolu ("ta-te-ti") i podjelu na četiri šesnaestine "ta-fa-te-fe" treba da doživi samo informativno;</p> <p>-Prema zadatku izvodi odgovarajuće pokrete u mjeri i ritmu;</p>	<p>-Samostalno pjeva i igra sa osjećajem sigurnosti;</p> <p>-Samostalno izvodi zadane pokrete;</p> <p>-Samostalno igra u kolu i usvaja pokrete sa više sigurnosti;</p> <p>- Upoređuje note i njihovo trajanje u brojlicama;</p> <p>-Brzo uočava sličnosti i razlike u trajanju nota i obrazlaže ih;</p> <p>- Na osnovu sviranja ritma prepoznaje ranije naučene brojlice (muzičke zagonetke);</p> <p>- Tačno izvodi mjeru i ritam uz taktiranje i izgovaranje ritamskih slogova;</p> <p>-Samostalno izvodi ritam sviranjem na instrumentima;</p> <p>-Predlaže i izvodi pratnju, kombinuje instrumente (aranžmani);</p> <p>-Brzo pamti i pjevuši melodiju pjesme koju sluša;</p> <p>- Uočava, upoređuje, razlikuje, samostalno i tačno izvodi zaključke o slušanom djelu ;</p> <p>- Brzo uočava i saopštava</p>	<p>pozitivne stavove i vrednote prema muzici</p> <p>-Shvata i razumije značaj pokreta u plesu i kolu;</p> <p>-Razvijanje svijesti o kolima kao tradicionalnom muzičkom stvaralaštvu BiH sa utvrđenim pravilima koreografija)</p> <p>- Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja na nastupima folklornih ansambala.</p> <p>-shvata da svaka zemlja ima svoje tradicionalne igre i pjesove i da je to vrijednost koju treba čuvati; (multikulturalnost)</p> <p>-Pozitivno vrednuje brojlicu kao maštovitu igru i komunikaciju, koja razvija osjećaj pripadnosti grupi;</p> <p>- Sa posebnim zadovoljstvom se uključuje u izvođenje i radije novim iskustvima;</p> <p>-Uči i druge izvođenju ritma na instrumentima;</p> <p>- Kroz kreativne načine ritmičkog izražavanja jača samosvijest;</p> <p>- Pamti i donosi u razred nove brojlice i izmišlja nove zajedničke igre;</p> <p>-Shvata da je orkestar muzički uređena zajednica koja svira prema pravilima i znaku dirigenta</p>	<p>- Predlaganje muzičke igre za priredbe;</p> <p>Ponašanje u skladu sa zahtjevima muzičke igre;</p> <p>-Uključenje u modeliranje narodnih nošnji (prema originalu ili slikama);</p> <p>- Izrada nošnji od različitih materijala u učionici,</p> <p>-Crtanje (slikanje) narodnih nošnji,</p> <p>- Učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju</p> <p>-Izvođenje po notnom tekstu na originalnim i napravljenim instrumentima</p> <p>-Osmišljava nove maštovite igre sa instrumentima,</p> <p>- Pronalaženje i zapisivanje brojlica, sortiranje i izvođenje zaključak;</p> <p>-Dopunjavanje zidnog panoa novim zapisima;</p> <p>-Dopunjavanje razredne izložbe-stalna postavka</p> <p>- Crtanje i fotografisanje instrumenata i njihova samostalna prezentacija</p> <p>-Prikupljanje kasete i CD-a sa djelima koja će se slušati u školi</p> <p>- U knjigama i štampi</p>	<p>-Osmišljava, priprema i organizira igre posebno tradicionalne;</p> <p>-Vodi aktivnosti, demonstrira i usmjerava u pravcu dječijih interesa i mogućnosti</p> <p>-Posmatra i prati učenika u radu;</p> <p>-Stimulira ih i direktnim učešćem u igrama i kolu,</p> <p>-Upućuje, pomaže, pokazuje simulacije na kompjutoru;</p> <p>-Sarađuje sa roditeljima i uključuje ih u rad;</p> <p>-Organizira praktični rad i odlazak na probu folklorne sekcije u školi i u KUD.</p> <p>-demonstrira izvođenje i sviranje;</p> <p>- Osmišljava prigodne muzičke igre za interaktivno učenje</p> <p>- Aktivnim učešćem pomaže, koordinira rad i usmjerava aktivnosti učenika;</p> <p>-Razvija kreativnost, dječije radne i kulturne navike;</p> <p>-Procjenjuje interesovanja i napredak učenika,</p> <p>-uzima učešće sa učenicima u izradi improvizacije na ritam brojlice i aranžmana za</p>
---	---	--	---	--	--

<p>opere "Hasanaginica", Asim Horozić, 3. Zvijezda tjera mjeseca, dvoglasni ženski ili dječji hor/zbor, stilizacija Rešad Arnautović 4. Tamburice, muzika i tekst: Aleksa Šantić i S. S.</p> <p>Mokranjac: II Rukovet "U Budimu gradu" 5. Ja volim Sarajevo, Slavko Olujić, stihovi Velimir Milošević ili Sarajevo – ZOI 84, M. Fetahović 6. Valcer u Des-duru, F. Chopin i Mazurka Op. 67 br. 4, F. Chopin ; 7. Kraljevski marš lavova, stav iz Karnevala životinja, C. S. Sans i Picikato polka, J. Strauss, 8. Menuet iz Male noćne muzike, W. A. Mozart, 9. Koncert za trubu i orkestar u Es – duru, I stav, J. Haydn i Ples sa sabljama, odlomak iz baleta "Gajana", Aram Hačaturjan 10. Ples pastira, Marsch i Kineska igra, odlomci iz baleta Krcko Oraščić, P. I. Čajkovski 11. Četiri impresije, Avdo Smalilović i Fantazija za dvije flaute, Asim Horozić 12. Tebi majko misli lete (Ismet Alajbegović, tekst Nikola Škrba) i U dulbašči, sevdalinka u interpretaciji poznatih umjetnika.</p> <p><u>V DJEČIJE STVARALAŠTVO</u></p> <p>Izmišljanje novih pjesmica na zadani ili novi tekst</p>	<p>- Svira ritam na instrumentu po dogovoru i na osnovu vlastitih ideja; -Pokreti su precizni i tačni -Shvata značaj poznavanja umjetničkih djela kao vrijednosti, donošenje estetskog suda o djelu i, - poznavanje umjetničkih djela, - Ima bogat fond djela koja prepoznaje prilikom slušanja -Zna naslov djela i saopštava ime kompozitora; - Određuje karakter djela; -Prepoznaje orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački, udaraljke) -Razlikuje izvođačke ansamble: solo- pjevač ili solo-instrument, orkestar ili grupa orkestarskih instrumenta, hor ; - razlikuje glasove: dječji, ženski, muški; -Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje; -Prepoznaje narodnu muzičku tradiciju; -Poznaje i pamti imena bh. kompozitora i njihova najpoznatija djela; - poznavanje italijanskih oznaka za dinamiku: piano mezzopiano - srednje tiho, mezzoforte – srednje glasno forte; crescendo i decrescendo; -poznavanje italijanskih oznaka za tempo: lagani (andante-hodajući), umjeren (moderato), brzi tempo (allegro- veselo, radosno, brzo) i veoma brzo, hitro (presto); - uočava promjene u tempu;</p>	<p>izvođača djela</p> <p>-Samostalno određuje karakter kompozicije</p> <p>-Tačno određuje dinamiku (glasnoću), tempo i druge karakteristike djela;</p> <p>- Razlikuje i poznaje pojedine instrumente i vizuelno i auditivno</p> <p>-Sposoban je da uz slušanje muzike i praćenje notnog zapisa uoči i primjeni muzičke termine: legato, staccato, piano, mp, mf, f, crescendo, decrescendo, oznake za tempo, znak ponavljanja, ritam, melodija;</p> <p>-Prilikom slušanja muzike, posebno na koncertu, poštuje pravila ponašanja;</p> <p>-Koristiti jednostavan muzički jezik za saopštavanje ideja, i za imenovanje i opis djela i izvođača;</p> <p>-Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja;</p> <p>-Izražava razne ritmove iz života instrumentima;</p> <p>- Pravi improvizaciju ritmičke pratnje pjesmi</p> <p>- Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom.</p> <p>- Sam predlaže ideje i uključuje se u rad na</p>	<p>razvijanje osjećaja za lijepo</p> <p>- Sa vidnim zadovoljstvom izražava utiske o slušanom djelu, -Razgovora o osjećaju ugodnosti i opuštanja,</p> <p>- Često traži da se djelo ponovno sluša;</p> <p>-Komentira osobine djela, saopštava zašto mu se dopada ili ne dopada.</p> <p>-Biranim riječima i odnosom pokazuje da cijeni muziku, izvođače i kompozitore</p> <p>- Traži da ih vidi uživo na koncertima; -Pokazuje kulturu ponašanja kad sluša izvođenje djece u razredu i na koncertu</p> <p>-Aplaudiranjem drugarima i na koncertu pokazuje pozitivan odnos prema djelima i muzičkim umjetnicima</p> <p>-Pokazuje razvoj svijesti o značaju muzike u porodici, školi i okolini</p> <p>-Razgovorom o muzici u okolini, ispoljava svoje stavove i potrebe za lijepim (auditivna ekologija);</p> <p>- Shvata da muzika ima važnu ulogu za poboljšanje kvaliteta života.</p>	<p>pronalaze i prikupljaju slike kompozitora i muzičkih instrumenata (simfonijski orkestar); -Izrada preglednog panoa na koji se dodaju slike instrumenata koje su upoznali, što ih motivise na učenje; -Pronalaze i prikupljaju slike tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH -Izrađuju zidne panoe sa tematskim sadržajima;</p> <p>-Pronalaze i prikupljaju tradicionalne instrumente iz kraja gdje je škola</p> <p>-Izrada zajedničke makete koncertnog podijuma -Vođenje intervjua sa umjetnicima;</p> <p>-Izrada plakata sa važnijim telefonskim brojevima (Narodno pozorište, Opera)</p> <p>-Prikupljanje isječaka iz štampe sa najavom koncerata u gradu (Vodič kroz kulturne muzičke događaje)</p> <p>-Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu. -Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi</p> <p>-Predlaganje oblika muzičkog stvaralaštva;</p>	<p>izvođenje brojalice;</p> <p>-Osposobljava ih i podstiče za uočavanje, prikupljanje materijala i bilježenje,</p> <p>-Osmišljava i realizuje simulacione igre za djecu,</p> <p>-Priprema i vodi djecu kroz aktivnosti dijaloga i interakcije</p> <p>-Pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu.</p> <p>-Ukazuje na adekvatan način izrade preglednih zidnih kalendara sa terminima koncerata.</p> <p>-Planira termine za posjete kulturnim ustanovama i bilježi ih na kalendaru</p> <p>-Osmišljava i obavlja temeljitu pripremu učenika za izlaske iz škole i posjete koncertu i kulturnim ustanovama:</p> <p>- Prati ponašanje na koncertu, oblačenje (pravila i kulturne navike);</p> <p>-Saradnja sa roditeljima i umjetničkim ustanovama;</p> <p>-pohvale i nagrade u skladu sa individualnim napredovanjem u odnosu na V razred;</p>
---	---	---	---	--	---

<p>-Izmišljanje teksta na zadanu ili izmišljenu melodiju;</p> <p>-Slobodna improvizacija na Orffovim instrumentima:</p> <p>-Improvizacija pokreta u ritmu i plesu;</p> <p>- Plesna dramatizacija,</p> <p>-Literarno i /ili likovno izražavanje doživljaja muzike</p> <p>-Prezentacija rezultata samostalnog i grupnog rada</p>	<p>_____</p> <p>-Eksperimentiše, istražuje i kombinuje instrumente;</p> <p>-Samostalno spontano dovršava započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem;</p> <p>- Samostalno istražuje instrument i na njemu improvizira;</p> <p>-Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno;</p> <p>- Na poticaj ali i spontano daje svoje ideje za rad;</p> <p>-Improvizacijom kreira nove aranžmane za pjesmice i brojalice;</p>	<p>muzičkoj dramatizaciji</p> <p>.</p> <p>-Predlaže instrumente za dočaravanje likova u igrokazu</p>	<p>_____</p> <p>-Željom za čestim muziciranjem pokazuje pravilan odnos prema muzici;</p> <p>-Slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, u paru (dijalogom), individualna;</p> <p>-Učešće sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda;</p> <p>-Učešće u prezentaciji muzičkih igrokaza na školskoj priredbi;</p> <p>-Želi da učestvuje u raznim segmentima stvaranja predstave (izradi rekvizita)</p>	<p>-Dogovaranje o improvizaciji koja omogućava neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju.</p> <p>-Komunikacija kroz muziku i kooperacija u radu</p> <p>-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“.</p> <p>-Izvođenje muzičkog igrokaza uz kombinaciju pojedinaca -likova i kolektiva</p> <p>- Sam uzima učešće u izradi kostima, slika za scenu itd.</p>	<p>_____</p> <p>- Svojim odnosom i stavovima podstiče kreativne oblike ispoljavanja;</p> <p>- Priprema, rukovodi i planira muzičke sadržaje u korelaciji sa ostalim umjetničkim i drugim odgojnim područjima;</p> <p>-Saradnja sa lokalnom zajednicom, posjeta školskoj priredbi i koncertima;</p> <p>-Prati i ohrabruje oblike učeničkog kreativnog ispoljavanja i pronalazi područje u kojem je najslobodnije;</p> <p>- Upoređuje individualno postignuće i samostalnost učenika u ovoj oblasti;</p>
--	--	--	--	---	--

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

**PROGRAM NASTAVE TJELESNOG I ZDRAVSTVENOG ODGOJA
ZA ŠESTI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE**

Osnovni cilj tjelesne i zdravstvene kulture je osposobiti učenike za primjenu osnovnih kinezioloških znanja i kinezioloških iskustava - koja će mu omogućiti samostalno tjelesno vježbanje u funkciji usavršavanja psihomotoričkih i funkcionalnih sposobnosti i stimuliranja normalnog rasta i razvoja, a sve to u interesu njegovanja i zaštite zdravlja i opće dobrobiti učenika.

Komplementarni ciljevi tjelesne i zdravstvene kulture tiču se napora usmjerenog ka stvaranju sistema uvjeta, koji će učeniku pomoći da:

- (1) usvoji osnovna znanja i razvije interes i naviku za njegu i zaštitu zdravlja;
- (2) usvoji osnovna kineziološka znanja (iz područja naučnih disciplina kineziologije) i stekne kineziološka iskustva (iz područja psihomotoričkih aktivnosti) za cjeloživotno tjelesno vježbanje;
- (3) usvoji znanja o kontroli osnovnih parametara kineziološkog statusa;
- (4) aktivno koristi slobodno vrijeme i snalazi se u urgentnim situacijama;
- (5) zadovolji potrebu za igrom i kretanjem i razvije interes za bavljenje sportskim, rekreativnim i, eventualno, kinezio-terapijskim aktivnostima;
- (6) razumije, poštuje i promovira ekološke vrijednosti u duhu biocentrizma;
- (7) uvažava svoje kompetencije i racionalno ih afirmira.

Polazni kriteriji za što kvalitetniji obrazovni standard tjelesne i zdravstvene kulture jesu: (1) objektivnost – prilagođenost sadržaja materijalnim uvjetima, (2) primjerenost sadržaja

dobi i spolu učenika, (3) sigurnost učenika, (4) korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreaciju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti, (5) razvoj antropoloških obilježja učenika i (6) interes i potreba učenika.

STRUKTURA CILJEVA TJELESNOG I ZDRAVSTVENOG ODGOJA DJECE

Ciljevi, sadržaji i ishodi

Ciljevi	Sadržaji	Ishodi	Učenice	Učenici	
1. Obrazovni	1. Osnovna teorijska znanja	Tjelesno vježbanje i volumenožnost tijela	Posjeduje osnovna znanja o povezanosti tjelesnog vježbanja sa volumenožnošću tijela.	x	x
		Ishrana i zdravlje	Posjeduje osnovna znanja o uticaju pravilne ishrane na zdravlje.	x	x
		Indeks tjelesne mase (ITM)	Izračunava ITM-a.	x	x
		Umor u školi i načini njegovog otklanjanja	Posjeduje osnovna znanja o umoru u školi i načinima njegovog otklanjanja.	x	x
		Organizacija sportskih takmičenja	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o organizaciji sportskih natjecanja i suđenju u različitim kineziološkim aktivnostima.	x	x
		Prehrana i tjelesni napor	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o značaju prehrane za tjelesne napore	x	x
	2. Osnovna motorička znanja	1. Trčanja: - Trčanja različitim tempom do 6 minuta - Preponsko trčanje	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: trčanju različitim tempom do 6 min; preponskom trčanju.	x	x
		2. Skakanja: - Skok udalj jedan i pol koračnom tehnikom - Osnovni skokovi s mini trampolina - pruženi, zgrčeni, raznožni	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: skoku udalj jedan i pol koračnom tehnikom; osnovnim skokovima s mini trampolina - pruženim, zgrčeni, raznožni.	x	x
		3. Bacanja: - Bacanje male medicinke do 2 kg bočnom tehnikom	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o bacanju male medicinke do 2 kg bočnom tehnikom.	x	x
		4. Kolutanja: - Leteći kolut na povišenje od mekih strunjača	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o letećem kolutu na povišenje od mekih strunjača.	x	x
		5. Višenja, upiranja i penjanja: - Penjanje po konopu do 5 m - Ljuljanje na karikama malom amplitudom, saskok u zaljuljaju - Njih u upor u niskim paralelnim ručama, saskok zanožno	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: penjanju po konopu do 5 m; ljuljanju na karikama malom amplitudom i saskoku u zaljuljaju; njih u upor u niskim paralelnim ručama i saskoku zanožno; premahu zgrčno klimom i raznožno na dvovisinskim ručama; naskoku u upor čučeci na gredu, saskoku pruženo.	x	x
			x	x	

	<ul style="list-style-type: none"> - Klimom premah zgrčno i raznožno na dvovisinskim ručama - Naskok u upor čučevići na gredu, saskok pruženo 		X	
	6. Preskakanja: <ul style="list-style-type: none"> - Zgrčka 	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o izvođenju preskoka "zgrčka".	X	X
	7. Ritmičke i plesne strukture: <ul style="list-style-type: none"> - Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja - Osnovne vježbe aerobika za razvoj repetitivne snage 	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: narodnom plesu po izboru iz zavičajnoga područja; osnovnim vježbama aerobika za razvoj repetitivne snage; «mačjem» skoku; daleko-visoko skoku.	X	X
	<ul style="list-style-type: none"> - «Mačji» skok - Daleko-visoki skok 		X	
	8. Borilačke strukture: <ul style="list-style-type: none"> - Pad natrag i u stranu 	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: padu natrag i u stranu; osnovnim zahvatima držanja u parteru	X	X
	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni zahvati držanja u parteru 			X
	9. Igre: Rukomet: <ul style="list-style-type: none"> - Skok šut - Blokiranje i oduzimanje lopte - Zonska odbrana 6:0, sistem igre s jednim kružnim napadačem Košarka: <ul style="list-style-type: none"> - Kretanje u vođenju i zaustavljanje ili zaustavljanje na dodatu loptu - Vođenje lopte s promjenom smjera i brzine kretanja - Saradnja dva igrača u odbrani i napadu Odbojka: <ul style="list-style-type: none"> - Prijem servisa podlaktično - Mini odbojka 3:3 Nogomet: <ul style="list-style-type: none"> - Vođenje lopte s promjenom smjera i brzine kretanja - Driblinzi i fintiranja 	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: rukomet - skok šutu; blokiranju i oduzimanju lopte; zonskoj obrana 6:0, sistemu igre s jednim kružnim napadačem, košarka - kretanju u vođenju i zaustavljanju ili zaustavljanju na dodatu loptu; vođenju lopte s promjenom smjera i brzine kretanja; saradnji dva igrača u odbrani i napadu, odbojka - prijemu servisa podlaktično; mini odbojci 3:3, nogomet - vođenju lopte s promjenom smjera i brzine kretanja; driblinzima i fintiranjima; udarcu glavom iz kretanja bez skoka	X	X

		- Udarac glavom iz kretanja bez skoka				
2. Antropološki	1. Motoričke sposobnosti	- Snaga: - Brzina: - Koordinacija: - Ravnoteža: - Gibljivost: - Preciznost:	Odgovarajući sadržaji iz: 1.2..1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. i 9., kao drugi kineziološki sadržaji, a shodno potrebama učenika i mogućnostima škole i okoline	S potrebnom jakošću i brzinom izvodi jednostavne pokrete i kretanja	x	x
			Posjeduje neophodnu nervno-mišićnu kordinaciju i kontrolu složenijih pokreta	x	x	
			Postiže optimum motoričkih sposobnosti brzine, koordinacije, gibljivosti i ravnoteže	x	x	
	2. Funkcionalne sposobnosti:	Samostalno primjenjuje aerobne programe za razvoj maksimalnog uzimanja kisika	x	x		
		značajnije usavršava sisteme anaerobnog dobivanja energije za eksplozivne i brzinske aktivnostima	x	x		
3. Morfološke osobine:	održava povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva, razumije funkcionalno-morfološke promjene i probleme tokom puberteta i sazrijevanja	x	x			
4. Odgojni	Tjelesne sposobnosti osoba različitih spolova:		poštuje razlike u tjelesnim sposobnostima između osoba različitih spolova	x	x	
	Tjelesne sposobnosti osoba s posebnim potrebama:		poštuje razlike u tjelesnim sposobnostima između osoba sa i bez posebnih potreba	x	x	
	Emocionalna samoregulacija:		posjeduje dovoljan nivo strplivosti u odnosu prema učitelju i sistem rada	x	x	
	Suđenje i pravila igre:		posjeduje uljudne navijačke navike, prihvaća pozitivne sportske i ljudske uzore	x	x	
	Kultura ponašanja:		dostojanstvano iskazuje razočarenje i zadovoljstvo neuspjehom odnosno uspjehom; prepoznaje pogreške i osuđuje neprimjerena ponašanja; saraduje u igri i nenasilno rješava konflikte	x	x	

Sadržaji zdravstvenog odgoja uslovljeni su činjenicom da je zdravstveni odgoj ne samo širenje informacija o zdravlju već aktivan proces učenja kroz iskustva primjerena individualnim i zajedničkim potrebama s ciljem da se: zdravlje učini cijenjenom društvenom vrijednošću, pomogne djetetu da postane odgovorno za svoje zdravlje i unaprijedi razvoj i korišćenje zdravstvenih usluga. Najčešći sadržaji su iz sljedećih nastavnih cjelina i tema: zdravlje porodice, zdrava životna sredina, ishrana, humani odnosi među spolovima, međuljudski odnosi, mentalno zdravlje, povrede, različiti faktori rizika, odnos zdravstvenog radnika i pacijenta, zaštita od bolesti itd.

Rast i razvoj djeteta u ovom periodu, prije svega, karakterizuje usporen tjelesni rast, početak intenzivnog rasta mišića, veliki nivo razvijenosti koordinacije kretanja, određeni nivo intelektualne razvijenosti za prihvatanje grupnih uputstava, socijalna razvijenost za kooperativne odnose sa vršnjacima i, zbog opterećenja u školi, višak tjelesne energije koji se može uspješno osloboditi u tjelesnim aktivnostima. Ovo razdoblje je najpogodnije vrijeme za učenje motoričkih aktivnosti za koje je potrebno mnogo usvojenih elemenata, a koje čine osnovu za razvoj stuktura motoričkog programa pojedinca.

Potrebno je usvojiti određeni fond osnovnih sportskih znanja iz atletike, gimnastike, ritmike i sportskih igara. Posebna pažnja posvećuje se odgovarajućem izboru sadržaja za optimalan razvoj motoričkih sposobnosti i usvajanje brojnih i raznovrsnih sportskih znanja. Također, igra je još uvijek zastupljena skoro na svakom satu vježbanja. U različite djelove nastavnog sata, gdje to uvjeti omogućuju, uključuje se muzika, naglašava izražavanje pokretima, imitiranje i stvaralaštvo i upotrebljavaju različiti rekviziti. Djeca ovog uzrasta su sposobna za prihvatanje detaljnih uputstava, njihova socijalna razvijenost osigurava uspješan grupni rad, spremna su za usvajanje osnova pomoći i sigurnosti. Razvija se i njeguje shvatanje sporta kao važne vrijednosti zdravog života.

Za drugi osnovnoškolski ciklus, koji obuhvaća 4., 5. i 6. razred osnovne škole, karakteristično je postupno i progresivno razlikovanje djevojčica i dječaka u morfolškim, motoričkim i funkcionalnim obilježjima. Stoga treba postupno usmjeravati nastavu tjelesne i zdravstvene kulture prema optimalnom razvoju i usavršavanju onih znanja, sposobnosti i osobina koje su, u ovom i narednom razvojnom razdoblju, bitne za učenike. Slijedom bioloških i popratnih psihosocioloških različitosti između učenica i učenika, sa stajališta naučnih i stručnih saznanja predmetna nastava tjelesne i zdravstvene kulture mora biti organizirana posebno za učenice, a posebno za učenike.

Program tjelesne i zdravstvene kulture zasnovan je na osnovnim postavkama tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja, a usmjeren je na obrazovnu, antropološku i odgojnu komponentu sistema odgoja i obrazovanja. S obzirom da je ovo razdoblje optimalno za usvajanja motoričkih znanja, obrazovna komponenta pretpostavlja usvajanje naprednih kinezioloških motoričkih znanja koja, upotpunjena temeljnim teorijskim znanjima iz kineziologije, podstiču razvoja osobnosti učenika. Cilj joj je sistemski i trajna promjena prvenstveno motoričkih, morfoloških i funkcionalnih obilježja učenika putem tjelesne aktivnosti ispoljene kroz djelotvorno: (a) *svladavanje prostora* (različiti oblici i vrste kotrljanja, kolutanja, puzanja, hodanja i trčanja, kojim se svlađuju distance na različitim vrstama podloge, nagiba i pravaca), (b) *svladavanje prepreka* (različite vrste i oblici provlačenja, penjanja i silaženja, skokovi, naskoci, saskoci i preskoci, kojim se svlađuju različite vrste okomitih, kosih i horizontalnih prepreka bez upotrebe tehničkih i drugih pomagala), (c) *svladavanje otpora* (različite vrste i oblici potiskivanja, vučenja, dizanja i nošenja, kojim se svlađuju pasivni otpori objekata različitih masa i oblika, te različite vrste i oblici pojedinačnih skupina tzv. nadvlačenja, potiskivanja i njihove kombinacije, kojim se svlađuju nepredvidive aktivne dimaničke sile suvježbača), (d) *manipuliranje objektima* (različite vrste i oblici bacanja i hvatanja, ciljanja i gađanja, slaganja i rastavljanja predmeta, kojim se svlađuju jednostavne i složene operacije baratanja objektima različitog broja, oblika i masa u određenom prostoru i vremenu); ili **specificirane** kao: (a) *monostrukturalna motorička znanja*, koja su dominantno obilježje aktivnosti tipa atletike, plivanja, biciklizma i dr., (b) *aciklična motorička znanja*, koja su bitno obilježje tzv. borilačkih aktivnosti, kao što su boks, hrvanje, judo, karate i dr., (c) *kompleksna motorička znanja*, dakle ciklična i aciklična, koja se susreću u sportskim igrama, kao što su nogomet, rukomet, košarka i dr., (d) *"estetska" motorička znanja* (ili znanja za koja je estetski kriterij važan faktor uspjeha), koja su sadržana u aktivnostima tipa gimnastike, ritmičke gimnastike, skokova u vodu i dr.; odnosno i kao **opća motorička znanja** podijeljena na znanja za: (a) *razvoj*

funkcionalnih sposobnosti (aerobnih i anaerobnih), (b) razvoj motoričkih sposobnosti (koordinacije, ravnoteže, brzine, preciznosti, fleksibilnosti, eksplozivne, repetitivne, statičke snage i dinamometrijske sile, te (c) regulaciju morfoloških obilježja (aktivne mišićne mase i balastne mase).

Ovo je razdoblje optimalno za razvoj brzine reakcije na zvučne i vidne podražaje, manipulaciju predmetima i suradnju u prostoru s drugim učenicima. Motoričke sposobnosti koordinacija, gibljivost, statička i dinamička ravnoteža nalaze se u razdoblju pojačane transformacijske osjetljivosti, što omogućuje veće promjene.

Tjelesna aktivnost - uz opće morfološke djelotvornosti, koji podrazumijevaju uticaj na sastav tijela unutar kojeg se ističe povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva te prevencija pretilosti; razvoj motoričkih sposobnosti znatno iznad nivoa dostižnog samo spontanom biološkim rastom i razvojem, čime se povećava mogućnosti motoričkog izražavanja učenika u svim aktivnostima; te uz fiziološke djelotvornosti usmjerene na podsticanje funkcija krvožilnog i dišnog sistema i djelovanje na kvalitet koštano-mišićnog sistema - pozitivno djeluje i na imunološki sistem, nužan za održavanje zdravlja i prevenciju akutnih i hroničnih bolesti, odnosno i na cjelokupni antropološki status. S ukupnog antropološkog stajališta izrazito je značajno prepoznati nadarenu djecu i, u dogovoru s roditeljima ili starateljima, uputiti ih u primjerene sportske klubove.

Cilj odgojne komponente tjelesne i zdravstvene kulture jeste stvaranje takvog sistema vrijednosti učenika prema tjelesnom vježbanju koji će podstaknuti samostalno i cjeloživotno provođenje tjelovježbe, te stimulisati djecu i mlade da se uključe u sportske klubove i bave sportskom rekreacijom u drugoj i trećoj životnoj dobi.

VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE U NASTAVI TJELESNOG I ZDRAVSTVENOG ODGOJA

Aktivnost učenika se prati, vrednuje i ocjenjuje u okviru nastavnog procesa (časa), vanastavnog procesa u okviru škole, vanškolskim aktivnostima i slobodnim aktivnostima.

Rješavanje problema vrednovanja i ocjenjivanja učenika u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture izvodi se: (1) procjenjivanjem tjelesnog razvoja (visine, težine i držanja tijela), (2) testiranjem manifestnih motoričkih i funkcionalnih dimenzija i procjenom latentnih motoričkih (koordinacije, agilnosti, ravnoteže, preciznosti, gipkosti, snage, brzine i izdržljivosti) i funkcionalnih (kardiovaskularnih i respiratornih) sposobnosti i (3) ocjenjivanjem znanja, sportsko-tehničkih dostignuća i stavova učenika prema tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi.

Jedna od baterija mjernih instrumenata za procjenu tjelesnog razvoja, funkcionalnih i psihomotoričkih sposobnosti mogla bi biti:

1. Tjelesni razvoj: tjelesna visina, tjelesna masa i držanje tijela;
2. Funkcionalne sposobnosti: trčanje u vremenu od 6 minuta;
3. Psihomotoričke sposobnosti: brzina frekvencije pokreta – taping rukom, koordinacije – poligon natraške, eksplozivne snage – skok u dalj s mjesta, repetitivne snage – pretklon trupa, statičke snage – vis u zgibu, fleksibilnosti – pretklon raznožno.

U drugom ciklusu ocjenjivanje je opisno, te brojčano i opisno. Opisna ocjena obuhvaća kratak opis uspješnosti i napretka učenika, njegove saradnje, aktivnosti u pojedinim sadržajnim cjelinama i, eventualno, sklonosti. Podaci o tjelesnom razvoju i sposobnostima unose se u dnevnik rada nastavnika. Rezultati praćenja služe kao osnova za programiranje rada, u individualnom pristupu i određivanju radnih zadataka za svakog učenika, kao i za njihovo ocjenjivanje.

Ocjenjivanje ima ulogu podsticajne povratne informacije, što znači da se mora voditi računa o sljedećem: (1) povratna informacija je efikasna ukoliko je data neposredno nakon aktivnosti na koju se odnosi, ili tokom obavljanja aktivnosti, (2) ona mora da bude konkretna, tj. mora da se odnosi na aktivnosti i učinak a ne na ličnost ili trajne karakteristike osobe, (3) ona mora biti pozitivna, da sadrži isticanje onih elemenata koji su za pohvalu, a tek potom onih elemenata u odnosu na koje bi dijete trebalo ili moglo da uloži dodatne napore. Ovako postavljeno i realizirano praćenje napretka učenika i ocjenjivanje (kvalitativno, kontinuirano, konkretno, pozitivno i adekvatno obrazloženo), doprinosi i njihovom razvoju pojma o sebi, formiranju realne slike o sebi, o onome što znaju, umiju, o svojim sposobnostima, što je značajno za razvoj samopoštovanja učenika i zdravog odnosa prema sebi i svijetu oko sebe.